

Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury
w Poznaniu

PORADNIK
BIBLIOGRAFICZNO-METODYCZNY

Kwartalnik

Poznań 2008

Przewodniczący Zespołu Redakcyjnego

Iwona Smarsz

Redaguje zespół:

Urszula Bzdawka

Beata Nowak

Maria Beba

ISSN 0238-9142

Materiał szkoleniowy

Powielono w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu

A-5 350 egz.

I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ

Poniższy kalendarz, to wybrane daty rocznic, obchodów i wydarzeń na IV kwartał 2008 roku. Szerszy zestaw dat na IV kwartał znajduje się w „Poradnikach Bibliograficzno-Metodycznych” z lat ubiegłych.

P a ź d z i e r n i k

	1 X		– Międzynarodowy Dzień Muzyki ustanowiony z inicjatywy Międzynarodowej Rady Muzyki
	1 X		– Międzynarodowy Dzień Ludzi Starszych obchodzony od 1991 r. z inicjatywy ONZ
	1 X		– Międzynarodowy Dzień Lekarza obchodzony od 1984 roku
(175)	2 X	1833	– Ur. Edmund Callier, oficer, historyk i publicysta wielkopolski (zm. 14 XII 1893)
	4 X		– Światowy Dzień Opieki nad Zwierzętami
(295)	5 X	1713	– Ur. Denis Diderot, pisarz i filozof francuski (zm. 30 VII 1784)
	6 X		– Światowy Dzień Mieszkalnictwa ustanowiony przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych
(220)	6 X	1788	– Otwarcie Sejmu Czteroletniego
(135)	6 X	1873	– Zm. Paweł Edmund Strzelecki, podróżnik, geograf, geolog, odkrywca, badacz Australii (ur. 20 VII 1797)
	10 X		– Światowy Dzień Zdrowia Psychicznego
(195)	10 X	1813	– Ur. Giuseppe Verdi, włoski kompozytor operowy (zm. 27 I 1901)
(40)	10 X	1968	– Zm. Nikifor Krynicki (właśc. nazw. Epifaniusz Drowniak), malarz prymitywista, pochodzenia łemkowskiego (ur. 21 V 1895)

- (45) 11 X 1963 – Zm. Jean Cocteau, poeta, dramaturg i powieściopisarz francuski (ur. 5 VII 1889)
- (45) 11 X 1963 – Zm. Édith Piaf (właśc. nazw. Edith Giovanna Gassion), piosenkarka francuska (ur. 19 XII 1915)
- (65) 12 X 1943 – Bitwa pod Lenino
- (40) 13 X 1968 – Zm. Kazimierz Tymieniecki, historyk, profesor UP i UAM (ur. 19 XII 1887)
- 14 X – Światowy Dzień Normalizacji ustanowiony w 1991 r. przez Międzynarodową Organizację Normalizacyjną (ISO)
- 14 X – Dzień Edukacji Narodowej
- 14 X – Międzynarodowy Dzień Zmniejszania Skutków Klęsk Żywiolowych uchwalony przez ONZ
- (235) 14 X 1773 – Powstanie Komisji Edukacji Narodowej, pierwszego ministerstwa oświaty w Polsce i na świecie
- 15 X – Międzynarodowy Dzień Niewidomych – Dzień Białej Łaski uchwalony przez Europejską Unię Niewidomych w 1993 r.
- (85) 15 X 1923 – Ur. Italo Calvino, włoski prozaik (zm. 19 IX 1985)
- 16 X – Światowy Dzień Wyżywienia obchodzony od 1981 r. z inicjatywy Światowej Organizacji ds. Wyżywienia – FAO
- (120) 16 X 1888 – Ur. Eugene O'Neill, dramaturg amerykański, laureat Nagrody Nobla w 1936 roku (zm. 27 XI 1953)
- 17 X – Dzień Walki z Rakiem ogłoszony przez prezydenta RP w 1997 r.
- 17 X – Międzynarodowy Dzień Walki z Ubóstwem
- (160) 17 X 1848 – Ur. Fantazy (właśc. nazw. Wiktor Gomulicki), poeta, prozaik, badacz dziejów Warszawy (zm. 14 II 1919)
- 18 X – Dzień Poczty Polskiej, Dzień Łączności

- (275) 20 X 1733 – Ur. Adam Naruszewicz, poeta, historyk, tłumacz, biskup smoleński (zm. 8 VII 1796)
- (175) 21 X 1833 – Ur. Alfred Nobel, uczony szwedzki, wynalazca dynamitu, fundator Nagrody Nobla (zm. 10 XII 1896)
- (60) 22 X 1948 – Zm. August Hlond, prymas Polski, kardynał, arcybiskup gnieźnieński i poznański (ur. 5 VII 1881)
- 24 X – Dzień Organizacji Narodów Zjednoczonych obchodzony w rocznicę wejścia w życie Karty NZ (1945)
- 24 X – Światowy Dzień Informacji obchodzony z inicjatywy ONZ od 1972 r.
- (450) 24 X 1558 – Ur. Szymon Szymonowicz, poeta, pisarz, organizator Akademii Zamojskiej (zm. 5 V 1629)
- (60) 24 X 1948 – Zm. Ferenc Lehár, węgierski kompozytor operetkowy (ur. 30 IV 1870)
- (170) 25 X 1838 – Ur. Georges Bizet, kompozytor francuski (zm. 3 VI 1875)
- 27 X – Światowy Dzień Modlitwy o Pokój
- (110) 27 X 1898 – Ur. Franciszek Behounek, pisarz czeski, autor książek dla dzieci i młodzieży (zm. 1 I 1973)
- (80) 27 X 1928 – Ur. Witold Zegalski, pisarz poznański (zm. 31 VIII 1974)
- (105) 29 X 1903 – Ur. Mieczysław Jastrun (Agatstein), poeta, eseiści, prozaik, tłumacz (zm. 23 II 1983)
- (55) 30 X 1953 – Zm. Imre Kalman, kompozytor węgierski, twórca operetek (ur. 24 X 1882)
- 31 X – Światowy Dzień Oszczędności

L i s t o p a d

	1 XI		– Wszystkich Świętych – Święto Zmarłych
(115)	1 XI	1893	– Zm. Jan Matejko, malarz polski (ur. 24 VI 1838)
(5)	1 XI	2003	– Zm. Henryk Machalica, aktor teatralny i filmowy (ur. 18 VI 1930)
(115)	6 XI	1893	– Zm. Piotr Czajkowski, kompozytor rosyjski (ur. 7 V 1840)
(95)	7 XI	1913	– Ur. Albert Camus, pisarz francuski, laureat Nagrody Nobla w 1957 r. (zm. 4 I 1960)
(55)	8 XI	1953	– Zm. Iwan Bunin, prozaik i poeta rosyjski, laureat Nagrody Nobla w 1933 roku (ur. 22 X 1870)
	9 XI		– Światowy Dzień Jakości obchodzony od 1989 r. z inicjatywy międzynarodowych organizacji ds. standaryzacji jakości
(190)	9 XI	1818	– Ur. Iwan Turgieniew, pisarz rosyjski (zm. 3 IX 1883)
(135)	9 XI	1873	– Ur. Tadeusz Miciński, poeta, prozaik, dramaturg (zm. luty 1918)
(90)	9 XI	1918	– Zm. Guillaume Apollinaire (właśc. nazw. Wilhelm Apolinaris Kostrowicki), poeta francuski, polskiego pochodzenia (ur. 26 VIII 1880)
	10 XI		– Międzynarodowy Dzień Młodzieży
(70)	10 XI	1938	– Zm. Mustafa Kemal Atatürk, turecki polityk i wojskowy (ur. 12 III 1881)
(25)	10 XI	1983	– Zm. Jalu Kurek (właśc. nazw. Franciszek Kurek), poeta, prozaik, eseista, tłumacz, dziennikarz (ur. 27 II 1904)
	11 XI		– Święto Niepodległości – święto narodowe, odzyskanie przez Polskę niepodległości po 123 latach niewoli

- (90) 11 XI 1918 – Podpisanie w Compiegne układu o zawieszeniu broni – zakończenie I wojny światowej
- (30) 11 XI 1978 – Zm. Helena Boguszevska, prozaik, autorka ksiązek dla dzieci i młodzieży (ur. 18 X 1886)
- (140) 13 XI 1868 – Zm. Gioacchino Rossini, kompozytor włoski, twórca 39 oper (ur. 29 II 1792)
- 14 XI – Światowy Dzień Cukrzycy, Światowy Dzień Walki z Cukrzycą
- (130) 14 XI 1878 – Ur. Leopold Staff, poeta, dramaturg, tłumacz (zm. 31 V 1957)
- 15 XI – Międzynarodowy Dzień Pisarzy Uwięzionych obchodzony z inicjatywy Światowej Federacji PEN-Clubu.
- 16 XI – Światowy Dzień Tolerancji proklamowany przez UNESCO, obchodzony od 1996 r.
- 17 XI – Międzynarodowy Dzień Studentów obchodzony od 1941 r.
- (150) 17 XI 1858 – Zm. Robert Owen, angielski socjalista utopijny, pisarz, działacz polityczny i społeczny (ur. 14 V 1771)
- (180) 19 XI 1828 – Zm. Franciszek Piotr Schubert, kompozytor austriacki, prekursor romantyzmu w muzyce, zwany Franz Schubert (ur. 31 I 1797)
- (125) 19 XI 1883 – Ur. Hjalmar Fredrik E. Bergman, prozaik i dramaturg szwedzki (zm. 1 I 1931)
- (150) 20 XI 1858 – Ur. Selma Lagerlöf, pisarka szwedzka, laureatka Nagrody Nobla w 1909 r. (zm. 16 III 1940)
- 20 XI – Dzień Walki z Paleniem Tytoniu obchodzony od 1977 roku w trzeciej czwartek listopada
- (10) 20 XI 1998 – Zm. Marian Brandys, prozaik, eseista, reportażysta, autor ksiązek dla dzieci i młodzieży (ur. 25 I 1912)

- 21 XI – Światowy Dzień Życzliwości (zwany też Światowym Dniem Pozdrowienia – World Halo Day) obchodzony od 1973 r.
- 21 XI – Światowy Dzień Telewizji
- (130) 22 XI 1878 – Zm. Ludwik Mierosławski, dowódca powstań, działacz polityczny, pisarz, historyk wojskowości (ur. 17 I 1814)
- (45) 22 XI 1963 – Zm. John Fitzgerald Kennedy, polityk amerykański, prezydent USA w latach 1961-1963 (ur. 29 V 1917)
- (45) 22 XI 1963 – Zm. Aldous Huxley, pisarz angielski (ur. 24 VII 1894)
- (210) 23 XI 1798 – Ur. Klementyna Hoffmanowa z Tańskich, prozaik, pierwsza w Polsce autorka książek dla młodzieży (zm. 21 IX 1845)
- (15) 25 XI 1993 – Zm. Anthony Burgess (właśc. nazw. John Anthony Burgess Wilson), szkocki prozaik, eseista, kompozytor, scenarzysta filmowy i telewizyjny (ur. 25 II 1917)
- (40) 26 XI 1968 – Zm. Upton Sinclair, pisarz amerykański (ur. 20 IX 1878)
- (40) 26 XI 1968 – Zm. Arnold Zweig, prozaik niemiecki (ur. 10 XI 1887)
- (55) 27 XI 1953 – Zm. Eugene O'Neill, dramaturg amerykański, laureat Nagrody Nobla w 1936 roku (ur. 16 X 1888)
- 29 XI – Dzień Podchorążego
- (365) 29 XI 1643 – Zm. Claudio Monteverdi, włoski kompozytor, skrzypek, pierwszy twórca oper (data chrztu – 15 V 1567)
- (80) 29 XI 1928 – Ur. Andrzej Kijowski, prozaik, eseista, krytyk literacki i teatralny (zm. 29 VI 1985)
- (240) 30 XI 1768 – Ur. Jędrzej Śniadecki, chemik, lekarz, biolog i filozof (zm. 12 V 1838)

- (140) 30 XI 1868 – Zm. Hipolit Cegielski, wielkopolski przemysłowiec i działacz społeczno-kulturalny, polityk, nauczyciel, językoznawca (ur. 6 I 1813)
- (120) 30 XI 1888 – Ur. Stanisław Vincenz, polski pisarz i filozof, znawca Huculszczyzny, myśli i sztuki starożytnej Grecji (zm. 28 I 1971)

G r u d z i e ń

- 1 XII – Światowy Dzień Zapobiegania AIDS ogłoszony przez WHO z inicjatywy Międzynarodowej Konferencji AIDS w Londynie 1988 r.
- (125) 2 XII 1883 – Ur. Nikos Kazantzakis, pisarz i poeta grecki (zm. 26 X 1957)
- (90) 2 XII 1918 – Zm. Edmond Rostand, poeta i dramaturg francuski (ur. 1 IV 1868)
- (95) 3 XII 1913 – Zm. Pierre Auguste Renoir, malarz i grafik francuski (ur. 25 II 1841)
- (90) 4 XII 1918 – Ur. Witold Wirpsza, poeta, prozaik, tłumacz literatury niemieckiej, zamieszkały od 1971 roku w Berlinie Zachodnim (zm. 16 XI 1985)
- 5 XII – Międzynarodowy Dzień Pomocy Cierpiącym (Dzień Wolontariusza) ogłoszony w 1985 r. z inicjatywy Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych, obchodzony od 1986 r.
- (85) 5 XII 1923 – Ur. Władimir Tiendriakow, pisarz rosyjski, autor scenariuszy, publicysta (zm. 6 VIII 1984)
- (20) 5 XII 1988 – Zm. Teodor Parnicki, prozaik, eseista (ur. 5 III 1908)
- (55) 6 XII 1953 – Zm. Konstanty Ildefons Gałczyński, poeta, satyryk, tłumacz (ur. 23 I 1905)

- (75) 7 XII 1933 – Zm. Roman Wilkanowicz, poeta, satyryk, dziennikarz, związany z Wielkopolską (ur. 27 II 1886)
- (105) 8 XII 1903 – Zm. Herbert Spencer, filozof angielski (ur. 27 IV 1820)
- (400) 9 XII 1608 – Ur. John Milton, poeta angielski (zm. 8 XI 1674)
- 10 XII – Międzynarodowy Dzień Praw Człowieka uchwalony w 1948 r. przez Zgromadzenie Ogólne NZ
- 10 XII – Międzynarodowy Dzień Ochrony Praw Dziecka
- (65) 10 XII 1943 – Zm. Alfred Lampe, działacz i teoretyk ruchu robotniczego (ur. 14 V 1900)
- (60) 10 XII 1948 – Uchwalenie przez Zgromadzenie Ogólne ONZ Deklaracji Powszechnej Praw Człowieka
- (5) 10 XII 2003 – Zm. Janusz Pajewski, historyk, profesor UAM (ur. 5 V 1907)
- (205) 11 XII 1803 – Ur. Hector Berlioz, kompozytor francuski (zm. 8 III 1869)
- (165) 11 XII 1843 – Ur. Robert Koch, uczonec niemiecki, lekarz i bakteriolog, laureat Nagrody Nobla w 1905 roku za badania nad gruźlicą (zm. 27 V 1910)
- (100) 11 XII 1908 – Ur. Aleksander Janta-Pończyński, pisarz, dziennikarz, tłumacz, związany z Wielkopolską (zm. 19 VIII 1974)
- (90) 11 XII 1918 – Ur. Zygmunt Kałużyński, krytyk filmowy i publicysta (zm. 30 IX 2004)
- (145) 12 XII 1863 – Ur. Edward Munch, malarz norweski (zm. 23 I 1944)
- (135) 13 XII 1873 – Ur. Walerij Briusow, pisarz rosyjski, przedstawiciel symbolizmu (zm. 9 X 1924)
- (115) 14 XII 1893 – Zm. Edmund Callier, oficer, historyk i publicysta wielkopolski (ur. 2 X 1833)
- (90) 15 XII 1918 – Ur. Maria Jarochowska, pisarka i publicystka (zm. 20 VIII 1975)

- (65) 15 XII 1943 – Zm. Edward Szymański, poeta i satyryk (ur. 9 IX 1907)
- (80) 16 XII 1928 – Ur. Philip Kindred Dick, pisarz amerykański, autor powieści z pogranicza fantazy i literatury fantastycznonaukowej (zm. 2 III 1982)
- (105) 17 XII 1903 – Ur. Erskine Caldwell, pisarz amerykański (zm. 11 IV 1987)
- (25) 17 XII 1983 – Zm. Maria Jan Gisges, poeta, prozaik (ur. 15 I 1914)
- (205) 18 XII 1803 – Zm. Johann Gotfried von Herder, filozof i poeta niemiecki (ur. 25 VIII 1744)
- (130) 18 XII 1878 – Ur. Józef Stalin, przywódca, dyktator ZSRR (zm. 5 III 1953)
- (160) 19 XII 1848 – Zm. Emily Jane Brontë, poetka i pisarka angielska (ur. 30 VII 1818)
- (45) 20 XII 1963 – Zm. Gustaw Morcinek, pisarz śląski (ur. 25 VIII 1891)
- (40) 20 XII 1968 – Zm. John Steinbeck, pisarz amerykański, laureat Nagrody Nobla w 1962 r. (ur. 27 II 1902)
- (50) 21 XII 1958 – Zm. Lion Feuchtwanger, pisarz i dramaturg niemiecki (ur. 7 VII 1884)
- (150) 22 XII 1858 – Ur. Giacomo Puccini, kompozytor włoski (zm. 29 XI 1924)
- (145) 23 XII 1863 – Zm. William Makepeace Thackeray, pisarz angielski, realista i satyryk (ur. 18 VII 1811)
- (210) 24 XII 1798 – Ur. Adam Mickiewicz, poeta, dramaturg i publicysta (zm. 26 XI 1855)
- (125) 24 XII 1883 – Ur. Stefan Jaracz, aktor, artysta, społecznik, twórca teatru „Ateneum” (zm. 11 VIII 1945)
- (70) 25 XII 1938 – Zm. Karol Čapek, pisarz czeski (ur. 9 I 1890)
- (125) 26 XII 1883 – Ur. Maurice Utrillo, malarz i grafik francuski (zm. 5 XI 1955)

- (85) 26 XII 1923 – Zm. Włodzimierz Przerwa Tetmajer, malarz, poeta, działacz ludowy (ur. 31 XII 1861)
- (90) 27 XII 1918 – Wybuch powstania wielkopolskiego
- (70) 27 XII 1938 – Zm. Osip Mandelsztam, rosyjski poeta i prozaik pochodzenia żydowskiego (ur. 15 I 1891)
- (55) 27 XII 1953 – Zm. Julian Tuwim, poeta, satyryk, tłumacz (ur. 13 IX 1894)
- (125) 30 XII 1883 – Zm. Jan Konstanty Żupański, księgarz i wydawca wielkopolski (ur. czerwiec 1804)
- (205) 31 XII 1803 – Ur. Jose Maria de Heredia, poeta kubański (zm. 7 V 1839)

II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Adam Dziadek

O INTERFERENCJI SZTUK

Zacznijmy od spraw elementarnych, od wyjaśnienia, czym jest interferencja sztuk i skąd w ogóle wynika potrzeba wprowadzenia tej nazwy, zwłaszcza, że badania nad korespondencją i powinowactwem sztuk mają swoją bardzo bogatą tradycję. Zaznaczam od razu, że interferencja sztuk nie ma być jakimś rewelatorskim *novum*, które radykalnie zmienia oblicze działu literaturoznawstwa zajmującego się problematyką korespondencji. Przede wszystkim stara się ona włączyć w dyskusję nad tą problematyką z punktu widzenia współczesności, kiedy to dokonały się już i nadal dokonują się gwałtowne przemiany w sposobach komunikacji i informatyzacji. W tekście tym ograniczam się do powtórzenia najważniejszych tez teoretycznych, które wyłożyłem wcześniej i podparłem szeroką egzemplifikacją analityczną w książce *Obrazy i wiersze. Z zagadnień interferencji sztuk w polskiej poezji współczesnej*¹.

Relacji pomiędzy dziełami sztuki i tekstami literackimi nie da się już, jak myślę, zamknąć w nieco sztywnej, podporządkowanej prymatowi semiotyki, formule Jurija Łotmana, który zaliczał malarstwo i muzykę do tzw. „wtórnych systemów modelujących”². Warto podjąć w tym miejscu próbę wypracowania nieco odmiennego sposobu opisu owych relacji. Chodzi tu zwłaszcza o dodanie polemicznego głosu do dyskusji nad problematyką korespondencji i powinowactw sztuk, która podjęta została wcześniej w całym szeregu opracowań teoretycznych i analitycznych, myślę zwłaszcza o *Pograniczach i korespondencjach sztuk*, o *Obrazach i znakach* Mieczysława Porębskiego, *Sztukach i znakach* Mieczysława Wallisa, czy *Mnemozyne* Mario Praza.

Wypada zgodzić się z poglądem, że systematyzacja nie cieszy się we współczesnych badaniach literackich nadmierną popularnością, jednak – takie jest przynajmniej moje w tej sprawie zdanie – dobrze by było na początek ustalić elementarną sieć wyznaczników, które opisują związki zarysowujące się pomiędzy obrazami i dziełami literackimi, w taki sposób, aby stworzyć mapę pojęciową, która ułatwiłaby poruszanie się w gąszczu problematyki. Liczba prac po-

¹ A. Dziadek, *Obrazy i wiersze. Z zagadnień interferencji sztuk w polskiej poezji współczesnej*. Katowice 2004.

² H. Markiewicz, *Literatura w świetle semiotyki. (Na marginesie prac J. Łotmana)*. W: *Konteksty nauki o literaturze*. Red. M. Czerwińska. Wrocław 1973.

święconych typologii relacji pomiędzy sztukami i literaturą w okresie ubiegłych dwudziestu lat jest ogromna. Próby klasyfikacji koncentrują się wokół kilku podstawowych wyznaczników i tak np. Wendy Steiner³ przenosi kategorię „*ut pictura poesis*” na grunt współczesności i opisuje współzależności pomiędzy obrazami i tekstami w kontekście semiotyki i szeroko pojętej krytyki literackiej. Manfred Muckenhaupt ujmuje te relacje w kontekście lingwistyki, zaś Gottfried Boehm w kontekście współczesnej filozofii, a zwłaszcza estetyki i hermeneutyki⁴. Ciekawe próby typologiczne można też odnaleźć w pracach Arona Kibédi Vargi⁵, który koncentruje się na relacjach pomiędzy obrazami i słowem pisanim z punktu widzenia lingwistyki oraz Seweryny Wystouch⁶, której propozycje są dodatkowo podparte bogatą egzemplifikacją oraz interesującymi analizami poszczególnych przykładów. Z kolei w zakresie relacji pomiędzy muzyką i literaturą kluczowe rozstrzygnięcia zawiera praca Andrzeja Hejmeja *Muzyczność dzieła literackiego*⁷.

Typologie pomagają stworzyć ogólne ujęcie problematyki, jej mapę, dzięki której łatwiej jest się poruszać w tej niezwykle złożonej sferze zjawisk, ale tak naprawdę są one skuteczne tylko do pewnego stopnia, bowiem, kiedy mówi się o ujęciach systemowych, zawsze pozostaje pewien niedosyt i wyczuwalna jest również ich bezradność wobec niektórych fenomenów literackich, a wynika ona z tego, że relacje obraz/tekst literacki czy utwór muzyczny/tekst literacki dają się ująć typologicznie tylko częściowo. Nie chodzi tu w żadnym wypadku o podważanie zasadności owych ujęć, oczywiście są one konieczne i pomocne, jednak wokół problemów typologicznych rysuje się kwestia zasadnicza – nie są i nie mogą one być wyczerpujące, o czym decyduje specyfika każdego pojedynczego tekstu literackiego, czy też zbioru wybranych tekstów jednego pisarza.

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na fakt, że w ostatnich latach owe relacje były często opisywane za pomocą metafor zaczerpniętych z fizyki, choć ostatecznie nie są one zapożyczone wyłącznie z tej dyscypliny nauk ścisłych. W tytule mojego artykułu zawarte jest słowo „i n t e r f e r e n c j a”, które oznacza nakładanie się na siebie tej samej częstotliwości fal światła lub dźwięku, co wywołuje efekt wzmocnienia lub osłabienia natężenia fali wypadkowej. Formuła

³ W. Steiner, *The Colours of Rhetoric: Problems in the Relation between Modern Literature and Painting*. Chicago 1982.

⁴ M. Muckenhaupt, *Text und Bild: Grundfragen der Beschreibung von Text-Bild-Kommunikationen aus sprachwissenschaftlicher Sicht*. Tübingen 1986; G. Boehm, *Zu einer Hermeneutik des Bildes*. W: *Die Hermeneutik und die Wissenschaften*. Ed. H. G. Gadamer i G. Boehm. Frankfurt am Main 1978, s. 444-471.

⁵ A. Kibédi Varga, *Criteria for Describing Word-and-Image Relations*. W: „Poetics Today” 1989, vol. 10, nr 1, s. 31-53.

⁶ S. Wystouch, *Literatura i sztuki wizualne*. Warszawa 1994.

⁷ A. Hejmej, *Muzyczność dzieła literackiego*. Wrocław 2001.

„interferencja sztuk” jest nawiązaniem do niezwykle ciekawej i inspirowanej, poświęconej korespondencji sztuk, rozprawy Mary Ann Caws *The Art of Interference* [Sztuka interferencji]⁸. Zaproponowany przeze mnie projekt interferencji sztuk odbiega w znaczący sposób od trybu myśli Caws.

Jean Luc Nancy w swojej książce zatytułowanej *Au fond des images* [U podstaw obrazów]⁹ dla określenia wzajemnych zależności pomiędzy obrazami i tekstami proponuje termin „oscylacja”, który w fizyce oznacza ruch drgający, falowanie, drganie, a w znaczeniu przenośnym jest to wahanie się pomiędzy dwiema danymi możliwościami (to lub tamto), skłanianie się ku jednej lub drugiej możliwości (którą rządzi logika: ta lub inna, ale też ani ta ani tamta, co oznacza pozycję zawieszenia pomiędzy, bez konieczności dokonywania wyboru jednej z danych możliwości). Nancy dookreśla słowo oscylacja za pomocą przymiotnika „wyraźna” [*l'oscillation distincte*] i ostatecznie ustanawia pomiędzy obrazem i tekstem związek oparty na odrębności i równoczesnym zbliżaniu się do siebie.

Poza wszelkimi typologiami, które – jak już zaznaczyłem – tworzą mapę pojęciową i ułatwiają poruszanie się po tej niezwykle obszernej płaszczyźnie problemowej, istnieją też i inne próby ich opisu, na przykład ta, którą podejmuje Nancy, gdzie obraz i tekst stają się dwiema stronami tego samego medalu (jedna nie może istnieć bez drugiej, dzieje się tak choćby w „wierszach z obrazami” Czesława Miłosza, zwłaszcza tych z tomu *Dalsze okolice* czy *To*, czego dowodzą szczegółowe dookreślenia obrazów stanowiących przedmiot referencji, tak, jakby autor chciał na czytelniku wymusić konieczność zweryfikowania tekstu z obrazem, ich „sczytania”).

Różnica rysująca się pomiędzy obrazami i tekstami jest na wskroś oczywista. Obraz wiąże się z istnieniem śladu, obecności – obraz tworzy obecność i właściwie żaden dyskurs nie jest w stanie w tym zakresie z nim rywalizować. Toteż problematyka interferencji sztuk wyklucza kwestie dotyczące nadrzędności sztuk plastycznych nad literaturą, bądź odwrotnie. Te zagadnienia, rozpatrywane współcześnie, dzisiaj, w konkretnym miejscu historycznym, są po prostu archaiczne. Żyjemy w świecie, w którym jesteśmy codziennie bombardowani różnorodnymi tekstami (słownymi, wizualnymi, akustycznymi – czasem działają one samodzielnie, czasem są ze sobą powiązane i działają równocześnie) i to właśnie przede wszystkim te teksty – czy tego chcemy czy nie i czy nam się to podoba czy nie – tworzą w nas i wokół nas sensy.

Gdyby przypomnieć w tym miejscu zadawniony antagonizm dwóch postaw wobec korespondencji sztuk – tej Horacjańskiej, eksponującej heteronomiczne

⁸ M. A. Caws, *The Art of Interference*. Princeton 1990.

⁹ J.-L. Nancy, *Au fond des images*. Paris 2003.

właściwości sztuk, oraz tej Lessingowskiej¹⁰, kładącej nacisk na ich niezależność i odrębność, to trudno byłoby dzisiaj wybrać jednoznacznie któryś z nich. Myślę raczej, że warto dziś skłonić się ku takiemu opisowi korespondencji, który kładłby nacisk na kwestie koegzystencji, nierozzerwalnego współistnienia dzieł wyrastających z porządku znaków naturalnych i sztucznych. Interesuje mnie zwłaszcza problematyka generowania przez obrazy (lub utwory muzyczne) sensów wpisanych w teksty poetyckie oraz sposobów, w jaki owo generowanie funkcjonuje.

Problem ten posiada swoje szczególne rozwinięcie w pracach Rolanda Barthes'a poświęconych korespondencjom sztuk – myślę tu przede wszystkim o jego niezwykle w tym zakresie ważnej książce *L'Obvie et l'obtus*. Zapoczątkowaną przez Barthes'a problematykę można by rozwinąć od pytania postawionego przezeń wiele lat temu przy okazji omówienia w „La Quinzaine littéraire” (1969 rok) książki Jean-Louis Schefera *Scénographie d'un tableau [Scenografia obrazu]* – jest to systemowa analiza *Partii szachów* Paris Bordona. Chodzi o niewielki tekst, o pozornie niewiele znaczącą recenzję, która jednak otwiera cały szereg istotnych pól problemowych. Można by więc odświeżyć to pytanie, podjąć na nowo tę problematykę – czy malarstwo jest językiem¹¹, a jeśli tak, to w jaki sposób je opisywać?

Odpowiedź na te pytania jest szczególnie trudna, bo nie da się tak łatwo stworzyć leksyki czy gramatyki ogólnej malarstwa, ani usystematyzować reguł ich substytucji i kombinacji – sztuki, jak słusznie mówi Barthes, nie da się zredukować do systemu, bowiem jest on wrogiem sztuki i wszelkiej artystycznej działalności człowieka. Nie ma systemu w dziełach – istnieje on raczej w umyśle analityka, badacza, krytyka – to oni wynajdują systemy i przypisują je dziełom.

Wspomniane wcześniej pytanie zostaje przez Barthes'a rozwinięte i zmodyfikowane, w wyniku czego otrzymujemy następującą jego wersję: jaki istnieje związek pomiędzy obrazem i językiem, który służy nam do przeczytania obrazu, tzn. do jego napisania? Czy tym związkiem nie jest sam obraz?

Barthes'owi nie chodzi w ogóle o ograniczenie pisania obrazu do krytyki malarstwa. Obraz – jak słusznie mówi autor *Światła obrazu* – istnieje zawsze w opowiadaniu. Specyfiką obrazów jest przecież to, że wymuszają one na widzu narrację prowadzoną z reguły w czasie teraźniejszym, co w efekcie staje się podstawą zabiegu unacznienia, a także i uobecnienia.

¹⁰ G. E. Lessing, *Laokoon czyli o granicach malarstwa i poezji*. Oprac. J. Maurin Białostocka, przeł. H. Zymon-Dębicki. Wrocław 1962.

¹¹ R. Barthes, *La peinture est-elle une langage?* W: *Idem, Oeuvres complètes, op. cit.*, t. 3, s. 97-99.

W obrazie nie zawiera się żadna struktura aprioryczna, natomiast są weń wpisane struktury tekstowe, a sam obraz jest ich systemem. Wypada się zatem zgodzić ze stwierdzeniem Barthes'a, że: „opis, z którego składa się obraz, może być postrzegany jako neutralny, literalny, denotowany stan języka, a nie jako efekt pracy mitu – obraz nie jest ani przedmiotem rzeczywistym ani przedmiotem wyobrażeniowym”¹².

Wypowiedź Barthes'a ustawiona jest polemicznie wobec tradycyjnej semiologii, która zajmując się tworam heteroklitycznymi (obrazy, mity, opowiadania), próbowała skonstruować Model, wobec którego każdy wytwór mógł być określony w kategoriach odchylenia. Nowatorskie rozwiązania problemu widzi krytyk w pracach Julii Kristevej, która usiłowała wyprowadzić semiologię poza tradycyjny sposób myślenia w kategoriach Modelu, Normy, Kodu, Prawa, a więc w kategoriach teologii. Zatem trzeba by położyć nacisk nie tyle na strukturę, co na s t r u k t u r o w a n i e (na sposób, w jaki ono się dokonuje, w jaki funkcjonuje), nie tyle na Model, co na p r a c ę s y s t e m u . Trzeba by zatem odrzucić hermeneutyczny zamysł poszukiwania prawdy, jakiejś ukrytej w obrazie tajemnicy i poszukiwać raczej działania, poprzez które obraz się strukturuje – w ten sposób pracę lektury (która określa obraz) można by utożsamić z pracą pisania. W takim ujęciu miejsce krytyka czy pisarza mówiącego o malarstwie zajmuje – jak powiada Barthes – *gramatograf*, który pisze pisanie obrazu¹³.

Postulat Barthes'a polega na radykalnym odrzuceniu tzw. badań interdyscyplinarnych. Argumentacja tej propozycji opiera się na, moim zdaniem, nie do końca słusznym przekonaniu, że nie można przykładać narzędzi językoznawstwa do obrazu, połączyć semiologii z historią sztuki. „Chodzi o to, – powiada Barthes – aby znieść dystans (cezurę), który instytucjonalnie dzieli obraz i tekst. [...] Odrzucić krytykę i estetykę, a na jej miejsce stworzyć uogólnioną »ergografię« – tekst jako praca, praca jako tekst”¹⁴.

Obraz byłby zatem tekstem do przeczytania i napisania – zaznaczmy przy tym, że formuła „obraz jako tekst” jest do pewnego stopnia umowna, konwencjonalna. W jaki sposób czytać taki tekst, jakim jest obraz w perspektywie „uogólnionej ergografii”, której stworzenia domaga się Barthes? Myślę, że przeczytanie i napisanie obrazu bez szerokich kontekstów, których dostarczają m.in. historia i krytyka sztuki, jest w niektórych wypadkach wybiórcze. Oderwanie obrazu od historii prowadzi do częściowego wypaczenia ukrytych w nim sensów. Jednak nie można od pisarza wymagać doskonałej orientacji w historii sztuki, pisarz nie jest do tego w żaden sposób zobligowany. Obraz jako tekst

¹² *Ibidem*, s. 98.

¹³ *Ibidem*, s. 99.

¹⁴ *Ibidem*, s. 99.

stanowi dlań często rodzaj „wizualnego zaszczepienia”, z którego rodzą i wyłaniają się stopniowo sensory utworu literackiego.

Postępując dalej śladem poszukiwań wyznaczonych przez Barthes'a, trzeba by też dokonać znaczącego przesunięcia badań w stronę semiotyki (a ściślej, semiologii), która byłaby rozbita na trzy zasadnicze pola.

Po pierwsze, lektura winna rozpoczynać się na poziomie informacji, jakie niesie ze sobą tekst. Wówczas interesuje nas to, co tekst ma do zakomunikowania. W takim ujęciu intertekstualna lektura utworu odwołującego się do jakiegoś obrazu musiałaby podlegać podwójnej operacji – dekontekstualizacji i rekontekstualizacji. Dekontekstualizacja polegałaby na wyprowadzeniu obrazu z kontekstu utworu, który się do niego odwołuje i umieszczeniu go w kontekście rodzimym (pomagają tu analizy i interpretacje obrazu dokonane przez historyków i krytyków sztuki). Rekontekstualizacja zaś musiałaby polegać na umieszczeniu obrazu w kontekście deszyfrowanego utworu wraz z całym zasobem danych, które mogą, ale czasami nie muszą, być pomocne przy interpretacji.

Po drugie, interesuje nas intencjonalny sens symboliczny, a więc to, co autor chciał poprzez określoną symbolikę wypowiedzieć. Zatem poszukujemy w tym polu sensu, który nastawiony jest na adresata komunikatu, na podmiot lektury.

Po trzecie, poza semiotyką komunikacji i semiotyką analizującą znaczenia symboliczne jest jeszcze semiotyka, której przedmiotem jest trzeci, najbardziej złożony i jednocześnie najbardziej intrygujący sens, jak nazwałby go Barthes (Barthes 2002, t. 3: 485-506), „sens *obtus*”¹⁵.

Relacje pomiędzy obrazami i utworami literackimi trzeba by więc umieścić przede wszystkim w świetle intertekstualności rozumianej jako wyznacznik każdego tekstu, wyznacznik, którego nie da się zredukować jedynie do kwestii źródeł i wpływów. To właśnie dlatego pojęcie dysseminacji (rozplenienia czy rozsiewania) uznaję za jedno z ważniejszych w metajęzyku, który będę się starał wypracować. Dysseminacja – rozsiewanie – łączy się ściśle z kwestią intertekstualności, którą chcę tutaj rozumieć w podwójnym sensie: z jednej strony za Gérardem Genette'm i przedstawioną przez niego w *Palimpsestach* typologią (chodzi o, powiedzmy, „strukturalistyczną” wersję tego pojęcia), z drugiej, chodzi o taki wariant intertekstualności, który wiąże się z nieświadomością i który został wypracowany przed Genette'm przez Julię Kristevą w oparciu o teorię Freuda¹⁶. W ten oto sposób zjawisko intertekstualności zostaje określone w od-

¹⁵ R. Barthes, *Le troisième sens. Notes de recherche sur quelques photographies de S. M. Eisenstein*. W: *Idem, Oeuvres complètes*. Paris, t. 3, s. 485-506.

¹⁶ A. Dziadek, *Stereotypy intertekstualności*. W: *Stereotypy w literaturze (i tuż obok)*. Red. W. Bolecki i G. Gazda. Warszawa 2003, s. 67-82.

niesieniu do nieświadomości. Odtąd relacje intertekstualne przestają ograniczać się jedynie do kwestii źródeł czy wpływów, a tekst staje się polem aktywnego współdziałania świadomości i nieświadomości, zamiaru, intencji autorskiej, która splata się z formułami anonimowymi (czasem trudnymi do określenia), z nieświadomymi lub automatycznymi cytatami.

W obszarze zainteresowań interferencji sztuk ważne są przede wszystkim sposoby nawiązań do konkretnych dzieł sztuki oraz kwestia subtelnych i subiektywnych relacji znaczeniowych wynikających z nawiązania przez danego pisarza do jakiegoś dzieła malarskiego lub do zbioru takich dzieł. Bez względu na wszelkie typologie, wszelkie teorie dotyczące korespondencji i powinowactwa sztuk liczy się przede wszystkim tekst, pojedynczy tekst wraz z jego referencją do obrazu lub obrazów. W oczywisty sposób kwestia referencyjności może być tu opisywana w kategoriach typologicznych, ale też każdy utwór posiada przecież w sobie coś, co stanowi o jego niepowtarzalności, o jego pojedynczości w obrębie korpusu różnorodnych dzieł, w obrębie literatury – jest to jeden z najważniejszych aspektów badawczych.

Owe – jak się wyraziłem – „subtelne i subiektywne relacje znaczeniowe” (podmiot patrzący / podmiot czytający / podmiot mówiący; postrzeganie / czytanie / pisanie) są nadzwyczaj złożone, wielopoziomowe i wieloaspektowe, a przez to w ich opisie w żaden sposób nie wystarczy posłużenie się utartymi schematami. Subtelność i subiektywność wynika m. in. z faktu, że opisy obrazów czy też sposoby wykorzystania obrazów w poszczególnych tekstach nigdy nie są takie same, nigdy nie są schematyczne (z wyjątkiem takich przypadków, kiedy powieliła się bezkrytycznie gotowe, raz już dokonane odczytania).

Proponowany w tym miejscu projekt lektury tekstów literackich i ich relacji do dzieł sztuki opiera się na kilku współzależnych obszarach problemowych:

- relacje podmiotowe wynikające z powiązań pomiędzy obrazami i nawiązującymi do nich utworami literackimi,
- problem intertekstualności – w takim ujęciu, w jakim pojawia się on w pracach Julii Kristevej, Rolanda Barthes'a, a także Michaela Riffaterre'a i postulowanej przez niego koncepcji „semiotyki intertekstualnej”,
- zagadnienia semiotyki skoncentrowanej na „trzech sensach”, które zawierają się zarówno w obrazach, jak i w tekstach literackich, z uwzględnieniem niezwykle złożonej problematyki „trzeciego sensu”,
- problem reprezentacji i jej wybiórczego charakteru,
- problem interpretacji – literatura jako interpretacja sztuki.

Analizy tekstowe prowadzone w oparciu o taki projekt lektury koncentrują się przede wszystkim nad naturą dzieła sztuki ujętą w kategoriach estetyki nowoczesnej. Oznacza to, że dzieło sztuki jawi się jako obiekt autonomiczny – reprezentacja reprezentacji, czyste przedstawienie, przedmiot autoreferencjalny.

W takim kontekście utwory literackie przyjmują często kształt wnikliwego studium refleksji nad regułami artystycznego pojmowania i reprezentacji w ogóle, w tym przede wszystkim doświadczanej rzeczywistości.

Z punktu widzenia takiego projektu interesująca jest przede wszystkim sprawa interferencji (czy też oscylacji) zachodzącej pomiędzy dziełami sztuki i tekstami literackimi, a więc ich wzajemne, oparte na koegzystencji, nakładanie się na siebie. Teksty, które stały się przedmiotem analizy i interpretacji, a także egzemplifikacji poszczególnych zjawisk, starałem się dobrać tak, aby uwypuklić ów aspekt współlistnienia, nierozzerwalnego związku zachodzącego pomiędzy dziełami przynależącymi do różnych systemów znaczenia, a przecież w oczywisty sposób dopełniającymi się i przenikającymi się nawzajem różnorodnymi typami znaków i znaczeń.

Zaznaczam raz jeszcze, że w tak ukształtowanym projekcie lektury nie chodzi o żaden rodzaj metodologicznego nowatorstwa opartego na myślowych przebłykach, a raczej o sprawę zasadniczej wagi – pytanie o status współczesnego dyskursu podejmującego kwestie interferencji, wzajemnego przenikania się sztuk. Myślę, że trudno byłoby dziś stworzyć taki dyskurs nie odwołując się do psychoanalizy, antropologii czy komparatystyki¹⁷. Projekt interferencji sztuk stara się korzystać z osiągnięć różnorodnych dyscyplin nauk humanistycznych.

WYBRANA BIBLIOGRAFIA:

a. Pozycje zwarte

1. DWUDZIESTOWIECZNA ikonosfera w literaturach europejskich : wizu-
alizacja w literaturze / pod red. Bożeny Tokarz. – Katowice : Śląsk, 2002.
– 472 s.
2. EKFRAZA czy przekład intersemiotyczny? / Seweryna Wystouch //
W: Od tematu do rematu : przechadzki z Balcerzanem / red. Tomasz Mi-
zerekiewicz, Agata Stankowska. – Poznań : Wydawnictwo Naukowe Uni-
wersytetu im. Adama Mickiewicza, 2007. – S. 489-503. – (Filologia Pol-
ska / Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; nr 101)
3. ESTETYKA fotografii : strata i zysk / François Soulages; przekł. Beata
Mytych-Forajter, Waław Forajter. – Kraków : Towarzystwo Autorów

¹⁷ R. Nycz, *O jednym z powodów tak zwanego kryzysu (w humanistyce, zwłaszcza polonistycznej)*. W: „Teksty Drugie”2001, nr 1, s. 4-6.

- i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2007. – 445 s. : il. – (Horyzonty Nowoczesności : teoria, literatura, kultura; 61)
4. GOTYK i pisarze : topika opisu katedry / Małgorzata Czerwińska. – Gdańsk : Wydawnictwo Słowo / Obraz Terytoria, 2005. – 423 s. : il.
 5. FOTOGRAFIA : między dokumentem a sztuką współczesną / André Rouillé; przekł. Oskar Hedemann. – Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2007. – 559 s., [16] s. tabl. : il. – (Horyzonty Nowoczesności : teoria, literatura, kultura; 56)
 6. HISTORIA sztuki po Derridzie : materiały seminarium z zakresu teorii historii sztuki, Rogalin, kwiecień 2004 r. / pod red. Łukasza Kiepuszewskiego. – Poznań : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 2006. – 241 s. : il. – (Seria Historia Sztuki / Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; nr 31)
 7. IMPERIUM znaków / Roland Barthes; przekł. Adam Dziadek; przekł. przejrzał i popr., wstępem opatrzył Michał Paweł Markowski. – Wyd. 2. – Warszawa : Wydawnictwo „KR”, 2004. – 199 s. : il.
 8. INTERSEMIOTYCZNOŚĆ : literatura wobec innych sztuk (i odwrotnie) / pod red. Stanisława Balbusa, Andrzeja Hejmeja, Jakuba Niedźwiedzia. – Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2004. – 447 s. : nuty
 9. LAOKOON, czyli O granicach malarstwa i poezji. Cz. 1 / Gotthold Efraim Lessing; oprac. Jolanta Maurin Białostocka; przekł. Henryk Zymon-Dębicki. – Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1962. – 216 s. : il.
 10. LITERATURA a sztuki wizualne / Seweryna Wyśtouch. – Warszawa : Wydaw. Naukowe PWN, 1994. – 217 s. : il.
 11. MIĘDZY rewelacją a repetycją : od Przybosa do Herberta / Barbara Sienkiewicz. – Poznań : „PSP. Seria Literacka”, 1999. – 252 s. – (Biblioteka Literacka „Poznańskich Studiów Polonistycznych”; t. 15) (Prace Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza)
 12. MNEMOSYNE : rzecz o powinowactwie literatury i sztuk plastycznych / Mario Praz; przeł. Wojciech Jekiel. – Warszawa : Państw. Instytut Wydawniczy, 1981. – 337 s. : il.
 13. MUZEUM sztuki : antologia / wstęp i red. Maria Popczyk. – Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2005. – 730 s. : il. + dysk optyczny (CD-ROM). – (Horyzonty Nowoczesności; 42)
 14. MUZEUM sztuki : od Luwru do Bilbao / pod red. Marii Popczyk. – Katowice : Muzeum Śląskie, 2006. – 476 s. : il.
 15. MUZYCZNOŚĆ dzieła literackiego / Andrzej Hejmej; Fundacja na Rzecz Nauki Polskiej. – Wyd. 2 popr. – Wrocław : FNP : Wydaw. Uniwersytetu

- Wrocławskiego, 2002. – 248 s. : nuty. – (Monografie Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej. Seria Humanistyczna)
16. MUZYKA w literaturze : antologia polskich studiów powojennych / red. Andrzej Hejmej. – Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2002. – 385 s.
 17. MUZYKA w „Żywych kamieniach” Wacława Berenta / Paulina Kierzek. – Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2004. – 232 s. – (Modernizm w Polsce : studia nad nowoczesną polską literaturą, sztuką, kulturą i myślą humanistyczną; t. 3)
 18. OBRAZY / Filostrat Starszy; przeł., wstępem, komentarzem i przypisami opatrzył Remigiusz Popowski. – Warszawa : Prószyński i S-ka, 2004. – 333 s. : il.
 19. OBRAZY i teksty / Adam Dziadek; Polska Akademia Nauk – Oddział w Katowicach Komisja Historycznoliteracka. – Katowice : Wydawnictwo Gnome, 2007. – 52 s.
 20. OBRAZY i wiersze : z zagadnień interferencji sztuk w polskiej poezji współczesnej / Adam Dziadek. – Katowice : Wydaw. UŚ, 2004. – 246 s. : il. – (Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; nr 2258)
 21. OBRAZY i znaki / Mieczysław Porębski. – Kraków, 1986
 22. POEZJA wobec kryzysu władzy wzroku : studia o słowie, obrazie i percepcji / Rober Cieślak. – Szczecin : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2006. – 356 s. – (Rozprawy i Studia / Uniwersytet Szczeciński; t. 634 (780))
 23. POGRANICZA i korespondencje sztuk : studia / pod red. Teresy Cieślakowskiej i Janusza Sławińskiego; Polska Akademia Nauk, Instytut Badań Literackich. – Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1980. – 295 s. – (Z Dziejów Form Artystycznych w Literaturze Polskiej; t. 56)
 24. PRAGNIENIE obecności : filozofie reprezentacji od Platona do Kartezjusza / Michał Paweł Markowski. – Gdańsk : „Słowo/Obraz Terytoria”, 1999. – 243 s. : il.
 25. PRAWDA w malarstwie / Jacques Derrida; przeł. Małgorzata Kwietniewska. – Gdańsk : „Słowo/Obraz Terytoria”, 2003. – 495 s. : il.
 26. PRZESTRZEŃ sztuki : obrazy, słowa, komentarze / red. Maria Popczyk. – Katowice : Akademia Sztuk Pięknych, 2005. – 284 s. : il. + dysk optyczny (CD-ROM). – (Folia Academiae)
 27. SŁOWO – obraz – dźwięk : literatura i sztuki wizualne w koncepcjach polskiej awangardy 1918-1939 / Beata Śniecikowska. – Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2005. – 463 s. : il. – (Modernizm w Polsce : studia nad nowoczesną polską literaturą, sztuką, kulturą i myślą humanistyczną; t. 12)

28. SZTUKA i złudzenie : o psychologii przedstawienia obrazowego / Ernst H. Gombrich; przeł. Jan Zarański. – Warszawa : Państw. Instytut Wydawniczy, 1981. – 469 s. : il.
29. SZTUKI i znaki : pisma semiotyczne / Mieczysław Wallis. – Warszawa : Państw. Instytut Wydawniczy, 1983. – 339 s.
30. ŚWIATŁO obrazu : uwagi o fotografii / Robert Barthes, przeł. Jacek Trznadel. – Warszawa : „KR”, 1996. – 207 s.
31. UT PICTURA poesis / pod red. Marka Skwary i Seweryny Wyślouch. – Gdańsk : Wydawnictwo Słowo/Obraz Terytoria, 2006. – 282 s. : il. – (Tematy Teoretycznoliterackie : archiwum przekładów „Pamiętnika Literackiego”; [t. 7])

b. Artykuły

1. EKFRAZY w poezji Wisławy Szymborskiej / Małgorzata Czermińska // *Teksty Drugie*. – 2003, nr 2/3, s. 230-242
2. EKPHRASIS : uwagi bibliograficzne z dołączeniem krótkiego komentarza / Michał Paweł Markowski // *Pamiętnik Literacki*. – 1999, z. 2, s. 229-236
3. KŁOPOTY z ekfrazą / P. Gogler // *Przestrzenie Teorii*. – 2004, nr 3/4, s. 137-152
4. KULTURA Współczesna. – 2006, nr 4.
Numer tematyczny: Obrazy w kulturze.
5. PRZECIWIW „tryumfowi antropomorficznej bestii” (prywatnie o „prywatnej mitologii” Zbigniewa Herberta) / Katarzyna Kuczyńska-Koschany // *Polonistyka*. – 2001, nr 9, s. 531-536
6. PRZEMIENIONY Rawenną : Różewicza poetycka kontemplacja świata / Katarzyna Grabowska // *Teksty Drugie*. – 2000, nr 4, s. 131-140
7. TEKSTY Drugie. – 2006, nr 4.
Numer tematyczny: Sztuki, media i zwrot ikoniczny.

Urszula Cimoch

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

P R A W A I O B O W I A Ź K I D Z I E C I I M Ł O D Z I E Ź Y

Żyjemy dziś w czasach praw człowieka, które stanowią istotny element dobrobytu nowożytnej cywilizacji. Ustanawiane w danym kraju prawa przysługują wszystkim jego obywatelom bez względu na wiek, rasę, pochodzenie, wyznanie itd., a więc również dzieciom. Szczególne okoliczności sprawiają, że dziecko potrzebuje specjalnej ochrony w związku ze swoją niedojrzałością psychofizyczną, społeczno-moralną i życiową oraz właściwych dla niego potrzeb. Z racji swej niedojrzałości, dziecko ma ograniczone możliwości egzekwowania swoich praw. Aby zapewnić ochronę dziecka państwo ustanawia odrębny katalog praw dziecka. Prawa te są przyrodzone, powszechne i niezbywalne i przysługują z racji urodzenia małego człowieka, a nie wypełniania przez niego obowiązków. Tych praw nie można ani pozbawić, ani ich zawiesić. Gdy dziecko nie wykona swoich obowiązków można je jedynie ukarać poprzez odebranie przywilejów lub nagród. Gwarantem stanowiących praw jest państwo, a wykonują je rodzice lub opiekunowie. Państwo może również kontrolować ich realizowanie i gdy rodzice nie troszczą się o dziecko odbierać lub ograniczać prawa rodzicielskie. W tym przypadku państwo samo przejmuje nad dziećmi opiekę, ustanawiając opiekunów.

Należy zaznaczyć, że nie można łączyć praw dziecka z jego potrzebami miłości, troski i odpowiedzialności rodziców. Nie można tego zapewnić dziecku na poziomie prawa. Tak samo jak nie wolno utożsamiać tych praw z antypedagogiką czy bezstresowym wychowaniem. Błędem jest również myślenie, iż ochrona praw dziecka to głównie przepisy prawne. Dyscyplina jest szeroko uprawiana zarówno przez prawników, jak i psychologów, pedagogów, socjologów i filozofów.

Omawiając prawa ucznia nie możemy odnieść się do spójnego dokumentu legislacyjnego, ponieważ taki dokument nie istnieje ani na gruncie międzynarodowym ani lokalnym. W Polsce weszła w życie jedynie *Ustawa o Rzeczniku Praw Dziecka*. Tą ustawą oraz *Konstytucją RP* posiłkują się osoby chroniące praw młodych ludzi uczęszczających do szkoły. Uczeń ma m.in. prawo do rozwijania zainteresowań, pomocy w przypadku trudności w nauce, właściwie zorganizowanego procesu kształcenia – tak jak wspomina o tym Konwencja o Prawach Dziecka z 1989 roku – dziecko ma się przede wszystkim uczyć.

Niestety system edukacji nie zawsze zapewnia dobre warunki do nauki. Coraz częściej mówi się o narastaniu problemu agresji i przemocy w szkole. Może on przybierać formę bezpośredniej przemocy fizycznej (kopanie, szarpnięcie, wymuszanie pieniędzy), przemocy słownej (dokuczanie, wyśmiewanie, groźenie, rozpowszechnianie plotek) oraz pośrednich form przemocy (namawianie innych do ataków słownych lubi fizycznych, wykluczenie i izolowanie od grupy). Agresja występuje nie tylko w relacji dziecko – dziecko. Do tego wzoru można podstawić osobę nauczyciela i stworzyć kolejne relacje: nauczyciel – dziecko i dziecko – nauczyciel.

Przemoc może zagrozić dziecku nie tylko w szkole. Istnieją dowody, że najczęściej krzywdę dziecku wyrządzają najbliżsi – rodzice i opiekunowie. Krzywda ta może być natury fizycznej, emocjonalnej i seksualnej. Należy również pamiętać, że jedną z form przemocy jest także zaniedbanie dziecka. U dziecka krzywdzonego pojawiają się mało zauważalne symptomy sygnalizujące złą sytuację w jego otoczeniu. Mogą to być zarówno objawy somatyczne, jak i zmiany w zachowaniu: niska samoocena, wyrażanie lęku przed rodzicami, kołysanie się, zachowania ekstremalne jak agresja i izolacja (w przypadku krzywdzenia fizycznego dziecka), ssanie palca, zachowania „dorosłe” np. opiekowanie się rodzeństwem, opóźnienie rozwoju emocjonalnego i intelektualnego (typowe dla dzieci maltretowanych emocjonalnie), oraz zmiany w sposobie jedzenia, nowe lęki, zmiana osobowości np. nadmierna uległość czy wrogość (charakterystyczne w przypadku dziecka wykorzystywanego seksualnie).

Wykrycie molestowania seksualnego jest niezwykle trudne i jeszcze trudniejsze do udowodnienia. Dziecko boi się mówić o tej formie przemocy, najczęściej winy szukając w sobie. Dlatego do policyjnych kartotek trafia jedynie 8% takich przypadków. W większości procesów pozwanymi są mężczyźni pojawiający się, bądź wśród członków rodziny (ojciec, ojczym, krewny, rodzeństwo), bądź poza domem (sąsiad, opiekun, nauczyciel). Dzieci wykorzystywane seksualnie tracą radość życia, zaczynają im towarzyszyć myśli samobójcze. Nie rozumieją jak jedna osoba może być jednocześnie dobra (kupować im rower, zabierać na lody) i zła (zmuszać do seksu). Konwencja Praw Dziecka mówi o również o ochronie dziecka przed wszelkimi formami przemocy. Powstaje wiele rządowych i pozarządowych organizacji zajmujących się działalnością na rzecz dzieci.

Warto przypomnieć, że dzieci mają nie tylko prawa ale i obowiązki i to nie tylko obowiązek posłuszeństwa. Podstawowym zadaniem dziecka podawanym przez kodeks rodzinny i opiekuńczy jest pomoc we wspólnym gospodarstwie domowym. Inne bardziej ogólne zobowiązania dzieci wynikające z praw człowieka to szacunek do swoich rodziców oraz najbliższych, a także do innych lu-

dzi, integracja z dziećmi niepełnosprawnymi, poszanowanie środowiska przyrodniczego.

Ważniejsze dokumenty dotyczące praw dziecka

Polskie:

- Ustawa o Rzeczniku Praw Dziecka z dnia 6 stycznia 2000 r. (Dz. U. 2000 nr 6 poz. 69)
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997 nr 78 poz. 483)

Międzynarodowe:

- Genewska Deklaracja Praw Dziecka (1924)
- Deklaracja Praw Dziecka (1959)
- Konwencja o Prawach Dziecka (1989)
- Światowa Deklaracja w Sprawach Dzieci, ich Przeżycia, Ochrona i Rozwój (1990)
- Europejska Strategia na Rzecz Dzieci (1995)

Historycy, jako pierwszy tekst o poszanowaniu dzieci, przywołują Nowy Testament: „Baczie, abyście nie gardzili żadnym z tych małych, bo powiadam wam, że aniołowie ich w niebie ustawicznie patrzą na oblicze Ojca mego, który jest w niebie” oraz „Cokolwiek uczyniliście jednemu z braci moich najmniejszych, mnieście uczynili”.

Potrzeba było setek lat by swą działalność rozpoczął międzynarodowy ruch na rzecz obrony praw dzieci. Zapoczątkowała go w 1874 roku, bita przez własną matkę, Mary Baltimore. Kilkanaście lat później, w 1913 roku w Belgii odbył się **I Międzynarodowy Kongres Opieki nad Dzieckiem**. Podczas spotkania powołano Międzynarodowe Stowarzyszenie Opieki nad Dzieckiem i w 1920 roku na bazie trzech znaczących organizacji: Międzynarodowego Czerwonego Krzyża (Genewa), Komitetu Pomocy Dzieciom (Bern) i Towarzystwa Funduszu Ratownia Dzieci (Londyn) stworzono **Międzynarodowy Związek Pomocy Dzieciom**.

Początki tworzenia dokumentów prawnych dotyczących praw dziecka to rok 1924. Wówczas Liga Narodów przyjęła podjętą przez **Międzynarodowy Związek Pomocy Dzieciom** uchwałę zwaną **Genewską Deklaracją Praw Dziecka**. Wielkie znaczenie miała preambuła Deklaracji mówiąca, że „mężczyźni i kobiety wszystkich narodowości uznają, że ludzkość powinna dać

dziecku wszystko, co posiada najlepszego i stwierdzają, że ciężą na nich, bez względu na rasę, narodowość i wyznanie – wyspecyfikowane następnie obowiązki”, które zawarto w pięciu w punktach.

Kolejnym dokumentem była **Deklaracja Praw Dziecka** (1959) przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ. Poszerzono wtedy katalog praw dzieci.

W 1989 roku powstała, a rok później weszła w życie, **Konwencja o Prawach Dziecka**, w której spisano wszystkie prawa dziecka. Konwencja ta jest największym dotychczasowym osiągnięciem międzynarodowym w kwestii ochrony praw dziecka. Stanowi światową konstytucję praw dziecka; podstawę działań na rzecz dzieci na szczeblu globalnym i regionalnym, jak również narodowym i lokalnym. Dokument wyznacza uniwersalne normy prawne ochrony dzieci przed zaniedbaniem, złym traktowaniem i wyzyskiem, równocześnie gwarantując dzieciom podstawowe prawa człowieka. Definiuje status prawny i społeczny dziecka (osoby do lat 18) opierając się o dotychczasowe regulacje międzynarodowe oraz nowe koncepcje wychowawcze i idee wiążące się z traktowaniem dzieci i młodzieży. Warto zaznaczyć, iż Polska ma w uchwaleniu Konwencji istotny wkład, bowiem w 1978 roku zaproponowała Komisji Praw Człowieka ONZ uchwalenie konwencji i złożyła jej projekt.

We wrześniu 1990 roku, w Nowym Jorku na Światowym Szczycie w Sprawach Dzieci spisano **Światową Deklarację w Sprawach Dzieci, ich Przeżycia, Ochrony i Rozwoju** oraz **Plan działań w celu realizacji Światowej Deklaracji** zawierający dziesięciopunktowy program działania na szczeblu krajowym i międzynarodowym.

Z kolei Rada Europy w **1995 roku** opublikowała dokument pod nazwą Europejska strategia na rzecz dzieci. W dokumencie tym wzywa państwa członkowskie do przyjęcia, iż dziecko, posiada własną odpowiedzialność i własne prawa oraz chce i jest w stanie aktywnie uczestniczyć w życiu rodzinnym i społecznym.

Zestawienie prezentujemy z okazji Dnia Ochrony Praw Dziecka i Międzynarodowego Dnia Praw Człowieka obchodzonych 10 grudnia.

Bibliografia zawierająca materiały wydane od 2000 roku została podzielona na dwa działy. Pierwszy dotyczący praw dziecka i ucznia oraz drugi traktujący o przemocy wobec dziecka w rodzinie i szkole oraz dziecka wykorzystywanego seksualnie. Wiele ważnych kwestii dotyczących ochrony i problemów dziecka omawiane są w czasopiśmie: „Dziecko Krzywdzone” i „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze”.

1. Zagadnienia prawne

a) Prawa dziecka

a. Pozycje zwarte

1. BYĆ dzieckiem i przetrwać : materiały z seminarium naukowego Warszawa 19-20 marca 2002 r. : praca zbiorowa / pod red. Barbary Głowackiej i Lesława Pytki; Krajowy Komitet Wychowania Resocjalizującego. – Warszawa : KKWR, 2002. – 250 s. : wykr.
Bibliogr. przy ref.
2. DOBRO dziecka w rodzinie / pod red. Lucyny Adanowskiej [i in.]. – Białystok : Wydaw. Naukowe Niepaństwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 2005. – 249 s. : wykr.
Bibliogr. przy rozdz.
3. DZIECIAKI z ulicy Tulipanowej, czyli Prawa małych i dużych / Joanna Krzyżanek. – Kielce : Jedność, 2008. – 187 s. : il. – („Jedność” dla Dzieci)
4. DZIECKO i jego środowisko : prawa dziecka – dziecko krzywdzone / pod red. Andrzeja Steciwko i Iwony Pirogowicz; Państwowa Medyczna Szkoła Zawodowa w Opolu. – Wrocław : Wydaw. Continuo, 2005. – 88 s., [4] s. tabl. : il.
Bibliogr. część. przy rozdz.
5. DZIECKO – jego prawa człowieka / Adam Łopatka. – Warszawa; Poznań : „Iuris”, 2000. – 200 s.
6. DZIEWCZYNIKA, która przestała się uśmiechać / Gilles Tibo; Zaü. – Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2004. – [28] s. : il. kolor. – (Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne dla Dzieci)
7. EDUKACJA do bezpieczeństwa i pokoju w obliczu wyzwań XXI wieku. Cz. 2, Edukacja do bezpieczeństwa, pokoju i praw człowieka pod red. Ryszarda Rosy. – Siedlce : Wydaw. Akademii Podlaskiej, 2001. – 204 s.
Materiały konferencji naukowej zorg. w dniach 4-5 czerwca 2001 r.
8. GDY dziecko potrzebuje pomocy : poradnik oraz komplet dokumentów dotyczących praw dzieci / [aut. Beata Balińska i in.; pod red. Anny Grajcarek]. – Kraków : Wydaw. ad vocem im. prof. Marka Hieronima Sycha, 2004. – 563 s., [8] k. tabl. kolor. : tabl.
Stan prawny na dzień 31 marca 2004 r.
Bibliogr. przy rozdz.
9. HANDEL dziećmi : wybrane problemy / red. Zbigniew Lasocik, Maryla Koss, Łukasz Wieczorek. – Warszawa : Ośrodek Badań Handlu Ludźmi. Uniwersytet Warszawski, 2007. – 231 s.

- Wykaz stron internetowych dotyczących różnych aspektów zwalczania handlu dziećmi s. 225-229.
10. HUMANIŚCI o prawach dziecka / pod red. Jadwigi Bińczyckiej. – Kraków : „Impuls”, 2000. – 131 s.
Bibliogr. przy pracach.
 11. KONTAKTY z dzieckiem : sądowe ustalenie, orzecznictwo, wzory / Monika Grudzińska. – Warszawa : C.H. Beck, 2000. – 144 s. – (Poradniki Prawnicze)
Bibliogr. XVII-XX.
 12. MAM prawo czyli Nieomal wszystko, co powinniście wiedzieć o prawach dziecka, a nie macie kogo zapytać! / Grzegorz Kasdepke. – Warszawa : Wydawnictwo G+J RBA, 2007. – 99 s. : il. kolor.
 13. MITY dzieciństwa – dramaty socjalizacji. Cz. 1 / pod red. Tamary Zacharuk. Cz. 2 / pod red. Anny Klim-Klimaszewskiej. Cz. 3 / pod red. Tamary Zacharuk. – Siedlce : Wydaw. Akademii Podlaskiej, 2004. – 3 cz. (295; 309; 194 s.)
Bibliogr. przy pracach.
 14. OCHRONA dziecka : teoria i praktyka : praca zbiorowa / pod red. nauk. Brunona Hołysta; Centrum Szkolenia Policji. – Legionowo : Wydawnictwo CSP, 2005. – 448 s. : il., wykr.
 15. OCHRONA praw dziecka w polskim prawie karnym na tle postanowień Konwencji o prawach dziecka / Olga Sitarz. – Katowice : Wydaw. Uniwersytetu Śląskiego, 2004. – 249 s. – (Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; nr 2218)
Bibliogr. s. 236-[246].
 16. OCHRONA praw dziecka w rodzinie dysfunkcyjnej : (dziecko, rodzina, państwo) / Marek Andrzejewski. – Kraków : „Zakamycze”, 2003. – 320 s. – (Monografie „Zakamycza”)
Bibliogr. s. 289-[321].
 17. ODRZUCENI : analiza procesu umieszczania dzieci w placówkach opieki / Józefina Hryniewicz; Instytut Spraw Publicznych. – Warszawa : Fundacja Instytutu Spraw Publicznych, 2006. – 223 s.
 18. OPIEKA nad dzieckiem w dobie przemian społecznych / Danuta Krystyna Marzec; Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Częstochowie. – Wyd. 2 popr. – Częstochowa : Wydaw. WSP, 2004. – 202 s. : wykr.
Bibliogr. s. 191-199.
 19. PAKTY Praw Człowieka w procesie edukacji : praca zbiorowa / pod red. Krystyny Stech, Bronisława Ratusia. – Zielona Góra : [Instytut Pedagogiki i Psychologii Wyższej Szkoły Pedagogicznej], 1994. – 144 s.
Materiały z konferencji naukowej, Zielona Góra 14-15 grudnia 1993 r.

20. PEDAGOGICZNE aspekty Paktów Praw Człowieka i Konwencji Praw Dziecka : założenia i rzeczywistość / red. nauk. Maria Jakowicka, Krystyna Stech. – Zielona Góra : Wydaw. Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Tadeusza Kotarbińskiego, 2000. – 354 s.
21. POCHODZENIE dziecka : polskie regulacje prawne na tle ustawodawstw wybranych państw europejskich / red. Stanisław Leszek Stadniczeńko, Magdalena Gołowkin-Hudała; Uniwersytet Opolski. – Opole : Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2005. – 121 s.
22. POCZĘCIE i urodzenie się dziecka jako źródło odpowiedzialności cywilnej / Tomasz Justyński. – Kraków : „Zakamycze”, 2003. – 306 s. – (Monografie „Zakamycza”) Bibliogr. s. 291-[307].
23. POLSKA wobec europejskich standardów praw człowieka : materiały konferencji naukowej doktorantów i studentów UMK „W 50-lecie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i 10-lecia Katedry Praw Człowieka i Prawa Europejskiego UMK”, Toruń dnia 6 listopada 2000 roku / pod red. Tadeusza Jasudowicza. – Toruń : Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”, 2001. – 346 s.
24. PONIŻANIE. Nie! / Dominique de Saint Mars, Serge Bloch. – Warszawa : „Muchomor”, 2005. – 35 s. : il. kolor. – (Nie; 1)
25. POWIEDZ komuś! / Elżbieta Zubrzycka. – Wyd. 2. – Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2008. – 47 s. : il. kolor. – (Bezpieczne Dziecko) (Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne dla Dzieci)
26. PRAWA człowieka w edukacji : (wybrane dokumenty) / [do dr. przygot. Dobiesław Barczyński]; Zielonogórskie Towarzystwo Edukacyjne „Civilitas”. – Zielona Góra : Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, 2000. – 152 s. – (Prawa Człowieka)
Powszechna Deklaracja Praw Człowieka. Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych. Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych. Konwencja o Prawach Dziecka. Europejska Konwencja o Wykonaniu Praw Dzieci. Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.
27. PRAWA dzieci / zebrali i oprac. Dobiesław Barczyński. – Zielona Góra : Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, 2001. – 52 s. – (Prawa Człowieka)
Zawiera: Konwencja o Prawach Dziecka; Europejska Konwencja o Wykonywaniu Praw Dzieci.
28. PRAWA dziecka / Elżbieta Czyż. – Wyd. 2 zm. – Warszawa : Helsińska Fundacja Praw Człowieka, 2002. – 59 s. – (Szkoła Praw Człowieka)
Bibliogr. s. [61].

29. PRAWA dziecka jako pacjenta / Maciej Dercz, Tomasz Rek.. – Warszawa : Rzecznik Praw Dziecka, 2003. – 162 s. – (Ochrona Prawna Dziecka / Rzecznik Praw Dziecka; t. 2)
Stan prawny na dzień 1 października 2003 r.
30. PRAWA dziecka : teoria i praktyka / materiały zebrali i oprac. Ewa Markowska-Gos, Hubert Sommer, Wiesława Walc; [aut. Katarzyna Być i in.]. – Rzeszów : Podkarpackie Centrum Edukacji Nauczycieli : Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2003. – 243 s.
31. PRAWA dziecka w kontekście wychowawczym / pod red. Adama Sola-ka; [aut. Janusz Królikowski i in.]. – Tarnów : „Biblos”, 2005. – 151 s.
32. PRAWA dziecka w wychowaniu rodzinnym : aspekty filozoficzne, pedagogiczne i prawne / Renata Matysiuk. – Siedlce : Wydaw. AP, 2007. – 382 s. – (Monografie / Akademia Podlaska w Siedlcach, nr 93)
Bibliogr. s. 345-382.
33. PRAWA dziecka : wybrane aspekty / red. Izabela Marczykowska [i in.]. – Rzeszów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2006. – 333 s.
Bibliogr. przy rozdz.
34. PRAWA wychowanków domów dziecka : raport z monitoringu / oprac. Elżbieta Czyż. – Warszawa : Helsińska Fundacja Praw Człowieka, 2000. – 248 s. – (Raporty, Ekspertyzy, Opinie / Helsińska Fundacja Praw Człowieka; 25)
35. PRAWO dziecka do zdrowia / pod red. Jadwigi Bińczyckiej. – Kraków : „Impuls”, 2007. – 314 s. : il., fot.
Bibliogr. przy pracach.
36. PRAWO dziecka do życia i godnego wychowania – uwarunkowania prawne, religijne i społeczne / Hanna Bzdak. – Szczecin : „Ottonianum” : „Albatros”, 2000. – 196 s.
Bibliogr., wykaz źródeł prawnych.
37. PRZESTRZEGANIE praw dzieci wymagających leczenia i rehabilitacji : wyniki wizyt RPO w placówkach leczniczych i rehabilitacyjnych opieki całodobowej dla dzieci i młodzieży przeprowadzonych w latach 1999-2004 oraz program „Wczesna, wielospecjalistyczna, kompleksowa, skoordynowana i ciągła pomoc dziecku zagrożonemu niepełnosprawnością lub niepełnosprawnemu oraz jego rodzinie” / [oprac. red. Zespół Prawa Rodzinnego i Ochrony Praw Osób Niepełnosprawnych; Elżbieta Czyż, Grażyna Rdzanek-Piwowar]. – Warszawa : na zlec. Biura Rzecznika Praw Obywatelskich; Łódź : „Master”, 2005. – 264 s. – (Biuletyn RPO; nr 51)

38. RZECZNIK Praw Dziecka : rys historyczny, ustanowienie, porównania międzynarodowe, instytucja, funkcjonowanie / Paweł J. Jaros. – Warszawa : „ŁośGraf”, [2006]. – 240 s.
Bibliogr. s. 225-240.
39. RZECZYWISTOŚĆ praw dziecka w rodzinie / Anna Kwak, Andrzej Mościskier. – Warszawa : „Żak”, 2002. – 201 s.
Bibliogr. s. 197-201.
40. STANDARDY opieki instytucjonalnej dla nieletnich / Irena Motow. – Łódź : Wydaw. Naukowe Wyższej Szkoły Kupieckiej, 2006. – 170 s.
Bibliogr. s. 73-80.
41. WŁADZA rodzicielska pozamałżeńskiego i rozwiedzionego ojca : studium socjologiczno-prawne / Wanda Stojanowska, [Mirostaw Baum]. – Warszawa : Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, 2000. – 335 s. : wykr.
Bibliogr. s. 207-214.
42. WSPIERAĆ swoje dziecko / Mirostaw Mikicin. – Warszawa : „Minerwa”, 2000. – 160 s.
Bibliogr. s. 155-157.
43. WYMIARY dzieciństwa : problemy dziecka i dzieciństwa w zmieniającym się społeczeństwie / pod red. nauk. Jadwigi Bińczyckiej i Barbary Smolińskiej-Theiss. – Kraków : „Impuls”, 2005. – 208 s.
Bibliogr. przy art.

b. Artykuły

1. ADMINISTRACYJNO-PRAWNE aspekty sprawowania opieki nad małoletnimi / Janusz Malanowski // O p i e k a W y c h o w . T e r . – 2006, nr 1/2, s. 30-32
2. AUTORYTET wychowawcy a prawo dziecka do wolności / Krzysztof Wolski // S t u d . n a d R o d z . – 1998, [nr] 2, s. 39-45
3. BRONIĘ najsłabszych / Paweł Jaros; rozm. przepr. Bogdan J[an] Krawczyk // N o w a S z k . – 2002, nr 4, s. 25-27
Biuro Rzecznika Praw Dziecka w Warszawie.
4. CHCEMY mieć dziecko / Agata Bochenek // N i e d z i e l a . – 2001, nr 22, s. 11
Międzynarodowy Kongres „O godność dziecka” w Warszawie.
5. CZUŁE ucho : po co nam Rzecznik Praw Dziecka? / Anna Mateja // T y g . P o w s z . – 2006, nr 14, s. 6
6. CZY uczniom potrzebny jest specjalny rzecznik? / Arleta Biegańska // D y r . S z k . – 2007, nr 10, s. 14-15

7. CZY w wychowni w rodzinie ważna jest znajomość praw dziecka? / Aniela Kaczanowska // Państwo i Społeczeństwo. – 2005, nr 3, s. 83-88
8. DOBRO dziecka w aspekcie sprawowanej nad nim władzy rodzicielskiej / Wanda Stojanowska // Stud. nad Rodz. – 2000, nr 1, s. 55-65
9. DOROSŁE sprawy do rąk dzieci czy dydaktyka na siłę / Grzegorz Kasdepke; rozm. przepr. Monika Janusz-Lorkowska // Rzeczpospolita. – 2007, nr 290, s. A26-A27
10. DZIECI chcą być przydatne / Mirosława Kątna; rozm. przepr. Maria Kruczkowska // Gaz. Wybor. – 2001, nr 128, s. 15
Komitet Obrony Praw Dziecka.
11. „DZIECI głosu nie mają” / Danuta Głomba, Elżbieta Moryc // Dyr. Szk. – 2002, nr 4, s. 30-31
Świadomość swoich praw wśród dzieci.
12. DZIECI jako ofiary i świadkowie przestępstw / Barbara Kunicka-Michalska // Prok. i Prawo. – 2006, [nr] 11, s. 5-20
13. DZIECI wojny / Henryk Suchar // Wprost. – 2000, nr 23, s. 88, 90, 92
Międzynarodowa konferencja w Warszawie „Dzieci w konfliktach zbrojnych”.
14. DZIECIĘCA krucjata / Eliza Michalik // Ozon. – 2006, nr 14, s. 34-37
15. DZIECKO a zagrożenia współczesnego świata / Jolanta Andrzejewska. Iwona Zwierzchowska // Wychow. w Przedszk. – 2007, nr 2, s. 49-50
16. DZIECKO i jego prawa / Ewa Malesa // Forum Europ. – 2002, nr 3, s. 53-55
17. DZIECKO jako pracownik / Iwona Ortylowska // Praca i Zabezpieczenie Społeczne. – 2007, nr 11, s. 12-17
18. DZIECKO nie jest rzeczą / Tomasz Teluk // Najwyż. Czas. – 2004, nr 4, s. XVIII-XIX
Polem. z „Mały, wielki człowiek” / Krzysztof Mazur // Tamże. – 2004, nr 3
19. DZIECKO przed sądem / Marek Antoni Nowicki // Prawo i Życie. – 2000, nr 4, s. 48-49
Skarga do Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu.
20. DZIECKO – przedmiot metafizyczny : od historii do genetyki / Tomasz Sahaj // Etyka. – 2002, nr 35, s. 227-241
21. EDUKACJA pod presją rynku / Jadwiga Bińczycka // Problemy Wczesnej Edukacji. – 2007, nr 1/2, s. 74-79

22. EDUKACJA: „quinta essentia” uśmiechu dziecka : (o roli edukacji w urzeczywistnianiu praw dziecka) / Maria Czerepaniak-Walczak // *Forum Ośw.* – 2000, t. 1, s. 55-66
Konferencja w Warszawie.
23. EUROPEJSKA Konwencja o wykonywaniu praw dzieci a prawo polskie / Andrzej Ryng, Robert Zegadło // *Rodzina i Prawo.* – 2007, nr 1, s. 40-49
24. JAK badać dzieciństwo i prawa dziecka? / Anna Rosner // *Prz. Hist.* – 2005, z. 2, s. 339-348
25. JAK tworzyć prawo w Europie / Iwona Jackowska // *Gazeta Prawna.* – 2008, nr 38, dod. *Prawo i Życie*, s. A6-A7
26. JAK wspólnie działać ponad granicami / Iwona Jackowska // *Gazeta Prawna.* – 2008, nr 38, dod. *Prawo i Życie*, s. A7-A8
27. KARCENIE jako okoliczność uchylająca bezprawność / Radosław Krajewski // *Prok. i Prawo.* – 2006, [nr] 7/8, s. 171-176
28. KIEDY i jak długo trzeba płacić alimenty na dziecko : prawo cywilne : obowiązki rodziców i dziadków / Małgorzata Piasecka-Sobkiewicz // *Gazeta Prawna.* – 2006, nr 6, s. 19
29. KONWENCJA o prawach dziecka / Teresa Astramowicz-Leyk // *Szki-ce Humanistyczne.* – 2006, nr 1/2, s. 29-41
30. LIST do Rzecznika Praw Obywatelskich / Marcin Libicki // *Międzynarodowy Przegląd Polityczny.* – 2006, nr 2, s. 162-163
Sprawa przyznania prawa wyborczego osobom nieletnim.
31. MAŁOLETNI posiadaczem rachunku bankowego / Piotr Bodył Szymala. – Cz. 1-2 // *Prawo Bank.* – 2004, nr 12, s. 76-87; 2005, nr 1, s. 71-83
32. MITY dzieciństwa – dramaty socjalizacji / A. Krajewska, M. Kwiatkowska-Góralczyk // *Probl. Opiek.-Wychow.* – 2004, nr 7, s. 55-57
Międzynarodowa konferencja naukowa w Chlewickach.
33. MÓJ dom, moje dzieci / Tomasz P. Terlikowski // *Newsweek Polska.* – 2007, nr 50, s. 80-81
34. NA STRAŻY praw dziecka / Paweł Jaros; rozm. przepr. Alicja Basta // *Opieka Wychow. Ter.* – 2002, nr 1, dod. s. 6-8
35. NA STRAŻY praw dziecka / Paweł Jaros; rozm. przepr. Danuta Szymańska // *Probl. Opiek.-Wychow.* – 2001, nr 7, s. 3-9
36. NAJMNIEJSZY pacjent : ustawa o rzeczniku praw dziecka zmieniła zasady interwencji medycznych wobec dzieci poczętych / Mariusz Żelichowski // *Rzeczpospolita.* – 2003, nr 47, s. C3
37. NIE róbcie nam dobrze! / Krzysztof Mazur // *Najwyż. Czas.* – 2004, nr 5, s. XXXVII-XXXVIII

- Polem. z: Dziecko nie jest rzeczą / Tomasz Teluk // Tamże. – 2004, nr 4.
38. NOWE regulacje dotyczące wykonywania pracy przez dzieci / Renata Borek-Buchajczuk // *Praca i Zabezpieczenie Społeczne.* – 2004, nr 6, s. 14-17
 39. NOWE stulecie – dziecku : ogólnopolska debata społeczna / Teresa Dziurzyńska // *Wychow. w Przedszk.* – 2001, nr 3, s. 173-175
 40. O PRAWACH i obowiązkach raz jeszcze / Urszula Zdrojewska-Bielawska // *Nowa Szk.* – 2005, nr 7, s. 20-23
 41. OBOWIĄZKI dziecka wobec rodziców / Anna Sylwestrzak // *Ruch Praw. Ekon.* – 2001, z. 3, s. 61-80
 42. OCHRONA dzieci i młodzieży przez prawo medialne V Republiki Francuskiej / Małgorzata Gruchoła // *Studia Medioznawcze.* – 2004, nr 2, s. 38-53
 43. OCHRONA dziecka przed przemocą w polskim prawie karnym / Olga Sitarz // *Państ. i Prawo.* – 2004, z. 4, s. 69-81
 44. OCHRONA dziecka przed wyzyskiem w polskim prawie karnym na tle postanowień konwencji o prawach dziecka / Olga Sitarz. – *Fragm. pracy // Prok. i Prawo.* – 2004, [nr] 7/8, s. 34-52
 45. OCHRONA małoletnich użytkowników mediów elektronicznych przez ustawodawstwo medialne Republiki Federalnej Niemiec / Małgorzata Gruchoła // *Kwart. Prawa Pub.* – 2006, nr 1, s. 187-211
 46. OCHRONA praw osobistych dziecka i człowieka dorosłego w świetle standardów międzynarodowych i prawa polskiego (zagadnienia wybrane) / Tadeusz Smoczyński, Anna Schulz, Marek Andrzejewski, Lechosław Kociucki // *Stud. Praw.* – 2001, z. 3/4, s. 249-281
 47. OCHRONA socjalna dziecka w nowym systemie świadczeń rodzinnych / Wiesław Koczur // *Polityka Społeczna.* – 2004, nr 9, s. 26-31
 48. ODEBRAĆ natychmiast : ochrona niepełnoletnich przed sektami / Artur Mudrecki // *Rzeczpospolita.* – 2000, nr 150, s. C4
 49. ORGANIZACJE pozarządowe o przestrzeganiu praw dziecka w RP / Halina Górecka. – *Bibliogr. // Pedagogika Społeczna.* – 2005, nr 3, s. 95-106
 50. POCHODZENIE dziecka – zagadnienia prawa materialnego i procesowego w ustawodawstwie polskim i europejskim / Janusz Stawiarski // *Rodzina i Prawo.* – 2006, nr 1, s. 123-125
 51. PODSTAWOWE zagadnienia Konwencji haskiej o cywilnych aspektach uprowadzenia dziecka za granicę / Tomasz Świerczyński // *Transform. Prawa Pryw.* – 2000, t. 1/2, s. 87-98

52. POJĘCIE, priorytet i treść dobra dziecka / Sylwia Łakoma // *Stud. Praw. - Ekon.* – 2004, t. 69, s. 87-110
53. „POLSKA dla dzieci” : w XV rocznicę uchwalenia Konwencji o Prawach Dziecka / Teresa Dziurzyńska // *Wychow. w Przedszk.* – 2005, nr 6, s. 4-7
54. POWRÓT dziecka do rodziny bądź fakultatywne pozbawienie władzy rodzicielskiej / Tomasz Sokołowski // *Ruch Praw. Ekon.* – 2003, z. 3, s. 97-111
55. POZNAĆ, zrozumieć i szanować... / Rafał Osiński // *Niedziela.* – 2006, nr 51, s. 25
56. PRACA młodocianych i dzieci / Piotr Żukowski // *Prawo Pracy.* – 2007, nr 2, s. 9-17; nr 3, s. 16-31
57. PRAWA dziecka / Eugen Verhellen // *Kwart. Pedagog.* – 2001, nr 3/4, s. 59-75
58. PRAWA dziecka a prawa ucznia / Bogumiła Stokłosa // *Kwart. Eduk.* – 2000, [nr] 1, s. 14-19
59. PRAWA dziecka a szkoła / Wiesława Walc // *Nowa Szk.* – 2005, nr 6, s. 16-24
60. PRAWA dziecka : refleksja teologiczno-moralna / Jerzy Bajda // *Stud. nad Rodz.* – 2000, nr 1, s. 33-45
61. PRAWA dziecka – refleksje nauczyciela gimnazjum / Danuta Glomba, Elżbieta Moryc // *Nowa Szk.* – 2001, nr 7, s. 36-38
62. PRAWA dziecka w sytuacji ubiegania się o status uchodźcy / Barbara Mikołajczyk // *Państwo i Prawo.* – 2004, z. 7, s. 88-99
63. PRAWA dziecka w świetle Konwencji o prawach dziecka / Remigiusz Krajewski. – Bibliogr. // *Wychow. na co Dzień.* – 2007, nr 3, s. 16-18
64. PRAWA małoletnich lepiej chronione : kodeks rodzinny i opiekuńczy zostanie gruntownie zmieniony / Małgorzata Piasecka-Sobkiewicz // *Gazeta Prawna.* – 2006, nr 133, s. 14-15
65. PRAWA prawie dorosłych : obywatel nastolatek / Krzysztof Burnetko // *Polityka.* – 2005, nr 40, s. 34-36
66. PRAWA przeciwko dzieciom / Beata Rusiecka; rozm. przepr. Anna Wiewjak // *Nasz Dziennik (Wyd. 2).* – 2008, nr 37, s. 19
67. PRAWA ucznia i prawa dziecka w edukacji obywatelskiej / Marianna Jaksim // *Wiad. Hist.* – 2001, nr 2, s. 79-81
68. PRAWNOKARNA ochrona dziecka przed porzuceniem / Radosław Krajewski // *Probl. Opiek.-Wychow.* – 2006, nr 9, s. 38-40
69. PRAWNOKARNA ochrona dzieci przed żebraniem / Radosław Krajewski // *Probl. Opiek.-Wychow.* – 2003, nr 6, s. 30-31

70. PRAWNOMIĘDZYNARODOWE próby przeciwdziałania uczestnictwu dzieci w konfliktach zbrojnych / Mateusz Słuski // *Spr. Międzynar.* – 2003, nr 3, s. 116-134
71. PRAWO do nie-bycia / Marek Safjan; rozm. przepr. Ewa Siedlecka // *Tyg. Powsz.* – 2004, nr 29, s. 4
72. PRAWO dziecka do zdrowia / Jadwiga Bińczycka // *Oświata i Wychowanie.* – 2006, nr 2, s. 12-14
Międzynarodowa konferencja w Konstancinie.
73. PRAWO dziecka do zdrowia : konferencja międzynarodowa, Konstancin-Jeziorna, 17-19.11.2005 / Alina Wróbel // *Rocz. Pedagog.* – 2006, t. 29, s. 111-117
74. PRAWO dziecka do życia w świetle art. 149 kodeksu karnego / Olga Sitarz // *Prz. Sąd.* – 2004, [nr] 2, s. 68-90
75. PROTOKOŁY dodatkowe do konwencji o prawach dziecka / Anna Natalia Schulz // *Stud. Praw.* – 2002, z. 3, s. 121-148
76. PRZEDMIOT czy podmiot? / Maciej Kułak // *Głos Naucz.* – 2003, nr 23, s. 13
Ogólnopolski Szczyt w Sprawach Dzieci.
77. PRZEŚLANKA dobra dziecka przy ustalaniu jego pochodzenia / Janusz Gajda // *Rodzina i Prawo.* – 2006, nr 1, s. 24-43
78. PUSZKA Pandory / Anna Wiejak // *Nasz Dziennik (Wyd. 2).* – 2008, nr 37, s. 18
79. RACHUNEK bankowy małoletniego / Dominika Rogoń // *Prawo Bank.* – 2002, nr 10, s. 68-83
80. RZECZNICTWO i monitoring praw dziecka w 30 powiatach na terenie Polski : (raport z badań) / Barbara Głowacka // *Opieka Wychow. Ter.* – 2007, nr 1/2, s. 42-55
81. SAMOZWAŃCZY rzecznik ucznia / Marcin Markowski. – (Witamy w Polsce) // *Gaz. Wybor.* – 2008, nr 18, s. 14-15
82. ŚWIAT przyjazny dzieciom / Tomasz Bilicki // *Wychow. na co Dzień.* – 2003, nr 7/8, s. 22-24
83. TRACONE nadzieje / Witold Salański // *Głos Naucz.* – 2005, nr 1, s. 8-9
84. UCZNIOWIE w aktach prawnych : konstytucja i konwencja o prawach dziecka // *Gazeta Prawna.* – 2006, nr 160, dod. *Prawo i Życie*, s. A15
85. WIELKA dziecinada / Jakub Mielnik // *Ozon.* – 2006, nr 14, s. 38-39
86. WIĘCEJ demokracji poprzez prawo głosu od urodzenia : wniosek posłów do Bundestagu // *Międzynar. Prz. Polit.* – 2006, nr 2, s. 158-161

87. WOLNOŚĆ i prawa ucznia / Mieczysław Sawicki // *Nowa Szk.* – 2001, nr 2, s. 23
88. WYBUCHOWA rodzina : zawodowi obrońcy dzieci / Martyna Bunda // *Polityka.* – 2005, nr 28, s. 29-31
89. WYCHOWUJEMY egoistów / Magdalena Środa // *Newsweek Polska.* – 2007, nr 50, s. 82-83
90. WYSŁUCHAJCIE młodego człowieka : woła dziecka przy wykonywaniu władzy rodzicielskiej / Mariusz Śladkowski // *Prawo i Życie.* – 2000, nr 8, s. 36-40
91. Z ZAGADNIEŃ karnoprawnej ochrony małoletnich przed wykorzystywaniem seksualnym / Jarosław Warylewski // *Prz. Sąd.* – 2000, nr 2, s. 106-129
92. ZADANIA szkoły w zakresie ochrony praw dziecka / Krystyna Grad // *Nowa Szk.* – 2005, nr 9, s. 56-58
93. ZDROWOTNE prawa dziecka / Krystyna Dudkiewicz // *Forum Edukacyjne Wydziału Pedagogiki Wyższej Szkoły Informatyki.* – 2004, nr 1, s. 58-65
94. ZNAJOMOŚĆ i respektowanie praw dziecka w wybranych typach rodzin – z badań własnych / Dagna Łęcka // *Wychow. na co Dzień.* – 2003, nr 6, s. 15-17
95. ZROBILIŚCIE już wszystko : Karta Dziecka Śmiertelnie Chorego w Domu : szansa na spokojną śmierć / Małgorzata Nocuń // *Tyg. Powsz.* – 2007, nr 48, s. 7

b) Prawa ucznia

a. Pozycje zwarte

1. DZIECKO w szkole / [tekst] Lucyna Bojarska, Krzysztof Brzeziński; [komentarz prawny] Tomasz Rek; Rzecznik Praw Dziecka. – Warszawa : Rzecznik Praw Dziecka, 2006. – 140 s. – (Ochrona Prawna Dziecka; t. 3)
2. PRAWA człowieka w szkole : niezbędny aktywnego rodzica / Maciej Osuch, Lucyna Bojarska. – Warszawa : ABC a Wolters Kluwer Polska, 2008. – 121 s. – (Rodzice, Szkoła, Uczeń)
3. PRAWA dzieci w edukacji / Stuart Hart [i in.]. – Gdańsk : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2006. – 254 s. : il. – (Biblioteka Współczesnych Problemów Edukacji)
Bibliogr. s. 239-246.
4. PRAWA i wolności człowieka w edukacji : praca zbiorowa / pod red. Ryszarda Rosy. – Wyd. 3. – Siedlce : Wydaw. Akademii Podlaskiej, 2004. – 210 s.

Bibliogr. s. 199-207.

5. PRAWA uczniów z dysleksją w Europie / Marta Bogdanowicz, H. Alan Sayles. – Gdańsk : „Harmonia”, 2004. – 155 s. : wykr.
6. RZECZNIK praw ucznia w szkole / Danuta Ignaczewska; [Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Przemyślu]. – Wyd. 2. – Przemyśl : ODN, 2000. – 64 s. : il.

Bibliogr. s. 64.

b. Artykuły

1. CO, GDZIE, kiedy i jak może zaskarżyć maturzystą : egzamin dojrzałości 2006 / Jolanta Góra // *Gazeta Prawna*. – 2006, nr 65, dod. *Prawo i Życie*, s. A19
2. DZIEŃ z rzecznikiem praw ucznia / Małgorzata Nowak // *Nowa Szk.* – 2003, nr 5, s. 44-47
3. JAKIE prawa przysługują niepełnosprawnym : od szkoły podstawowej do liceum / Jolanta Ojczyk // *Gazeta Prawna*. – 2006, nr 160, dod. *Prawo i Życie*, s. A10-A11
4. KILKA refleksji / Iwona Jabłońska // *Życie Szkoły*. – 2005, nr 1, s. 54-55
Ocenianie zachowania uczniów.
5. OCENY muszą być sprawiedliwe i jawne : zachowanie bez wpływu na stopień z przedmiotu / Jolanta Góra // *Gazeta Prawna*. – 2006, nr 160, dod. *Prawo i Życie*, s. A6
6. NIE pomóc zgodnie z prawem / Tadeusz Lipski // *Dyr. Szk.* – 2004, nr 10, s. 46
7. MŁODZIEŻ i prawo / Joanna Szawłowska-Wasilewska // *Dyr. Szk.* – 2005, nr 12, s. 38-42
8. MATURZYŚCI bez praw : egzamin dojrzałości : nikt nie weryfikuje rozstrzygnięć okręgowych komisji egzaminacyjnych / Jolanta Góra // *Gazeta Prawna*. – 2006, nr 161, s. 10
9. PEDAGOGIKA naciąganego prawa / Dariusz Zalewski // *Nasz Dziennik* (Wyd. 2). – 2006, nr 33, s. 12
10. PRAKTYCZNA nauka demokracji : rada rodziców i samorząd uczniowski / Jolanta Góra // *Gazeta Prawna*. – 2006, nr 160, dod. *Prawo i Życie*, s. A12-A13
11. PRAWA ucznia: wartość czy zagrożenie? / Andrzej Gracki. – Bibliogr. // *Dyr. Szk.* – 2007, nr 6, s. 48-49
12. PRAWO do informacji o ocenach / Jolanta Góra // *Gazeta Prawna*. – 2007, nr 164, dod. *Prawo i Życie*, s. A3-A4

13. PRZEMOC i cenzura w szkole zakazane : podstawowe prawa ucznia / Jolanta Góra // *Gazeta Prawna*. – 2006, nr 160, dod. *Prawo i Życie*, s. A2
14. „RZECZNICZY praw ucznia” – czyli mity i fakty / Maciej Osuch // *Dyr. Szk.* – 2005, nr 12, s. 44-48
15. SŁABE strony statutu szkoły, czyli o prawach ucznia... / Maciej Osuch // *Dyr. Szk.* – 2004, nr 10, s. 47-48, 50-51
16. SZKOŁA życia w samorządzie / Jolanta Góra // *Gazeta Prawna*. – 2007, nr 164, dod. *Prawo i Życie*, s. A6-A7
17. SZKOŁĘ można zmienić / Jolanta Góra // *Gazeta Prawna*. – 2007, nr 164, dod. *Prawo i Życie*, s. A6
18. TYLKO dwa dni na odwołanie / Jolanta Góra // *Gazeta Prawna*. – 2007, nr 164, dod. *Prawo i Życie*, s. A9-A10
19. TYRANIA praw ucznia / Dariusz Zalewski // *Cywilizacja*. – 2003, nr 4/5, s. 124-132
20. UCZEŃ nie może zaskarżyć błędu komisji egzaminacyjnej / Jolanta Góra // *Gazeta Prawna*. – 2008, nr 97, s. 16
21. UCZEŃ ponad prawem / Roman Gawron; rozm. przepr. Beata Igielska // *Głos Naucz.* – 2005, nr 26, s. 5

2. Krzywdzenie dziecka

a) Przemoc w rodzinie

a. Pozycje zwarte

1. AGRESJA i przemoc we współczesnym społeczeństwie / red. nauk. Mirosław Jan Dyrda, Andrzej Sędek. – Siedlce : Stowarzyszenie „tutajteraz”, 2006. – 205 s. : il.
Bibliogr. przy niektórych rozdz.
2. BICI biją / red. nauk. Jadwiga Bińczycka; Wyższa Szkoła Pedagogiczna Związku Nauczycielstwa Polskiego. – Warszawa : Wydaw. Akademickie „Żak”, [2001]. – 111 s.
3. „DZIECKO woła o pomoc” / Irena Grad, Ewa Pirzgałska. – Więcbork : Firma Usługowo-Wydawnicza „Daniel”, 2004. – 47 s.
Bibliogr. s. 42.
4. MIĘDZY swobodą a przemocą w wychowaniu / Jadwiga Bińczycka. – Wyd. 3. – Kraków : Impuls, 2005. – 68 s. : il.
Bibliogr. s. 66-[69].

5. NIEBIESKIE karty : przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie / Hanna Dorota Sasal. – Wyd. 2. – Warszawa : Wydawnictwo Edukacyjne PARPA, 2005. – 195 s. : fot.
Bibliogr. s. 194-195.
6. PATOLOGIE zachowań społecznych – rzeczywistość przełomu wieków XX i XXI : rodzina dysfunkcyjna – przemoc / red. nauk. Krystyna Dymek-Balcerek; Politechnika Radomska im. Kazimierza Pułaskiego. – Wyd. 3 zm. – Radom : PR, 2000. – 245 s. : il.
Bibliogr. (wybór) s. 244-245.
7. POLICJA a przemoc : przeciwdziałanie przemocy wobec dzieci / pod red. Agaty Tyburskiej, Janusza Fiebiga, Grażyny Kędzierskiej. – Szczyt-no : Wydział Wydawnictw i Poligrafii Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, 2004. – 190 s. : wykr.
Materiały z konferencji zorganizowanej przez Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie w dniach 23 i 24 października 2004 r.
8. POMOC społeczna w praktyce (i teorii) / [pod red. Mieczysława Sędzickiego]. – Otwock : Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie; Warszawa : przy współpr. Koła Naukowego Pracy Socjalnej w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, 2006. – 124 s.
9. PRZEMOC dzieci i młodzieży w perspektywie polskiej transformacji ustrojowej / pod red. Jana Papieża, Andrzeja Płukisa. – Toruń : Wydaw. Adam Marszałek, 2004. – 508 s.
Materiały konferencji naukowej „Przemoc dzieci i młodzieży wobec innych jako wymiar polskiej transformacji ustrojowej” zorganizowanej w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego w listopadzie 1997 r.
10. PRZEMOC i agresja jako problem zdrowia publicznego / pod red. Marzeny Binczyckiej-Anholcer; Polskie Towarzystwo Higieny Psychiczej. – Warszawa : Polskie Towarzystwo Higieny Psychiczej, 2005. – 495 s. : il.
Bibliogr. przy art.
11. PRZEMOC : konteksty społeczno-kulturowe. T. 1: Społeczne i psychologiczne aspekty zjawiska / pod red. Beaty Szluz. T. 2: Kulturowe i edukacyjne aspekty zjawiska / pod red. Wiesławy Walc. – Rzeszów : Wydawnictwa Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2007. – 2 t. (289; 292 s.) : il.
12. PRZEMOC w rodzinie i w szkole : materiały z sesji naukowej, Toruń 5 kwietnia 2001 r. / pod red. Violetty Kwiatkowskiej-Darul; Wydział Prawa i Administracji UMK. Katedra Kryminalistyki. Studenckie Koło Naukowe Kryminalistyki. – Toruń : Wydaw. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2001. – 127 s. : rys.
Bibliogr. s. 16-17.

13. PRZEMOC w rodzinie : kto i dlaczego znęca się nad dziećmi : XVII Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Szkoleniowa Sekcji Psychiatrii Sądowej PTP : Dobieszów k/Łodzi, 13-16 września 2000 r. – Warszawa : Instytut Psychiatrii i Neurologii, 2002. – 57 s. – (Postępy Psychiatrii i Neurologii; t. 11)
Bibliogr. przy pracach.
14. PRZEMOC w rodzinie wobec dziecka jako czynnik społeczno-pedagogicznego nieprzystosowania uczniów / Zofia Bańka. T. 1: Teoretyczne i empiryczne aspekty badań przemocy wobec dziecka w rodzinie. T. 2: Wpływ przemocy w rodzinie wobec dziecka na społeczno-pedagogiczne nieprzystosowanie uczniów. – Kraków : „Text”, 2006. – 2 t. (494; 266 s.) : il.
Bibliogr.
15. PRZEMOC w rodzinie wobec kobiet i dzieci / [oprac. Urszula Nowakowska i in.; red. Andrzej Dominiczak]. – Warszawa : Fundacja Centrum Praw Kobiet, 2000. – 132 s. : wykr. – (Prawo Dziś i Jutro : badania, analizy, komentarze, postulaty)
16. PRZEMOC wobec dzieci / Andrés Soriano. – Kraków : Wydaw. eSPe, 2002. – 148 s. – (W Nurcie Pedagogiki i Psychologii)
17. PRZEMOC wobec dzieci : rozpoznawanie i przeciwdziałanie / Elżbieta Lisowska. – Kielce : Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej, 2005. – 89 s.
Bibliogr. s. 85-89.
18. PRZEMOC wobec dziecka jako patologia społeczna / Lech Kacprzak; [Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Staszica w Pile. Instytut Humanistyczny]. – Piła : Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Staszica, 2006. – 95 s. : il.
Bibliogr. s. 89-94.
19. PRZEMOC wobec dzieci : wybrane zagadnienia teoretyczne i praktyczne / materiał zebrali i oprac. Krzysztof Pikor, Wiesława Walc; Uniwersytet Rzeszowski, Studencki Krąg Korczakowski przy Instytucie Pedagogiki UR, Towarzystwo Altum w Rzeszowie. – Rzeszów : Wydaw. UR, 2002. – 216 s.
Materiały z konferencji naukowo-szkoleniowej zorg. w Rzeszowie w dniach 15-16 marca 2001 r.
Bibliogr. s. 205-216 i przy rozdz.
20. PRZEMOC wobec dziecka w rodzinie i szkole / Anna Śniegulska; Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Przemyślu. – Przemyśl : PWSZ, 2003. – 147 s.
Bibliogr. s. 143-147.

21. PRZEMOC wobec dziecka w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym / Rita Grochocińska. – Gdańsk : Wydaw. Uniwersytetu Gdańskiego, 2000. – 135 s., 9 s. tabl., wykr.
Bibliogr. s. 132-135.
22. RODZINA i szkoła wobec przemocy / red. nauk. Tadeusz Sakowicz; Akademia Świętokrzyska. Zakład Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji. – Kielce : Wydaw. „Jedność”, 2004. – 665 s. : il.
Materiały konferencji międzynarodowej zatytułowanej „Rodzina i szkoła wobec przemocy” zorganizowanej w Urzędzie Wojewódzkim w Kielcach w dniach 13-15 maja 2004 r.
Bibliogr. po pracach.
23. ROZPOZNAWANIE zjawisk patologicznych i profikatyka / red. Zygmunt Płoszyński, Ewa Bilińska-Suchanek. – Słupsk : Wydaw. Pomorskiej Akademii Pedagogicznej, 2003. – 275 s. : il.
24. SILNIEJSZY od nienawiści / Tim Guénard. – Kraków : Znak, 2003. – 241 s.

b. Artykuły

1. AGRESJA i przemoc wobec dzieci z uszkodzeniami neurologicznymi – formy, przyczyny i zakres zjawiska / Justyna Trepka-Starosta, Agnieszka Roszkowska // *N a u c z . i S z k .* – 2000, nr 1, s. 127-135
2. BEZBRONNE ofiary dorosłych / Joanna Wilanowicz // *Prz. Tyg.* – 2000, nr 6, s. 5
Przemoc wobec dzieci.
3. BICI – biją / Henryka Witalewska // *G ł o s N a u c z .* – 2000, nr 39, s. 9
Konferencja poświęcona różnym formom i aspektom agresji.
4. „BICI biją” – Międzynarodowa Konferencja Polskiego Stowarzyszenia im. Janusza Korczaka : Warszawa, 15-16 września 2000 / Anna Śniegulska // *R u c h P e d a g .* – 2001, [nr] 1/2, s. 138-140
5. CZY okrucieństwa naszego świata mają swój początek w biciu dzieci przez rodziców? / Urszula Kusio // *Pr o b l . R o d z .* – 2001, nr 4/6, s. 48-51
6. DIAGNOZA przemocy domowej wobec dziecka / Anna Karłyk. – Bibliogr. // *S z k o ł a S p e c j a l n a .* – 2005, nr 4, s. 270-284
7. DOMOWE piekło / Agnieszka Filas // *W p r o s t .* – 2000, nr 43, s. 30-31
8. DRAMAT w czterech ścianach / Artur Stelmasiak // *N i e d z i e l a .* – 2007, nr 46, s. 16-17

9. DZIECI ostrych dyżurów / Renata Durda, Piotr Antoniak; rozm. przepr. Iwona Dominik, Mira Suchodolska // *Newsweek Polska*. – 2007, nr 2, s. 70-73
10. DZIECIŃSTWO bez przemocy / Elżbieta Kłosowska // *Wychow. na co Dzień*. – 2001, nr 10/11, s. 49-50
11. ISTOTA przemocy interpersonalnej – praca socjalna z ofiarą i sprawcą / Sabina Pawlas-Czyż, Dobroniega Trawkowska // *Pr. Soc.* – 2002, nr 4, s. 42-54
12. KAMPANIA „Dzieciństwo bez przemocy” : odbiór społeczny i reakcje prasy / Monika Sajkowska // *Now. Psychol.* – 2002, nr 1, s. 71-76
13. KLAPS jest czasem niezbędny / Jacek Hołowka // *Rzeczpospolita (W3)*. – 2008, nr 124, s. A20
14. KLAPS w klapsa / Krzysztof Burnetko // *Polityka*. – 2008, nr 23, s. 16-17
15. KOCHAJ. Nie krzywdź. Pomóż / Ewa Sowińska; rozm. przepr. J.P. // *Wychow. w Przedszk.* – 2007, nr 8, s. 22-23
Kampania Rzecznika Praw Dziecka.
16. KOCHAM. Nie biję / Magdalena Grzebałkowska. – (Ludzie Dużego Formatu 2006) // *Gaz. Wybor.* – 2007, nr 6, dod. Duży Format nr 1, s. 13
17. KRZYWDZENIE dzieci – refleksje związane z kampanią „Dzieciństwo bez przemocy” / Bożena Gwizdek // *Probl. Porad. Psychol.* – 2002, nr 1/2, s. 130-151
18. KRZYWDZENIE dzieci : wybrane fragmenty przeprowadzonej w ramach kampanii „Dzieciństwo bez przemocy” diagnozy gminy Zawiercie / Bożena Gwizdek // *Now. Psychol.* – 2002, nr 2, s. 61-72
19. OFIARY i gapie / Mirosława Kątna // *Polityka*. – 2001, nr 5, s. 20-22
Walka z przemocą wobec dzieci.
20. O MALTRETOWANIU dziecka w rodzinie / Maria Popielarska // *Probl. Porad. Psychol.* – 2002, nr 1/2, s. 194-199
21. NOWE osiągnięcia w nauce i praktyce : ku lepszemu ochronie dzieci : X Europejska Konferencja ISPCAN poświęcona problemowi krzywdzenia dzieci 11-14 września 2005, Berlin / Maria Kukołowicz // *Pedag. Społ.* – 2006, nr 1, s. 121-122
22. NOWE kwestie społeczne : zękanie się nad osobami najbliższymi, zależnymi, małoletnimi i nieporadnymi / Monika Teterycz // *Polit. Społ.* – 2003, nr 10, s. 13-18
23. NIE ma zbędnych klapsów / Dariusz Rosiak // *Rzeczpospolita (W3)*. – 2008, nr 130, s. A15

- Polem. z: Klaps jest czasem niezbędny / Jacek Hołówka // Rzeczpospolita (W3). – 2008, nr 124
24. NAUCZYCIELE wobec problemu dziecka krzywdzonego w rodzinie : (komunikat z badań) / Jolanta Maćkiewicz // Nowa Szk. – 2005, nr 8, s. 10-13
 25. NADUŻYWANIE alkoholu a przemoc domowa wobec dzieci / Ewa Jarosz. – Bibliogr. // Wychow. na co Dzień. – 2005, nr 10/11, s. 11-14
 26. PAJĘCZYNA / Edyta Gietka // Polityka. – 2008, nr 22, s. 15-16, 18
 27. PAŃSTWO nie chroni dzieci / Sławomir Cichy // Dziennik (Wyd. 2). – 2008, nr 120, s. 7
 28. POSTAWY profesjonalistów wobec problemu krzywdzenia dzieci / Andrzej Baładynowicz // Probl. Alkoh. – 2000, nr 2, s. 3-10
 29. POSTAWY wobec problemu krzywdzenia dzieci / Monika Sajkowska // Pedag. Społ. – 2002, nr 2, s. 67-77
 30. POSTRZEGANIE przez młodzież zjawiska przemocy fizycznej wobec dziecka w rodzinie / Tamara Zacharuk, Wanda Zaremba // Opieka Wychow. Ter. – 2003, nr 4, s. 9-13
 31. PROBLEM krzywdzenia dzieci w pedagogice społecznej / Ewa Jarosz. – Bibliogr. // Pedag. Społ. – 2005, nr 3, s. 57-66
 32. PRZECIW przemocy domowej / Jacek Szczepkowski // Wychow. na co Dzień. – 2000, nr 1/2, s. 38-40
IV ogólnopolska konferencja w Warszawie.
 33. PRZECIWDZIAŁANIE przemocy rodzinnej w perspektywie lokalnej / Małgorzata Skwarek // Pr. Soc. – 2002, nr 4, s. 80-93
 34. PRZECIWKO „czarnej pedagogice” / Katarzyna Szumlewicz // Bez Dogmatu. – 2007, nr 71, s. 5-6
 35. PRZEMOC, kary cielesne i krzywdzenie dzieci / Anna Piekarska. – Bibliogr. // Polit. Społ. – 2004, nr 9, s. 59-62
 36. PRZEMOC w rodzinie a mediacja / Anna Sitarska // Prok. i Prawo. – 2006, [nr] 1, s. 56-74
 37. RÓB co chcesz, tylko nie bij / Agnieszka Katrynicz // Nowe Państwo. – 2001, nr 2, s. 24-25
Przemoc rodziców wobec dzieci.
 38. SIEĆ przemocy w rodzinie : wprowadzenie do problematyki / Jadwiga Mazur // Tolerancja. – 2000/2001, t. 7, s. 217-232
 39. SPOŁECZNA edukacja o przemocy wobec dzieci w rodzinie : znaczenie – zagrożenia – nadzieja / Ewa Jarosz // Pedag. Społ. – 2002, nr 2, s. 78-86

40. SYSTEM opieki nad dzieckiem krzywdzonym we Francji / Ewelina Mianowska-Bednarz. – Bibliogr. // *P e d a g . S p o ł .* – 2007, nr 3, s. 43-58
41. UWARUNKOWANIA społeczno-kulturowe zjawiska przemocy wobec dzieci / Jarosław Michalski // *F o r u m O ś w .* – 2003, t. 2, s. 97-112
42. WSTRZĄSAJĄCY konkubenci : dlaczego biją / Barbara Pietkiewicz // *P o l i t y k a .* – 2005, nr 46, s. 36-39
43. WYJŚĆ poza koło przemocy / Marcin Koczyk // *P s y c h o l o g i a w S z k o l e .* – 2005, nr 1, s. 27-35
44. WZORY przemocy wewnątrzrodzinnej wobec dziecka / Monika Zielona-Jenek. – Bibliogr. // *F o r u m O ś w .* – 2005, t. 2, s. 57-70
45. ZAGROŻENIE zagubieniem tożsamości dzieci krzywdzonych przez rodziców / Ewa Bilińska-Suchanek // *E d u k a c j a .* – 2003, nr 4, s. 99-106
46. ZANIM przyłóżysz... / Barbara Pietkiewicz // *P o l i t y k a .* – 2005, nr 3, s. 3-6, 8, 10
47. ZBRODNIE i dzieci : trzeba o tym krzyknąć / Teresa Jakubowska // *T r y b u n a (Wyd. 3).* – 2006, nr 15, s. 11
48. ŻONGLOWANIE dziećmi / Judyta Sierakowska // *P r z e k r ó j .* – 2008, nr 24, s. 26

b) Przemoc w szkole

a. Pozycje zwarte

1. AGRESJA i przemoc w szkole : przyczyny, rozpoznawanie, zapobieganie / pod red. Ireny Pufal-Struzik. – Kielce : Wydawnictwo Pedagogiczne ZNP, 2007. – 95 s. : il.
Bibliogr. przy rozdz.
2. AGRESJA i przemoc w szkole : uwarunkowania socjoekologiczne / Janusz Surzykiewicz. – Warszawa : Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej, 2000. – 736 s. : wykr.
Bibliogr. s. 683-736.
3. AGRESJA w szkole : diagnoza i profilaktyka / Maria Libiszowska-Żółtkowska, Krystyna Ostrowska (red.). – Warszawa : „Difin”, 2008. – 271 s. : il.
Bibliogr. s. [251]-271.
4. AGRESJA w szkole : przyczyny, profilaktyka, interwencje / Grażyna Poraj. – Łódź : Oficyna Wydawnicza „Edukator”, 2002. – 128 s. : il.
Bibliogr. s. 125-128.
5. AGRESJA w szkole : spojrzenie wieloaspektowe / pod red. Andrzeja Rejznera; Wyższa Szkoła Pedagogiczna Towarzystwa Wiedzy Po-

wszechnej w Warszawie. – Warszawa : Wydaw. WSP TWP, 2004. – 218 s. : il.

Materiały ogólnopolskiej konferencji zorganizowanej przez Wydział Nauk o Wychowaniu WSP TWP, która odbyła się w maju 2004 r.

Bibliogr. przy ref.

6. BEZ zgody na przemoc – w szkole i pracy : słowa klucze – prześladowanie, mobbing, bullying, dyskryminacja, nękanie, przemoc, terroryzm psychiczny, narcystyczne zбочenie / Krystyna Kmieciak-Baran, Wojciech Cieślak. – Gdańsk : Instytut Promocji Nauczycieli „Solidarność”, 2001. – 173 s.
Bibliogr.
7. BEZPIECZEŃSTWO uczelni, bezpieczeństwo szkoły / pod red. Jerzego Koniecznego. – Kraków : Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne. Oficyna Wydawnicza AFM : na zlec. Krakowskiej Szkoły Wyższej im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, 2005. – 163 s. : il. – (Prace Studentów Krakowskiej Szkoły Wyższej im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego)
8. EDUKACJA w społeczeństwie „ryzyka” : bezpieczeństwo jako wartość / Matylda Gwoździcka-Piotrowska, Andrzej Zduniak (red. nauk.). – Poznań : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, 2006. – 418 s. : il. – (Edukacja XXI Wieku; 10)
9. GNĘBIciel ze szkolnego boiska / Kim Zarzour. – Poznań : „Rebis”, 2006. – 259 s. – (Rodzice, Dzieci)
Bibliogr. s. [257]-259.
10. JAK pomóc zastraszonemu dziecku : poradnik dla rodziców i wychowawców / Sarah Lawson. – Kielce : „Jedność”, 2006. – 128 s.
11. JAK radzić sobie z przemocą emocjonalną : przetrwać i wyzdrowieć / Susan Elliot-Wright. – Kielce : „Jedność”, 2008. – 135 s.
12. ŁAGODZENIE konfliktów w szkole i w pracy z młodzieżą : poradnik do treningu mediacji / Diemut Hauk. – Kielce : „Jedność”, 2002. – 183 s. : il.
13. MŁODZIEŻ i przemoc : mechanizmy socjologiczne-psychologiczne / Krystyna Kmieciak-Baran. – Warszawa : Wydaw. Naukowe PWN, 2000. – 249 s. : wyk.
Bibliogr. s. 245-[250].
14. MOBBING : fala przemocy w szkole : jak ją powstrzymać? / Dan Olweus. – Wyd. 2. – Warszawa : Jacek Santorski & Co Agencja Wydawnicza, 2007. – 142 s. : il.
Bibliogr. s. 139-[143].
15. MOBBING w szkole / Karl Gebauer. – Warszawa : Instytut Wydawniczy Pax, 2007. – 142 s. – (Wychowanie bez Porażek)
Bibliogr. s. 138-141.

16. MOBBING w szkole : jak zapobiegać przemocy grupowej / Karl E. Dambach. – Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2003. – 88 s. : il. – (Problemy w Klasie; Pedagogika)
Bibliogr. s. 88-[89].
17. NIEMOC na przemoc? : materiały z seminarium „Nowe wyzwania szkoły wobec współczesnych zagrożeń”, 13 stycznia 2007 r. / [red. Zygmunt Czaplą; opieka merytor. Alina Czaplą]; Zespół Szkół Niepublicznych „Czapłówka” w Koszalinie. – Koszalin : Dyrekcja Zespołu Szkół Niepublicznych „Czapłówka”, 2007. – 86 s. : il.
18. ODWAGA cywilna a przemoc w szkole : scenariusze godzin wychowawczych / Karl E. Dambach. – Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2008. – 103 s. – (Biblioteka Wychowawcy)
Bibliogr. s. 101-103.
19. PODKULTURY młodzieżowe w środowisku szkolnym i pozaszkolnym : praca zbiorowa / pod red. Stanisława Kawuli i Henryka Machela. – Toruń : Adam Marszałek, 2003. – 207 s., [1] k. tabl. : fot.
20. POROZMAWIAJMY o agresji : propozycja programu profilaktyczno-wychowawczego dla uczniów klas I-III szkoły podstawowej / Sylwia Szostak, Anna Tabaka. – Kraków : „Rubikon”, 2004. – 114 s.
Bibliogr. s. 113-114.
21. POWSTRZYMAĆ agresję u progu szkoły / red. nauk. Joanna Danilewska. – Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2004. – 91 s., [4] s. tabl. kolor. : il. – (Edukacja i Reforma)
Bibliogr. przy rozdz.
22. PRZEMOC i prześladowanie w szkole : skuteczne przeciwdziałanie agresji wśród młodzieży / Suzanne Guerin, Eilis Hennessy. – Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2004. – 63 s. – (Problemy w Klasie; Pedagogika)
Bibliogr. s. 62-63.
23. PRZEMOC w szkole / Magda Karkowska, Wiesława Czarnecka. – Wyd. 2. – Kraków : „Impuls”, 2000. – 131 s. : il.
Bibliogr. s. 129-[132].
24. ROZWÓJ i edukacja dziecka : szanse i zagrożenia / pod red. Sabiny Guz. – Lublin : Wydaw. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2005. – 438 s. : wykr.
Bibliogr. przy rozdz.
25. SŁUP soli : jak powstrzymać szkolnych dręczycieli / Elżbieta Zubrzycka. – Gdańsk : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2005. – [48] : il. kolor. – (Bezpieczne Dziecko), (Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne dla Dzieci)

26. ŚMIERDZĄCY ser / Catherine DePino; il. Anna Ładecka; [tł. Elżbieta Zubrzycka]. – Gdańsk : GWP, 2004. – 47 s. : il. kolor. – (Bezpieczne Dziecko), (Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne dla Dzieci)
27. WYCHOWAWCZY, dydaktyczny i terapeutyczny wymiar profilaktyki w szkole europejskiej / red. Lucyna Markowicz, Grażyna Kasperek, Andrzej Kasperek; Centrum Kształcenia Praktycznego w Zabrzu, Centrum Doradztwa Metodycznego. – Zabrze : Centrum Kształcenia Praktycznego, 2004. – 191 s. – (Forum Pedagogów Szkolnych; 5)
Bibliogr. przy pracach.
28. ZACHOWANIA agresywne w szkole : badania porównawcze 1997 i 2003 / Krystyna Ostrowska, Janusz Surzykiewicz. – Warszawa : Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej, 2005. – 191 s. : wykry.
Bibliogr. s. 184-[192].

b. Artykuły

1. AGRESJA i przemoc w gimnazjach / Iwona Gawrecka // Dyr. Szk. – 2004, nr 3, s. 48-50
2. AGRESJA w szkole / Anna Czornik // Cywilizacja. – 2006, nr 18, s. 126-128
Materiały z V Ogólnopolskiej Konferencji Nauczycieli i Wychowawców „Szkola wobec rozwoju dziecka – od dzieciństwa do dojrzałości”, Lublin.
3. AGRESJA w szkole / Magdalena Krawczonek // Dyr. Szk. – 2006, nr 5, s. 52-53
4. AGRESJA i przemoc w szkole : wyniki badań 2003 / Krystyna Ostrowska // Eduk. dla Bezp. – 2004, nr 5, s. 35-45
5. AGRESJA wśród uczniów / Lidia Łukasik // Eduk. dla Bezp. – 2002, nr 1, s. 6-14
6. AGRESJA – problem współczesnej szkoły / Magdalena Krawczonek // Dyr. Szk. – 2007, nr 5, s. 44-46
7. BEZPIECZNA szkoła (?) / Jan Gołębiowski // Eduk. dla Bezp. – 2003, nr 5, s. 40-45
8. BO TAK trzeba... : (rzecz o agresji w szkole) / Mirosław Choina // Nowa Szk. – 2003, nr 6, s. 24-28
9. „BULLYING” – przemoc szkolna : rozpoznawanie i zapobieganie / Maciej Macko // Edukacja. – 2003, nr 3, s. 80-88
10. BULLYING wśród uczniów – charakterystyka zjawiska i jego skutki / Katarzyna Dmitruk-Sierocińska // Opieka Wychow. Ter. – 2004, nr 1/2, s. 40-41; Wychow. na co Dzień. – 2004, nr 6, s. 9-10

11. BY SZKOŁA była dobrym i bezpiecznym miejscem dla uczniów / Ewa Sowińska; rozm. przepr. Kajetan Rajski // *Niedziela*. – 2007, nr 26, s. 22-23
12. CHEŃNI do bitki / Piotr Żak // *Psychologia w Szkole*. – 2006, nr 1, s. 25-27
13. CO W prawie piszczy? : czy uda się zaradzić agresji w szkole? / Irena Dzierzgowska // *Dyr. Szk.* – 2006, nr 12, s. 45-47
14. CO WIEMY o agresji w szkole? / Hanna Bednarczyk, Leszek Mańkowski // *Dyr. Szk.* – 2004, nr 9, s. 54-57
15. CZY Jaś doczeka? : raport „Diagnoza szkolna 2008” / Elżbieta Isakiewicz // *Tyg. Powsz.* – 2008, nr 15, s. 18-19
16. DETERMINANTY „drugiego życia” szkoły / Patryk Zawadzki. – Bibliogr. // *Wychow. na co Dzień*. – 2005, nr 1/2, s. 20-23
17. „FALA” w szkole – istota zjawiska i jego uwarunkowania w świetle wyników badań własnych / Patryk Zawadzki // *Wychow. na co Dzień*. – 2005, nr 9, s. 8-13
18. FORMY przemocy stosowanej przez młodzież szkolną wobec swoich rówieśników : sposoby zapobiegania / Maria Kliś. – Bibliogr. // *Państwo i Społ.* – 2005, nr 3, s. 123-127
19. GIMNAZJA pełne przemocy / AC // *Gaz. Wybor.* – Toruń. – 2007, nr 20, s. 3
20. JAK badano przemoc w szkołach i co z tego... / Małgorzata Nowak // *Dyr. Szk.* – 2007, nr 2, s. 18-20
21. JAK przemoc szkolną przemoc / Jakub Kołodziejczyk // *Psychologia w Szkole*. – 2005, nr 2, s. 53-62
22. JAK radzić sobie z przemocą : żeby szkoła nie była bezradna wobec agresji / Irena Dzierzgowska // *Dyr. Szk.* – 2003, nr 11, s. 8-9
23. KIEDY w szkole pojawia się przemoc... / Agnieszka Milczarek; rozm. przepr. Jolanta Białek // *Psychologia w Szkole*. – 2006, nr 1, s. 37-50
24. KIEROWANIE konfliktem – głos w dyskusji na temat agresji w szkołach / Dariusz Stankiewicz // *Dyr. Szk.* – 2003, nr 12, s. 28-29
25. KTO zmieni polską szkołę / Rafał Pazio // *Najwyż. Czas!*. – 2007, nr 17/18, s. XXVI-XXVII
26. OBLANY uczeń, pobity pedagog / Paulina Nowosielska // *Przeгляд*. – 2005, nr 41, s. 28-29
27. O POTRZEBIE badań przemocy szkolnej oraz o konieczności jej powstrzymania / Mirosław Wojciechowski // *Kwart. Pedagog.* – 2003, nr 3, s. 105-117

28. NIEMOC na przemoc / Ewa Winnicka // *Polityka*. – 2006, nr 44, s. 22-23
29. NIEMI świadkowie, cudze tragedie : skąd się bierze w ludziach zło – o przemoc w szkole : z Anną Lipowską-Teutsch, psychologiem i Witoldem Bobińskim, pedagogiem, rozmawia Anna Mateja // *Tyg. Powsz.* – 2006, nr 45, s. 7
30. NIEKOMPETENCJA urzędników czyli patologia na szczeblach decyzyjnych / Marek Kazimierowicz // *Nowa Szk.* – 2003, nr 9, s. 20-21
Przemoc w szkole.
31. NIECHCIANY temat – przemoc uczniów wobec nauczycieli / Ewa Jarosz // *Pedag. Społ.* – 2003, nr 4, s. 51-60
32. NIE zamiatać problemów pod dywan / Alicja Pacewicz; rozm. przepr. Dorota Nowicka // *Dyr. Szk.* – 2003, nr 11, s. 11-14
Agresja uczniów.
33. NASZA szkoła, czyli buntownicy i rewolucjoniści / Maciej Wróblewski // *Polonistyka*. – 2007, nr 6, s. 51-53
34. MOBBING w kontekście doświadczania przemoc w klasie szkolnej : (nowe narzędzie diagnostyczne) / Piotr Kwiatkowski, Adam Szecówka. – Bibliogr. // *Szkoła Specjalna*. – 2005, nr 5, s. 331-345
35. LISTY do redakcji : wokół dwugłosu o przemoc w szkole / Nauczycielka z Poznania, Barbara Lasota // *Znak*. – 2003, nr 12, s. 155-159
36. LEPIEJ niż w gimnazjum / Agata Czaja // *Gaz. Wybor.* – Toruń. – 2007, nr 85, s. 2
37. LEKCJE bierności : uczymy dzieci ulegania przemoc / Agnieszka Niekedek, Magdalena Rychter // *Wprost*. – 2006, nr 44, s. 62-65
38. POCZUCIE zagrożenia zjawiskiem przemoc uczniowskiej wśród nauczycieli / Monika Kwiecień-Głaz // *Nowa Szk.* – 2006, nr 9, s. 39-42
39. POLSKA a japońska rzeczywistość oświatowa / Katarzyna Weiss // *Dyr. Szk.* – 2007, nr 1, s. 37-38
40. POZIOM bezpieczeństwa gimnazjalistów / Bożena Krupa // *Probl. Opiek. - Wychow.* – 2005, nr 10, s. 36-38
41. PRZECIW niemocy : „Rzeczpospolita szkolna” – dyskusja o wychowaniu / Adam Kalbarczyk // *Tyg. Powsz.* – 2006, nr 51, s. 4
42. PRZECIWWDZIAŁAJMY agresji / Marzena Kamuda // *Życie Szkoły*. – 2006, nr 7, s. 53-54
43. PRZEMOC, kradzieże, narkotyki : raport o warszawskich gimnazjach / Iwona Konarska // *Przeгляд*. – 2005, nr 21, s. 52-53
44. PRZEMOC psychiczna w naszych szkołach / Piotr Burda // *Gaz. Wybor.* – Kielce. – 2006, nr 112, s. 1

45. PRZEMOC rówieśnicza w szkole – współczesny problem systemu edukacyjnego w Polsce [ref.] / Zenon Jasiński // *Wychow. na co Dzień.* – 2002, nr 7/8, s. 3-7
46. PRZEMOC sama się nie skończy / Ewa Czerniewska // *Psychologia w Szkole.* – 2006, nr 3, s. 152-154
47. PRZEMOC szkolna – fakty i mity / Przemysław Sadura // *Głos Naucz.* – 2005, nr 21, s. 1, 12
48. PRZEMOC w gimnazjach północnopraskich na tle badań międzynarodowych / Anna Małgorzata Grzegorzka, Krzysztof Kruszewski // *Ruch Pedagog.* – 2004, nr 3/4, s. 31-40
49. PRZEMOC w szkole – jej uwarunkowania i zapobieganie : (próba syntezy wyników badań) / Justyna Krot // *Opieka Wychow. Ter.* – 2002, nr 2, s. 8-12
50. PRZEMOC w szkole w relacjach nauczycieli – uczniów, uczniów – nauczycieli / Bogumiła Kosek-Nita, Anna Nawrot // *Naucz. i Szk.* – 2002, nr 3/4, s. 346-359
51. PRZEMOC w szkole wśród dziewcząt i chłopców / Agata Komendant. – Bibliogr. // *Dyr. Szk.* – 2007, nr 6, s. 33-36
52. PRZEMOC w szkołach – skala zjawiska w Polsce i europejskie rekomendacje w zakresie działań prewencyjnych / Joanna Mazur // *Eduk. dla Bezp.* – 2003, nr 1, s. 45-50
53. PRZEMOC w środowisku szkolnym / Alina Rozłucka // *Szkice Humanistyczne.* – 2006, nr 3/4, s. 173-181
54. PRZEMOC wśród gimnazjalistów / Anna Górka. – Bibliogr. // *Opieka Wychow. Ter.* – 2005, nr 3/4, s. 10-14
55. ROZWIĄZYWANIE problemu agresji w klasie / Jolanta Burian // *Probl. Opiek.-Wychow.* – 2003, nr 1, s. 35-37
56. RZECZPOSPOLITA szkolna / Krystyna Starczewska // *Tyg. Powsz.* – 2006, nr 46, s. 1, 5
Dot. programu „Zero tolerancji”.
57. SEKS i przemoc w szkolnym mundurku / Małgorzata Brzączyk. – Korespondencja z Neapolu // *Przeгляд.* – 2007, nr 12, s. 34-36
58. SPOSOBY na szkolnych brutalnościach / Aneta Paszkiewicz // *Psychologia w Szkole.* – 2005, nr 3, s. 59-68
59. SPOSÓB na przemoc w szkole / Mirosław Wojciechowski // *Ruch Pedagog.* – 2000, [nr] 3/4, s. 117-122
60. STARE nowe pomysły / Teresa Słowikowska // *Nowa Szk.* – 2007, nr 3, s. 22-24
61. SZEŚĆ modeli oświaty / Krzysztof Kruszewski // *Przeгляд.* – 2006, nr 46, s. 33-35

62. „SZKOŁA bez przemocy”? / Krzysztof Wiatr // *Nowa Poliszczyzna*. – 2007, nr 2, s. 26-29
63. SZKOŁA bez przemocy? : relacja z debaty / Elżbieta Nerwińska // *Dyr. Szk.* – 2007, nr 5, s. 30-31
64. SZKOŁA chora na agresję / Grażyna Poraj // *Psychologia w Szkole*. – 2006, nr 3, s. 87-99
65. SZKOŁA jest opętana dydaktyką / Andrzej Samson; rozm. przepr. Dorota Nowicka // *Dyr. Szk.* – 2003, nr 10, s. 16
O agresji w szkole.
66. SZKOŁA po traumie / Agnieszka Uniewska. – Bibliogr. // *Edukacja*. – 2007, nr 2, s. 67-78
67. SZKOŁA przemocą stoi? / Wioletta Wiaderek // *Nowa Szk.* – 2006, nr 10, s. 22-25
68. TRZECH na Czarka / Martyna Bunda // *Polityka*. – 2006, nr 49, s. 92-95
69. TYKAJĄCA bomba / Beata Pawlica // *Śląsk*. – 2007, nr 3, s. 8-10
Agresywne zachowania uczniów.
70. UCZNIOWIE szkół podstawowych wobec agresji i przemocy / Anna Brzezińska, Elżbieta Hornowska // *Nowa Szk.* – 2001, nr 10, s. 33-36
71. UCZNIOWSKIE doświadczanie przemocy w szkole : (komunikat z badań) / Joanna Zinczuk // *Teraźniejszość, Człowiek, Edukacja*. – 2004, nr 3, s. 81-90
72. ZJAWISKO agresji i lęku w szkole / Anna Roznowska // *Edukacja*. – 2001, nr 4, s. 76-85
73. ZJAWISKO przemocy szkolnej / Magdalena Krawczonek // *Dyr. Szk.* – 2004, nr 4, s. 56-57
74. ZJAWISKO przemocy w szkole w percepcji nauczycieli i uczniów / Danuta Rode // *Psychologia*. – 2000, t. 3, s. 9-21

c) Dziecko wykorzystywane seksualnie

a. Pozycje zwarte

1. CORAZ mniej milczenia : o dramatach dzieciństwa bez tabu / Marta Fox. – Wrocław : „Siedmioróg”, 2004. – 215 s.
2. DRAPIEŻCY : pedofile, gwałciciele i inni przestępcy seksualni : kim są, jak działają i jak możemy chronić siebie i nasze dzieci / Anna C. Salter. – Poznań : „Media Rodzina”, 2005. – 304 s.
Bibliogr. s. 287-298.

3. DZIECI krzywdzone i wykorzystywane seksualnie : poradnik dla nauczycieli, pedagogów i pracowników socjalnych / Izabela Kałka. – Sosnowiec : Projekt-Kom, 2007. – 196 s., [4] s. tabl. : il. kolor.
Bibliogr. s. 175-177.
4. DZIECKO wykorzystywane psychicznie, fizycznie, seksualnie : program edukacyjno-terapeutyczny dla uczniów szkół podstawowych / Dorota Zofia Michałek. – Kraków : „ARC-EN-CIEL” : Centrum Terapii Zaburzeń Łaknienia, 2001. – 96 s.
Bibliogr.
5. JAK chronić dzieci przed molestowaniem seksualnym : poradnik nie tylko dla rodziców / Janina Wyżyńska; współpraca Tomasz Wyżyński. – Poznań : Media Rodzina, 2007. – 235 s.
Bibliogr. s. 189-192.
6. JAK organizować lokalny system pomocy dzieciom krzywdzonym / pod red. Moniki Sajkowskiej. – Wyd. 2 popr. – Warszawa : Fundacja Dzieci Niczyje, 2002. – 146 s. : il.
7. KAZIRODZTWO : rodzice w roli sprawców / Maria Beisert. – Warszawa : „Scholar”, 2004. – 217 s. : rys., tab.
Bibliogr. s. 207-217.
8. OTWARTOŚĆ i wstyd w rodzinie : intymność i tabu / Ulla Arens. – Białystok : Studio Astropsychologii, 2005. – 221 s. – (Psychologia Rodziny)
9. PEDOFILIA : zarys zagadnienia / Magdalena Podgajna-Kuśmierk. – Kraków : Wydaw. Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2003. – 108 s.
Bibliogr. s. 105-108.
10. POKONYWANIE traumy : jak zrozumieć i leczyć dorosłe ofiary wykorzystywania seksualnego w dzieciństwie / Anna C. Salter. – Poznań : „Media Rodzina”, 2003. – 386 s.
Bibliogr. s. 368-386.
11. PRZESŁUCHANIE i diagnoza małego dziecka : wykorzystywanie seksualne dzieci / Kee MacFarlane, Joanne Ross Feldmeth; we współpr. z Karen Saywitz [i in.]. – Warszawa : Fundacja Dzieci Niczyje, 2002. – 74 s. : il.
Bibliogr., także przy rozdz.
12. SATANIZM, rock, narkomania, seks / pod red. Antoniego J. Nowaka; [Katolicki Uniwersytet Lubelski. Wydział Teologii]. – Wyd. 2 zm. – Lublin : Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 2001. – 377 s. : fot.
Bibliogr. przy pracach.
13. SUBKULTURY a przemoc : w perspektywie psychoedukacji, socjalizacji i samorealizacji dzieci i młodzieży / Marek Jędrzejewski. – Warszawa : „Żak”, 2001. – 293 s.

Bibliogr. s. 282-293.

14. TOKSYCZNI rodzice / Susan Forward. – Wyd. 2. – Warszawa : Jacek Santorski, 2006. – 351 s. – (Psychologia na co Dzień)
15. WYBRANE zjawiska powodujące zagrożenia społeczne : (rozpoznawanie i przeciwdziałanie) : praca zbiorowa / pod red. Anny Nowak. – Kraków : „Impuls”, 2000. – 170 s.
Bibliogr. przy rozdz.
16. ZŁY dotyk nie! / Delphine Saulire, Bernadette Desprs. – Warszawa : „Muchomor”, 2005. – 33 s. : il. kolor. – (Nie; 4)

b. Artykuły

1. BŁĘKITNE seksmisje / Rafał Kostrzyński // *Przekrój*. – 2008, nr 23, s. 32-33
Raport organizacji Save the Children o wykorzystywaniu seksualnym nieletnich przez pracowników misji pokojowych.
2. CÓRKA zza firanki / Barbara Pietkiewicz // *Polityka*. – 2003, nr 41, s. 90-93
3. CZARNA dziura / Beata Igielska // *Głos Naucz.* – 2003, nr 46, s. 12-13
4. DZIECKO jako sprawca przemocy seksualnej / Kazimierz Pospiszyl. – Bibliogr. // *Psychologia w Szkole*. – 2005, nr 1, s. 37-54
5. DZIECKO w sieci / Łukasz Wojtasik // *Probl. Opiek. - Wychow.* – 2005, nr 3, s. 32-36
6. FORMY przemocy nad dziećmi w środowisku rodzinnym i społecznym / Zbigniew Zawadzki // *Pr. Soc.* – 2000, nr 3, s. 61-82
7. GDY ból zranienia nie pozwala mówić / Urszula Łuchniak; rozm. przepr. Małgorzata Wilk // *Niedziela*. – 2005, nr 49, s. 26
Poradnia Życia Rodzinnego oraz Psychologiczno-Religijna dla Młodzieży na Jasnej Górze.
8. HAŃBA domowa : 30 tysięcy dzieci pada u nas co roku ofiarą kazirodztwa / Agnieszka Filas // *Wprost*. – 2000, nr 40, s. 28-31
9. JAK było naprawdę? / Witold Salański // *Głos Naucz.* – 2001, nr 8, s. 6
Oskarżenie nauczycielki o molestowanie seksualne uczniów.
10. KARNOPRAWNA ochrona dziecka w sieci Internet / Andrzej Adamski // *Prok. i Prawo*. – 2003, nr 9, s. 59-75
11. KOCHAMY dzieci / Bogna Białecka // *W Drodze*. – 2006, [nr] 6, s. 64-74
12. OD PRZEDSZKOLA do pornola : zbrodnia niewinności / Christiane Binder, Hanspeter Bundi, Christof Moser // *Forum*. – 2006, nr 46, s. 24-28

13. O NIELETNICH zranionych przez „zły” dotyk / Jan Tatarowicz // *Nowa Szk.* – 2002, nr 7, s. 44-46
14. NÓZ do warzyw / Włodzimierz Szczepański // *Polityka.* – 2007, nr 20, s. 120-121
15. MÓWIMY: nie! / Beata Szurowska // *Wychow. w Przedszk.* – 2004, nr 10, s. 48-50
I Konferencja Naukowa „Profilaktyka i terapia zespołu dziecka krzywdzonego”, Warszawa.
16. MOLESTOWANIE w domu – po co mi to mówisz? / Jolanta Zmarzlik; rozm. przepr. Dariusz Zaborek // *Gaz. Wybór.* – 2006, nr 56, s. 18
17. MOLESTOWANIE w domu / Ewa Wanat; rozm. przepr. Lidia Ostałowska // *Gaz. Wybór.* – 2006, nr 55, dod. Duży Format nr 10, s. 2, 4
18. MISJA z seksem : grzesznicy z Pitcairn / Krzysztof Szymborski // *Polityka.* – 2005, nr 4, s. 82-83
19. MIĘDZYNARODÓWKA pedofilów / Jarosław Knap // *Wprost.* – 2001, nr 50, s. 34, 36
Walka z przestępcami w Polsce i na świecie.
20. PEDOFILIA w Kościele to margines / Jarosław Gowin; rozm. przepr. Dariusz Jaworski // *Tyg. Powsz.* – 2008, nr 11, s. 13
21. PLAN demoralizacji Ameryki : propaganda pedofilii i „seksualnych praw dzieci”, czyli coś znacznie więcej niż... [korespondencja z Detroit] / Janusz Subczyński // *Głos.* – 2002, nr 22, s. 16
22. POSIEDZENIE Komisji Etyki Medycznej PAU nt. „Dziecko jako obiekt seksualny – perspektywy psychiatryczne, psychologiczne i prawne” : (Kraków, 1 grudnia 2005 r.) / Ewelina Mazur // *Prok. i Prawo.* – 2006, [nr] 9, s. 158-162
23. PRZEJAWY i skutki przemocy seksualnej w rodzinie : (psychologiczne studium przypadków) / Anatol Bodanko // *Naucz. i Szk.* – 2002, nr 1/2, s. 274-283
24. PRZEMOC seksualna wobec dzieci w rodzinie : (definicje, częstość występowania, przyczyny, objawy, formy i skutki, możliwości pomocy) / Krystyna Komosińska // *Probl. Rodz.* – 2001, nr 4/6, s. 52-63
25. PSYCHOLOGICZNA analiza przemocy seksualnej wobec dzieci / Stanisława Tucholska // *Rocz. Psychol.* – 2000, t. 3, s. 95-105
26. RODZINNE uwarunkowania seksualnego wykorzystywania dzieci / Irena Pospiszyl // *Maż. i Rodz.* – 2005, nr 1/2, s. 77-81
27. ROZMOWY intymne : o przemocy seksualnej w rodzinie / Anna L. Grygoruk // *Kwart. Pedag.* – 2005, nr 2, s. 161-172
28. STANOWISKO Sądu Najwyższego USA wobec molestowania seksualnego między uczniami : (sprawa Davis przeciwko Monroe County Board

- of Education) / Jarosław Warylewski // *Prz. Sąd.* – 2000, [nr] 11/12, s. 152-159.
29. TATA się tylko tak wygłupia / Barbara Pietkiewicz // *Polityka.* – 2008, nr 19, s. 112, 114
30. TWÓJ uczeń – ofiara seksualnej przemocy / Agnieszka Widera-Wysoczańska // *Psychologia w Szkole.* – 2004, nr 2, s. 65-76
31. WYWIAD z ks. Fortunato Di Noto / rozm. przepr. Włodzimierz Rędzioch // *Niedziela.* – 2003, nr 35, s. 18

Strony www:

Akty prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej:

<http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>

Ustawa o Rzeczniku Praw Dziecka:

<http://isip.sejm.gov.pl/servlet/Search?todo=file&id=WDU20000060069&type=1&name=D20000069L.pdf>

Konwencja o Prawach Dziecka:

<http://www.brpd.gov.pl/konwencja.html>

Deklaracja Praw Dziecka:

<http://www.prawo.waw.pl/dziecko.php?go=dz3>

http://www.dzieckokrzywdzone.pl/akty_prawne.html – słownik oraz akty prawne dotyczące problemu krzywdzenia dzieci:

<http://www.dzieckoswiadek.pl/> – strona poświęcona dziecku uczestniczącemu w procedurach prawnych

<http://www.dzieckoswiadek.pl/artukul.php> – pełne teksty artykułów na temat dziecka jako świadka w sądzie

Organizacje

http://www.brpd.gov.pl/prawa_dziecka.html – Biuro Rzecznika Praw Dziecka

<http://www.prawo.waw.pl/dziecko.php?go=dz6> – instytucje działające na rzecz dzieci

<http://www.dzieckokrzywdzone.pl/organizacje.html> – lista polskich i zagranicznych organizacji, które zajmują się profilaktyką różnych form krzywdzenia dzieci oraz pomocą dzieciom krzywdzonym i ich rodzinom.

Zagrożenia w Internecie

www.sieciaki.pl – portal dla dzieci prowadzony przez Fundację Dzieci Niczyje, promujący bezpieczne korzystanie z Internetu

<http://www.przedszkolaki.sieciaki.pl> – wersja portalu sieciaki.pl dla najmłodszych Internautów

www.dyzurnet.pl – miejsce, gdzie można zgłaszać nielegalne treści w Internecie

<http://www.dzieckowsieci.pl/> – strona kampanii społecznej Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej NASK i Fundacji Dzieci Niczyje skupiająca się na ochronie dzieci przed ryzykownymi zachowaniami i niebezpiecznymi treściami w Internecie oraz promocji bezpiecznego korzystania z Sieci

Przemoc

<http://www.zobacz-uslysz-powiedz.pl/> – uwrażliwienie na problem stosowania przemocy fizycznej wobec dzieci

<http://www.szkolabezprzemocy.pl/> – strona internetowa kampanii społecznej, której celem jest przeciwdziałanie przemocy w szkołach poprzez zwiększenie świadomości problemu, zmianę postaw wobec przemocy, również dostarczenie szkołom wsparcia oraz narzędzi, które skutecznie i systemowo zwalczałyby to zjawisko

<http://forum.onet.pl/0,1042,zlydotyk.html> – zwrócenie uwagi Polaków na problem pedofilii

<http://www.przemocwszkole.org.pl/index.php> – serwis Stowarzyszenia na rzecz rozwoju i integracji środowisk szkolnych. Materiały umieszczone na stronie dotyczą m.in. pomocy uczniowi (jak się bronić przed przemocą), rodzicowi (jak pomóc dziecku) i nauczycielowi (portret dziecka ofiar i dziecka sprawcy oraz jak im pomóc)

<http://www.dzieckokrzywdzone.pl/teoria.html> – pełne teksty artykułów na temat krzywdzenia dzieci

http://www.dzieckokrzywdzone.pl/kwartalnik__dziecko_krzywdzone_.html – spisy treści i abstrakty kwartalnika „Dziecko Krzywdzone”

Fora internetowe

<http://forum.szkolabezprzemocy.pl/>

<http://forum.dzieckokrzywdzone.pl/>

Andrzej Dudziak

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

ŚWIAT PIENIĄDZA – HISTORIA, FORMY, GOSPODAROWANIE

Od najdawniejszych czasów ludzie wymieniali między sobą towary. Dawnej wymiana miała charakter bezpośredni – towar za towar. Z biegiem czasu, wraz z rozwojem społeczeństw, pojawiły się tzw. płacidła, później pieniądze. Pierwotnie były to metalowe sztaby, wreszcie monety. Najczęściej wartość monety odzwierciedlała ilość metalu, z którego została wyprodukowana (złota, srebra, miedzi). Bicie monety było przywilejem władcy a sam pieniądź uważano przez wieki za atrybut suwerenności. Do dwudziestego wieku system pieniężny opierał się na wymienialności pieniądza papierowego na złoto. Od 1976 roku postanowiono zaniechać określania parytetu walut w zlocie (demonetaryzacja pieniądza).

Pieniądź w dzisiejszej dobie określany jest jako powszechnie akceptowany „prawny środek płatniczy”. Kreują go banki kontrolowane przez bank centralny. Poziom emisji ograniczany jest przez stopy procentowe, operacje otwartego rynku i obowiązkowe rezerwy.

Rozwój techniki i gospodarki spowodował zmianę form płatności. Pojawił się pieniądź elektroniczny, jako zapis danych i zobowiązań, a wraz z nim karty płatnicze, kredytowe. Transakcje na giełdach papierów wartościowych zawierane są szybko i mają nieograniczony zasięg. Dla poszerzenia oferty na rynku usług bankowych funkcjonują fundusze inwestycyjne i powiernicze. Atrakcyjne finansowo lokaty przyciągają oszczędności, na bazie których banki udzielają kredytów. Skarb państwa, samorządy i przedsiębiorstwa emitują obligacje dla pozyskania środków na własne potrzeby.

Współczesny człowiek, jeżeli chce zachować wartość własnych pieniędzy, często narażonych na utratę siły nabywczej na skutek rynkowych zawirowań, powinien orientować się w finansowych zawiłościach. Dla ułatwienia tego zadania prezentujemy zestawienie o świecie pieniądza. Zawiera ono wybór pozycji zwartych (od 1990 roku) i artykułów (od 1999 roku). Całość materiału podzielono na kilka części. Pierwsza z nich omawia historię pieniądza (świat, Polska). Kolejne działy poruszają problematykę współczesnych środków płatniczych, giełd i papierów wartościowych (m.in. obligacje skarbowe). Znajdziemy tam również pozycje o funduszach inwestycyjnych i powierniczych, kredytach i lokatach. Ostatni dział gromadzi publikacje ukazujące rolę pieniądza w codziennym życiu.

I. Historia pieniądza

A. Świat

a. Pozycje zwarte

1. ANATOMIA pieniądza / Wacław Piaszczyński. – Warszawa : „Script”, 2004. – 162 s. : tab.
Bibliogr. s. 143-152.
2. E JAK euro : waluta nowej Europy / Joanna Królak-Werwińska. – Warszawa : Centrum Doradztwa i Informacji Difin, 2005. – 114 s. : il.
Bibliogr. s. 113-114.
3. EURO – świat, Europa, Polska / Paweł Żukowski. – Warszawa : „CeDeWu”, 2002. – 200 s. : il.
4. FILOZOFIA pieniądza / Georg Simmel. – Poznań : Wydaw. Fundacji Humaniora, 1997. – 507 s.
5. KOBIETA i pieniądze / Liz Perle. – Warszawa : Wydawnictwo MT Biznes, 2007. – 292 s.
Bibliogr. s. 289-290.
6. MORALNA i niemoralna historia pieniądza / René Sédillot. – Warszawa : „W.A.B.”, 2002. – 403 s. – (Z Wagą)
Bibliogr.
7. NIECO inna historia cywilizacji : dzieje banków, bankierów i obrotu pieniężnego / Stefan Bratkowski. – Warszawa : „Nowoczesność”, 2003. – 478 s. – (Biblioteka Nowoczesności)
8. PIENIĄDZ / Witold Rutkowski; Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna w Skierniewicach. – Skierniewice : WSE-H, 2000. – 226 s.
9. PIENIĄDZ i bank w kapitalizmie : zarys problematyki / Andrzej Kaźmierczak. – Wyd. 4. – Warszawa : Wydaw. Naukowe PWN, 1997. – 227 s. : wykr.
Bibliogr. s. 226.
10. PIENIĄDZ : przegląd encyklopedyczny / Henryk Cywiński. – Warszawa : „KeyTex”, 1992. – 253 s.
Bibliogr. s. 252-253.
11. PIENIĄDZ i system : o diable w gospodarce / Bartosz Kuźniarz. – Kraków : Zakład Wydawniczy „Nomos”, 2006. – 271 s.
Bibliogr. s. 261-266.
12. PIENIĄDZE / napisał Joe Cribb. – Wyd. 2 zm. – Warszawa : „Arkady”, 2002. – 64 s. : il. kolor. – (Patrzę, Podziwiam, Poznaję)
13. PIENIĄDZE, serce i umysł / William Bloom. – Warszawa : Jacek Santorski & Co Wydaw., [2002]. – 302 s.
Bibliogr.

14. POLITYKA pieniężna w gospodarce rynkowej / Andrzej Kaźmierczak. – Wyd. 2 popr. – Warszawa : Wydaw. Naukowe PWN, 2003. – 214 s. : il. Bibliogr.
15. WSPÓŁCZESNY pieniądź w teorii i praktyce / red. nauk. Zenobia Kna-kiewicz; Akademia Ekonomiczna w Poznaniu. – Poznań : Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, 2006. – 344 s. : il. Bibliogr. przy rozdz.
16. Z DZIEJÓW pieniądza na świecie / Henryk Cywiński. – Warszawa : Kra-jowa Agencja Wydawnicza, 1986. – 174 s. : il. – (abc Gospodarki) Bibliogr. s. 174-[175].
17. ZARYS powszechnej historii pieniądza i bankowości / Wojciech Moraw-ski. – Warszawa : „Trio”, 2002. – 455 s. Bibliogr.
18. ZŁOTO, banki, ludzie : krótka historia pieniądza : co rząd zrobił z na-szym pieniądzem? : jak odzyskać stracone pieniądze? / Murray N. Rothbard. – Warszawa; Chicago : Fijorr Publishing, [2005]. – 176 s.
19. ZŁOTO skąd pochodzi, dokąd idzie? / Henryk Cywiński. – Warszawa : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1987. – 179 s. – (abc Gospodarki) Bibliogr. s. 178-[180].
20. ZNACZENIE pieniądza / Agnieszka Kozak. – Lublin : „Norbertinum”, 2004. – 167 s. : il. Bibliogr. s. 159-164.
21. ŻYDZI, świat, pieniądze / Jacques Attali. – Warszawa : Wydawnictwo Cyklady, 2003. – 455 s. : il.

b. Artykuły

1. BIADA, idzie bieda / Witold M. Orłowski // P o l i t y k a . – 2008, nr 18, s. 40, 42-43
2. CYWILIZACJA pieniądza / Marek Has // A r k a n a . – 2004, nr 6, s. 25-46
3. DOLARY wolności / Natalia Dueholm // N a j w y ż . C z a s . – 2004, nr 44/45, s. L-LI
4. EWOLUCJA pieniądza : pieniądze świata – historia i współczesność / Elżbieta Ostrowska // P i e n . i W i ę ż . – 2002, nr 2, s. 120-122
5. HISTORIA finansowa XX wieku / Wojciech Morawski // G a z . B a n k . – 2007, nr 7, s. 24-27
6. NACJONALIZM monetarny : światu szkodzi istnienie 150 walut narodo-wych / Benn Steil // W p r o s t . – 2007, nr 24, s. 92-95
7. O FILOZOFII pieniądza / Stefan Bratkowski // N o w e Ż y c i e G o s p . – 2007, nr 22, s. 9-12

8. PIENIĄDZ – źródło niedoceniane / Wojciech Kalwat // *Mówią Wieki*. – 2006, nr 3, dod. *Mówią Wieki w Szkole* nr 2, s. 2-3
9. PIENIĄDZE świata : historia i współczesność / Elżbieta Ostrowska // *Pien. i Więź*. – 2002, nr 1, s. 141-147
10. PSYCHOLOGICZNE osobliwości pieniądza / Tadeusz Tyszka // *Świat Nauki*. – 2005, nr 8, s. 74-79
11. SUWERENNOŚĆ i pieniądz / Maria Dunin-Wąsowicz // *Spr. Międzynar.* – 2003, nr 4, s. 62-84
12. ZARYS historii obszarów walutowych i unii monetarnych / Sławomir Bukowski // *Ekonomista*. – 2003, nr 1, s. 93-103

B. Polska

1. DZIESIĘĆ wieków pieniądza polskiego / Henryk Cywiński. – Wyd. 2 uzup. – Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1987. – 244 s. : il.
Bibliogr. s. 240-243.
2. HISTORIA monetarna Polski / Grzegorz Wójtowicz, Anna Wójtowicz. – Warszawa : Twigger, 2003. – 280 s.
3. JAK pieniądz ponownie stał się pieniądzem : historia złotego po 1989 roku / Andrzej Rzońca // *Tyg. Powsz.* – 2005, nr 31, s. 16-17
4. PIENIĄDZ na ziemiach polskich / Grażyna Lewczuk. – Biała Podlaska : Muzeum Okręgowe, 1989. – 33 s. : il., mapy
5. PIENIĄDZ na ziemiach polskich X-XX w[iek] / Józef Andrzej Szwagrzyk. – Wyd. 2 popr. i uzup. – Wrocław [i in.] : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1990. – 406 s., [158] s. tabl. : il., mapy
Bibliogr. s. 367-376.
6. PIENIĄDZ w dziejach gospodarczych Polski / Tomasz Gruszecki; Katolicki Uniwersytet Lubelski. Wydział Nauk Społecznych. Instytut Ekonomii. – Lublin : Wydaw. KUL, 2003. – 147 s.
Bibliogr. s. 139-147.
7. POLSKI pieniądz papierowy 1794-1994 / Marian Kowalski. – Warszawa : Warszawski Dom Wydawniczy, 1994. – 222 s. : il.
8. TAJEMNICA mocy złotego / Dariusz Filar // *Gaz. Wybór*. – 2007, nr 294, s. 32
9. ZARYS historii pieniądza polskiego / Janusz Kurpiewski. – Warszawa : Polskie Towarzystwo Archeologiczne i Numizmatyczne. Komisja Numizmatyczna, 1988. – 132 s.
Bibliogr. s. 131-132.
10. ZŁOTY feniks / Marek Rabij // *Newsweek*. – 2008, nr 33, s. 48-50

II. Współczesne środki płatnicze

a. Pozycje zwarte

1. BANKOWE elektroniczne instrumenty płatnicze w praktyce / Wojciech Szmydt. – Inowrocław : „Artpress”, 2004. – 172 s. : il.
Bibliogr. s. 102-103.
2. BANKOWE karty płatnicze / Jan W. Kwiatkowski. – Warszawa : „Awa”, 1995. – 132 s.
3. E-COMMERCE, e-banking : wyzwania globalizacji / Włodzimierz Szpringer. – Warszawa : „Difin”, 2002. – 208 s.
Bibliogr.
4. ELEKTRONICZNE instrumenty płatnicze / Jacek Masiota. – Bydgoszcz; Poznań : „Branta”, 2003. – 281 s.
Bibliogr., orzecznictwo, wykaz aktów prawnych s. 253-275.
5. INSTRUMENTY płatnicze / Krzysztof P. Łabenda. – Sopot : Fundacja na rzecz Polskich Związków Kredytowych, 2006. – 167 s. : il. kolor. + dysk optyczny (CD-ROM). – (Biblioteka Kwartalnika Naukowego „Pieniądze i Więź”)
Bibliogr. s. 165-167.
6. KARTY kredytowe / Leopold Stecki. – Toruń : Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”, 1998. – 469 s.
7. KARTY płatnicze : przewodnik po świecie plastikowego pieniądza / Aleksandra Myczkowska, Tomasz Dąbrowski; [Rzeczpospolita]. – Warszawa : „Presspublica”, 1997. – 81 s. : rys.
Bibliogr. s. 80-81.
8. KARTY płatnicze : teoria i praktyka / Jacek Kukulski, Ireneusz Pluta. – Warszawa : „ABC”, 1998. – 154 s.
Bibliogr. s. 153-154.
9. KARTY płatnicze w obiegu gotówkowym i bezgotówkowym / Danuta Tobolska-Lamenta, Krzysztof Piotr Łabenda; Wyższa Szkoła Finansów i Administracji w Sopocie. – Gdynia : Stowarzyszenie Krzewienia Edukacji Finansowej, 2004. – 132 s. : il.
10. KARTY płatnicze w Polsce / Andrzej Bury. – Wyd. 5 zm. i zaktual. – Warszawa : „CeDeWu”, 2002. – 222 s.
Bibliogr.
11. MOŻLIWOŚCI wykorzystania kart płatniczych w Polsce / Rafał Janowicz; [Narodowy Bank Polski. Departament Analiz i Badań]. – Warszawa : NBP, 1998. – 39 s. : wykr. – (Materiały i Studia / Narodowy Bank Polski; z. 81)
Bibliogr. s. 38-39.

12. PIENIĄDZ elektroniczny na świecie : istota i zastosowanie elektronicznej portmonetki / Rafał Janowicz, Robert Klepacz. – Warszawa : „Zarządzanie i Finanse”, 2002. – 140 s. : il. – (Biblioteka Menedżera i Bankowca) Bibliogr.
13. PLASTKOWE pieniądze? : karty płatnicze – zalety i wady / Michał Kobosko. – Warszawa : „Muza”, 2001. – 180 s. – (Żyj Lepiej)
14. PRZESTĘPCZOŚĆ z wykorzystaniem elektronicznych instrumentów płatniczych : III Międzynarodowa Konferencja Naukowa / pod red. Jerzego Konińskiego; Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie. – Szczytno : Wydaw. WSP, 2003. – 178 s. : il., mapa kolor.
15. RYNEK kart płatniczych : historia i perspektywy plastikowego pieniądza / Stanisław Flejterski, Beata Świecka. – Szczecin : Wydaw. Zachodniopomorskiej Szkoły Businessu, 1996. – 131 s. : il. Bibliogr. s. 127-131.
16. SYSTEMY elektroniczne w marketingu / Jarosław Sosnowski. – Łódź : Wydaw. Uniwersytetu Łódzkiego, 1999. – 226 s. : il., mapy Bibliogr.

b. Artykuły

1. BANKI mają coraz większe zyski z kart debetowych / Anna Lach // *Gaz. Bank.* – 2003, nr 20, s. 14-15
2. BANKOMATY, giełda i karty / Adam Meller // *Gaz. Bank.* – 2008, nr 4, s. 38-39
3. BEZPIECZNA jak portfel / Lech Piesik // *Gaz. Bank.* – 2007, nr 40, s. 34-36
4. BÓJ o wirtualne przelewy / Grzegorz Broński // *Gaz. Polska.* – 2006, nr 36, s. 4-5
5. DOMEK z kart : życie na kredycie / Piotr Stasiak // *Polityka.* – 2003, nr 18, s. 24-27
6. eCARD: sukces na kredyt / Kamil Katoński // *Puls Biznesu.* – 2007, nr 134, s. 14-15
7. ELEKTRONICZNE płatności już na 3 mld zł / Michał Fura // *Gaz. Prawna.* – 2008, nr 43, s. 4-5
8. FART w kartach / Paweł Wrabec // *Polityka.* – 2007, nr 6, s. 48-49
9. INFORMACJA, kredyt i kontrola zatopione w kawałku plastiku : karty paliwowe sprawdzają się w służbie floty firmowej / Agata Hernik // *Puls Biznesu.* – 2007, nr 28, s. 20

10. JAKA, gdzie, za ile i z czym? : plastikowa oferta : do wyboru w dwóch kolorach / Grzegorz Naważki // *Puls Biznesu*. – 2006, nr 84, dod. Karty Prestiżowe, s. VI-VII
11. JUŻ nie tylko karta / Małgorzata Alicja Dudek // *Gaz. Bank.* – 2007, nr 4, s. 43
12. KARTA do wszystkiego / Łukasz Sobiech // *Gaz. Prawna.* – 2007, nr 125, dod. Prawo i Życie, s. A12
13. KARTA nie zawsze chciana / Paweł Pietkun // *Gaz. Bank.* – 2006, nr 26, s. 14-15
14. KARTA, telefon... / Paweł Rychliński; rozm. przepr. Małgorzata Alicja Dudek // *Gaz. Bank.* – 2007, nr 50, s. 40-41
15. KARTY // *Gaz. Bank.* – 2007, nr 30, s. 42-47
16. KARTY kredytowe / Stanisław Koczot // *Gaz. Prawna.* – 2006, nr 25, s. 15
17. KARTY na stół / Andrzej Szafrąński // *Gaz. Bank.* – 2005, nr 21, s. 14-15
18. KARTY płatnicze / Artur Negri, Dorota Siudowska, Małgorzata Dygas, Marcin Jedliński // *Gaz. Bank.* – 2004, nr 13, s. 23-30
19. KARTY płatnicze / Marcin Jedliński, Sławomir Lipiński // *Gaz. Bank.* – 2004, nr 34, s. 10-14
20. KAŻDY bank ma to co wypada mieć / Anna Lach // *Gaz. Bank.* – 2003, nr 31, s. 16-17
21. KILLER – karta w drodze / Andrzej Szafrąński // *Gaz. Bank.* – 2005, nr 44, s. 22-23
22. KONKURENCJA dla monety / Lech Piesik // *Gaz. Bank.* – 2007, nr 50, s. 54-55
23. MODA na plastikowe pieniądze / Bianka Jaworska // *Gaz. Prawna.* – 2006, nr 32, dod. Firma i Klient, s. 12
24. NA CYBERŁOWACH : uwaga na oszustów! / Svea Eckert // *Forum.* – 2008, nr 29, s. 34-35
25. NA KAŻDĄ ewentualność : dla klienta indywidualnego : na prezent i zakupy w internecie / Paweł Zielewski // *Puls Biznesu*. – 2006, nr 49, dod. Finanse Osobiste, s. VII
26. NASZE kochane kredytówki / Piotr Włodarczyk // *Newsweek Polska.* – 2006, nr 26, s. 44-47
27. NIE brzęczą, nie szeleszczą : elektroniczny pieniądz, czyli odpowiednio zabezpieczone zbiory danych / Andrzej Stosio // *Rzeczpospolita.* – 2002, nr 57, s. C4
28. PAPIER czy plastik? / Małgorzata Alicja Dudek // *Gaz. Bank.* – 2005, nr 34, s. 22-23

29. PIENIĄDZ elektroniczny : próby zdefiniowania i sklasyfikowania / Bożena Frączek // *Bank i Kredyt*. – 2004, nr 4, s. 91-95
30. PIENIĄDZ elektroniczny w Polsce / Krzysztof Piekart // *Polityka Gospodarcza*. – 2006, nr 14, s. 179-190
31. PIENIĄDZ elektroniczny – produkt banków i instytucji pieniądza elektronicznego / Jakub Górka // *Problemy Zarządzania*. – 2005, nr 2, s. 33-51
32. PLASTIKOWE pieniądze zamiast papierowych / Marzena Śniegucka, Małgorzata Lampa // *Gaz. Wybor.* – Poznań. – 2006, nr 76, s. 11
33. „PLASTIKOWY pieniądz” czyli jak bezpiecznie płacić / Aneta Raczek // *Ekon. i Hum.* – 2002, nr 2, s. 203-209
34. PLASTIKOWY rolls-royce / Andrzej Szafrąński // *Gaz. Bank.* – 2005, nr 31, s. 26-27
35. PLATYNOWA przyjaciółka / Paulina Kochańska // *Newsweek Polska*. – 2007, nr 19, dod. s. 10-12
36. POŻEGNANIE z gotówką? / Dariusz Zbytniewski // *Gaz. Bank.* – 2006, nr 50, s. 21-23
37. PRZESTĘPCA z kartą / Andrzej Zdanowski // *Gaz. Bank.* – 2005, nr 40, s. 12-14
38. PRZYSZŁOŚĆ pieniądza i banków / Jacek Ziemecki // *Przyszłość*. – 2005, nr 1, s. 109-119
39. ROK plastikowego pieniądza / Andrzej Szafrąński // *Gaz. Bank.* – 2006, nr 12, s. 24-25
40. ROR-y i karty // *Gaz. Bank.* – 2007, nr 4, s. 44-47
41. ROZWÓJ kart płatniczych w Polsce i na świecie / Adam Dmowski // *Wiek XXI*. – 2006/2007, nr 4/1, s. 95-120
42. STATUS prawny instytucji pieniądza elektronicznego / Patrycja Goleń // *Prawo Bank.* – 2003, nr 12, s. 17-23
43. SZAFKA z kasą / Piotr Stasiak // *Polityka*. – 2007, nr 28, s. 44-45
44. SZKOŁA przetrwania : elektroniczne instrumenty płatnicze / Anna Lach // *Gaz. Bank.* – 2002, nr 30, s. 22-23
45. USŁUGA cash back / Krzysztof Korus // *Prawo Bank.* – 2006, nr 6, s. 69-75
46. WIRTUALNE karty płatnicze w Polsce / Małgorzata Solarz // *Zarządz. i Market.* – 2003, nr 26, s. 158-167
47. Z KARTĄ płatniczą w hotelu, w sklepie, do bankomatu / Maciej Bednarek // *Gaz. Prawna*. – 2007, nr 107, dod. *Prawo i Życie*, s. A15-A16
48. Z KARTĄ za pan brat / Krzysztof Szczepaniak // *Przekrój*. – 2006, nr 25, s. 60-61

49. ZANIM plastik wyprze euro / Andrzej Szafrąński // *Gaz. Bank.* – 2005, nr 15, s. 16-17
50. ŻEGNAJ, gotówko! / Tim Allitt; rozm. przepr. Artur Negri // *Gaz. Bank.* – 2004, nr 50, s. 30-32

III. Giełda, papiery wartościowe

a. Pozycje zwarte

1. ABC gracza giełdowego / Marek Zdebel, Jadwiga Glumińska. – Katowice : „Videograf”, 1994. – 144 s. – (Kieszonkowa Encyklopedia Małego Biznesu; 32)
2. ANALIZA portfelowa / Marek Wierzbicki. – Łódź : „Motte”, 1995. – 95 s. – (Biblioteka Inwestora Giełdowego)
Bibliogr. s. 95-[96].
3. BEZPIECZNE strategie inwestycyjne : jak osiągnąć wolność finansową / Van K. Tharp, D.R. Barton Jr., Steve Sjiggerud. – Wyd. 2. – Kraków : Oficyna Ekonomiczna. Oddział Polskich Wydawnictw Profesjonalnych, 2006. – 328 s. : il.
4. ELEMENTARZ giełdowy czyli Pierwsze kroki do fortuny / Marcin Wiśniewski. – Kraków : „Vitex”, 1993. – 100 s.
5. FORTUNA czeka na giełdzie czyli Co każdy gracz wiedzieć powinien / Jerzy Pachota. – Wrocław : „Croma”, 1994. – 131 s. – (Róbmy Swoje)
Bibliogr. s. 131-[132].
6. FUNKCJONOWANIE Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie / Elżbieta Gruszczyńska-Broźbar. – Poznań : Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, 2007. – 130 s. : il. – (Materiały Dydaktyczne / Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, 202)
Bibliogr. przy rozdz.
7. GIEŁDA, krok po kroku : poradnik inwestora giełdowego / Bohdan Baryłko, Jarosław Mikos. – Warszawa : „Poltext”, 1994. – 175 s.
8. GIEŁDA, wolność i pieniądze : poradnik spekulanta / Van K. Tharp. – Warszawa : WIG-Press, 2000. – 264 s. : il. – (Seria Specjalistyczna Wydawnictwa WIG-Press)
Bibliogr.
9. GPW – giełda papierów wartościowych w praktyce : podstawy inwestowania na GPW wyjaśnione „po ludzku” / Marcin Krzywda. – Gliwice : Internetowe Wydawnictwo „Złote Myśli” – Netina, 2006. – 135 s. : il.
Bibliogr. s. 120.

10. GPW : papiery wartościowe w praktyce : akcje i kontrakty terminowe futures krok po kroku / Marcin Krzywda. – Gliwice : Internetowe Wydawnictwo „Złote Myśli” – Netina, 2007. – 107 s. : il.
Bibliogr. s. 107.
11. ...I BOGOWIE inwestują : wybór artykułów napisanych przez młodzież gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych w pierwszej, drugiej i trzeciej edycji konkursu na artykuł prasowy o giełdzie i rynku kapitałowym zorganizowanego przez Fundację Edukacji Rynku Kapitałowego. – Warszawa : Fundacja Edukacji Rynku Kapitałowego, 2006. – 103 s. : il.
12. INNOWACJE bankowe : bankowość elektroniczna, bankowość inwestycyjna i inżynieria finansowa / Sebastian Bakalarczyk; Politechnika Łódzka. – Łódź : Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, 2006. – 324 s. : il.
Bibliogr. s. 320-324.
13. INWESTOWANIE na giełdzie w Polsce i na świecie : praktyczny poradnik dla tych, którzy nie lubią tracić czasu / [aut. E. Alexander Saenz]. – Warszawa : K.E. Liber, 2001. – 213 s. – (Finanse) (W 10 Minut)
14. INWESTOWANIE pieniędzy w praktyce : wykorzystaj okazje jakie daje polski rynek / Tomasz Bar. – Gliwice : Internetowe Wydawnictwo „Złote Myśli” – Netina, 2006. – 191 s.
Bibliogr. s. 186-191.
15. INWESTOWANIE na rynku kapitałowym / Elżbieta Ostrowska. – Słupsk : Wydaw. Wyższej Szkoły Zarządzania, 2000. – 178 s. : il.
Bibliogr.
16. JAK działa giełda : poradnik inwestowania na rynku polskim i zagranicznym dla początkujących : przewodnik inwestora giełdowego / Michael Becket. – Warszawa : Wydawnictwo K.E. Liber, 2007. – 288 s. : il.
Bibliogr. s. 281-285.
17. JAK grać na giełdzie : vademecum inwestora giełdowego : [praca zbiorowa]. – Częstochowa : „Bravox”, 1994. – 140 s.
Bibliogr. s. 140.
18. JAK inwestować w Unii Europejskiej / Marta Majcher, Piotr Maziarek. – Warszawa : Komisja Papierów Wartościowych i Giełd, 2005. – 36 s. : il. kolor. – (Poradnik Inwestora)
19. JAK inwestować w papiery wartościowe? / Krzysztof Jajuga, Teresa Jajuga. – Warszawa : Wydaw. Naukowe PWN, 1993. – 189 s. – (Ekonomia Na Co Dzień)
Bibliogr. s. 189.
20. JAK mądrze inwestować / [oprac. Katarzyna Marczyńska]. – Warszawa : Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, [2008]. – 52 s. : il. kolor.
Wykaz aktów prawnych s. 52.

21. JAK pozyskać kapitał z giełdy? / Bogdan Duszek. – Wyd. 3 popr. – Warszawa : Giełda Papierów Wartościowych, 2007. – 64 s. : il.
22. JAK racjonalnie grać na giełdzie papierów wartościowych / Zdzisław Kijak. – Warszawa : Wydaw. Naukowe PWN, 1994. – 168 s. – (Ekonomia Na Co Dzień)
Bibliogr. s. 168-[169].
23. JAK się zarabia na giełdzie : pierwsza książka o spekulacji na polskiej giełdzie / Maciej Wojewódka. – Kraków : Z. Szczygieł Publishing, 1994. – 129 s. : il. – (Vademecum Akcjonariusza i Inwestora)
Bibliogr. s. 127-129.
24. JAK zarobić czyli Rzecz o inwestowaniu pieniędzy / Leszek Dziawgo. – Szczecin : „Kontrakt”, 1992. – 257 s. : il. – (Biblioteka Przedsiębiorcy)
25. JAK zarobiłem 2 000 000 \$ na giełdzie / Nicolas Darvas. – Gliwice : Wydawnictwo Helion, 2006. – 241 s. : il. – (Onepress Exclusive)
26. KRÓTKA sprzedaż : jak czerpać zyski z niepowodzeń spółek / Kathryn F. Staley. – Kraków : Oficyna Ekonomiczna. Oddział Polskich Wydawnictw Profesjonalnych : „ABC”, 2001. – 276 s. : il. – (Finanse i Inwestycje)
27. KUPIĆ akcje : przewodnik inwestora giełdowego / Krystyna Szybiga, Janusz Kaczkowski. – Wrocław : Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe „Makler”, 1994. – 34 s.
28. MAŁA książeczka o inwestowaniu w wartość / Christopher H. Browne. – Warszawa : Wydawnictwo MT Biznes, 2007. – 191 s.
Bibliogr. s. 189-191.
29. MĄDRY inwestor : praktyczny poradnik / Benjamin Graham. – Kraków : Wydaw. Profesjonalnej Szkoły Biznesu, 1999. – 358 s. : il.
30. NA CZYM ludzie robią pieniądze / Tadeusz Biernat [i in.]; pod red. Macieja Wojewódki. – Kraków : Giełda MW-System, 1991. – 235 s.
Bibliogr. s. 234-235.
31. OBRÓT papierami wartościowymi / Witold Bień. – Wyd. 2. – Warszawa : Stowarzyszenie Księgowych w Polsce. Zarząd Główny, 1990. – 82 s. : faks.
32. OPCJE giełdowe / David Ford. – Warszawa : K.E. Liber, 1997. – 178 s. – (Inwestowanie) (Przewodnik Inwestora) (Z Biblioteki Parkietu)
33. PAPIERY wartościowe / oprac. Tomasz Gruszecki. – Warszawa : Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości im. Bogdana Jańskiego, 1998. – 83 s. – (Rynki i Instytucje Finansowe : materiały prawne; z. 1)
34. PAPIERY wartościowe w obrocie krajowym i zagranicznym : giełda : akcje, czeki, weksle, obligacje, konosament / Juliusz Cybulski. – [Gdańsk] : Gdańska Grupa Promocyjna, [1991]. – 190 s. : il.

Bibliogr. s. 190.

35. PIENIĄDZE zbieraj z parkietu : giełda – okiem inwestora / Władysław Kotliński. – Bielsko-Biała : „Press”, 1994. – 143 s.
36. PIERWSZE kroki na giełdzie : z małym słowniczkiem skrótów i terminologii giełdowej / Piotr Kopel. – Warszawa : „AWA”, 1994. – 63 s.
Bibliogr. s. 63.
37. PORADNIK inwestora / Piotr Biernacki. – Wyd. 2. – Warszawa : Fundacja Edukacji Rynku Kapitałowego, 2004. – 28 s. : il. kolor.
38. PORADNIK inwestora : jak w 30 dni zacząć inwestować pieniądze na giełdzie / Mariusz Immig. – Sobótka : Wydawnictwo i Drukarnia Antex, 2006. – 83 s. : il.
Bibliogr. s. 83.
39. PORADNIK inwestora : źródła informacji o rynku papierów wartościowych / Magdalena Rośniak-Rutkowska, Arkadiusz Famirski; Komisja Papierów Wartościowych i Giełd. – Warszawa : KPWIG, 2004. – 36 s.
40. REGULY giełdy : żelazne zasady największych inwestorów / [red. John F. Mauldin]. – Gliwice : Wydawnictwo Helion, 2007. – 406 s. : il. – (Onepress Exclusive)
41. REGULY gry na giełdzie : 50 najpopularniejszych zasad inwestowania – fakty i fikcje / Michael D. Sheimo. – Warszawa : WIG-Press, 1998. – 179 s. – (Biblioteka Inwestora)
Bibliogr. s. 177-179.
42. STRATEGIE inwestycyjne : jak zwyciężyć w grze skazanej na przegraną / Charles D. Ellis. – Warszawa : K.E. Liber, 1996. – 130 s. – (Inwestowanie) (Z Biblioteki Parkietu)
43. SUKCES na giełdzie : 24 lekcje skutecznego inwestowania : jak odnieść sukces na giełdzie / przedstawia William O’Neill. – Warszawa : K.E. Liber, 2000. – 213 s. : il. – (Inwestowanie) (Przewodnik Inwestora)
44. SZTUKA inwestowania na GPW : analiza techniczna, strategie inwestycyjne i zarządzanie ryzykiem / Paweł Perz. – Warszawa : Wydawnictwo K.E. Liber, 2008. – 207 s. : il.
45. SZTUKA spekulacji / Zenon Komar. – Warszawa : „Pret”, 1993. – 213 s.
Bibliogr. s. 199-200.
46. TRADER Vic II : zasady profesjonalnej spekulacji / Victor Sperandeo. – Warszawa : „ABC”, 1998. – 283 s. – (Finanse i Inwestycje)
47. VADEMECUM akcjonariusza / Mieczysław Groszek. – Warszawa : Bank Własności Pracowniczej [i in.], 1990. – 21 s. – (Biblioteka Akcjonariusza; 1)
Bibliogr. s. 21.

48. WARTOŚĆ dla akcjonariuszy : poradnik menedżera i inwestora / Alfred Rappaport. – Warszawa : WIG-Press, 1999. – 206 s. – (Finanse i Przedsiębiorstwo)
49. ZASADA #1 : prosta strategia odnoszenia sukcesów inwestycyjnych na giełdzie / Phil Town. – Warszawa : Wydawnictwo MT Biznes, 2007. – 351 s. : il. – (Światowe Bestsellery Biznesowe)
50. ZASADY funkcjonowania giełdy : rynek papierów wartościowych / Jan Buchacz; koordynator wyd. L. Stefański. – Jaktorów : Ośrodek Doradztwa i Szkolenia, 1994. – 217 s. : il.
Stan prawny 01.03.1994.
51. ZEBRA w krainie lwów : poradnik inwestowania dla każdego / Ralph Wanger [oraz] Everett Mattlin. – Warszawa : WIG-Press, 1999. – 163 s.
52. ZROZUMIEĆ giełdę / Jacek Socha. – [Wyd. 4]. – Warszawa : „Olympus”, 1994. – 173 s. : il.

b. Artykuły

1. BANKI – emitenci na rynku kapitałowym / Elżbieta Ostrowska // *P i e n . i W i ę ź .* – 2004, nr 4, s. 95-101
2. KONSTRUKCJA portfela / Bartłomiej Jabłoński // *G a z . B a n k .* – 2008, nr 9, s. 20-25
3. PAPIERY wartościowe : historia a współczesność / Elżbieta Ostrowska // *P i e n . i W i ę ź .* – 1999, nr 1, s. 156-162
4. RACHUNEK papierów wartościowych / Edyta Dobrowolska // *G a z . P r a w n a .* – 2007, nr 169, dod. Prawo i Życie, s. A4-A5
5. W ROJU instrumentów / Andrzej Stec, Tomasz Prusek // *G a z . W y b o r .* – 2005, nr 87, dod. s. 5

IV. Obligacje skarbowe

1. DOBRE sposoby na pewne zyski / Anna Borys, Andrzej Stec // *P u l s B i z n e s u .* – 2007, nr 227, s. 18-19
2. CIEPŁE bułeczki / Michał Dyuła // *G a z . B a n k .* – 2004, nr 3, s. 20-21
3. FINANSOWANIE deficytu budżetowego na rynku kapitałowym / Wioletta Nawrot // *M y ś ł E k o n o m i c z n a i P r a w n a .* – 2005, [nr] 1, s. 35-57
4. ISTOTA skarbowych papierów wartościowych / Joanna Frątczak // *P r z e g l ą d P r a w a H a n d l o w e g o .* – 2005, nr 8, s. 43-46
5. GDZIE warto przenieść pieniądze z szuflady : na niewielkich kwotach też można zarobić / Stanisław Koczot // *G a z . P r a w n a .* – 2006, nr 60, dod. Prawo i Życie, s. A2-A3

6. WIĘKSZA sieć to nie wszystko / Marcin Jedliński // *Gaz. Bank.* – 2003, nr 34, s. 17-18
Obligacje detaliczne Skarbu Państwa.
7. OBLIGACJE skarbowe w Polsce – modele wyceny i ryzyka / Joanna Utkin. – Warszawa : Oficyna Wydawnicza SGH, 1999. – 117 s. – (Monografie i Opracowania / Szkoła Główna Handlowa; 454)
Bibliogr. s. 114-117.
8. REKORDOWY grudzień / Marcin Jedliński // *Gaz. Bank.* – 2004, nr 3, s. 19-20
Sprzedaż obligacji skarbowych pod koniec 2003 r.
9. RYNEK rządowych papierów wartościowych państw strefy euro / Kamilla Marchewka // *Bank i Kredyt.* – 2002, nr 9, dod. s. 1-23
10. RZĄD kusi odsetkami : obligacje skarbowe / Andrzej Stec // *Gaz. Wybor.* – 2004, nr 134, s. 29
11. WYRÓWNYWANIE krzywej / Marcin Jedliński // *Gaz. Bank.* – 2003, nr 19, s. 10, 12
12. ZYSK bez większego ryzyka : obligacje skarbu państwa : gwarancje zarobku / Stanisław Koczot // *Gaz. Prawna.* – 2006, nr 102, dod. Prawo i Życie, s. A2-A3
13. ŻALE skrypofila / Piotr Stasiak // *Polityka.* – 2008, nr 24, s. 46-48

V. Fundusze inwestycyjne i powiernicze

a. Pozycje zwarte

1. FUNDUSZE inwestycyjne / oprac. Tomasz Gruszecki. – Warszawa : Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości im. Bogdana Jańskiego, 1998. – 77 s. – (Rynki i Inwestycje Finansowe : materiały prawne; z. 5)
2. FUNDUSZE inwestycyjne jako uczestnicy rynku kapitałowego / Mirosław Bojańczyk. – Warszawa : Szkoła Główna Handlowa. Oficyna Wydawnicza, 2005. – 261 s.
3. FUNDUSZE inwestycyjne na polskim rynku / Zofia Wilimowska, Marzena Madela. – Wrocław : Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, 1998. – 156 s.
Bibliogr. s. 155-156.
4. FUNDUSZE inwestycyjne : rodzaje, zasady funkcjonowania, efektywność / Katarzyna Gabryelczyk. – Kraków : Oficyna Ekonomiczna. Oddział Polskich Wydawnictw Profesjonalnych, 2006. – 270 s. : il.
Bibliogr. s. 247-263.

5. FUNDUSZE inwestycyjne : zasady funkcjonowania / Marcin Dyl. – Warszawa : „KiK” Konieczny i Kruszewski, 2001. – 243 s. : il. – (Biblioteka Prawa Papierów Wartościowych)
Bibliogr.
6. FUNDUSZE inwestycyjne w praktyce : jak odmienić swoje życie, bezpiecznie inwestując w fundusze inwestycyjne? / Edyta Duda-Piechaczek. – Gliwice : Internetowe Wydawnictwo Złote Myśli, 2008. – 120 s. – (Bliżej Sukcesu : finanse)
7. FUNDUSZE powiernicze / Danuta Dziawgo, Leszek Dziawgo. – Toruń : Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”, 1994. – 226 s.
Bibliogr. s. [228].
8. FUNDUSZE powiernicze w Polsce / Ewa Mirosław; [Narodowy Bank Polski. Departament Analiz i Badań]. – Warszawa : NBP, 1999. – 117 s. – (Materiały i Studia / Narodowy Bank Polski; z. 83)
Bibliogr. s. 115-117.
9. INSTRUMENTY finansowe rynku kapitałowego / Jan Buchacz. – Skiernewice : Bogusław J. Feder, 1991. – 51 s.
Zawiera: Fundusze powiernicze; Amerykańskie certyfikaty depozytowe.
10. INSTYTUCJE wspólnego inwestowania w Polsce : fundusze inwestycyjne i emerytalne / K. Sas Kulczycka [i in.]. – Warszawa : WIG-Press, 1998. – 301 s.
Bibliogr. s. 300-301.
11. JAK bezpiecznie inwestować czyli Rzecz o funduszach powierniczych / Jan Buchacz. – Jaktorów : ODITK [Ośrodek Doradztwa i Treningu Kierowniczego „Centrum”], 1991. – 33 s.
12. OTWARTE fundusze inwestycyjne : zasady są proste / Maciej Rogala. – Gliwice : Wydawnictwo Helion, 2006. – 381 s. : il. – (Onepress Exclusive)
13. PORADNIK inwestora : fundusze inwestycyjne / Barbara Jawdosiuk, Krzysztof Rożko; Komisja Papierów Wartościowych i Giełd. – Warszawa : KPWiG, 2004. – 32 s.
14. ROLA funduszy inwestycyjnych w warunkach globalizacji / Mirosław Bojańczyk. – Warszawa : Szkoła Główna Handlowa – Oficyna Wydawnicza, 2007. – 336 s. : il. – (Monografie i Opracowania / Szkoła Główna Handlowa; 546)
Bibliogr. s. 289-299.
15. RYNEK funduszy inwestycyjnych w Polsce. – Kraków : Akademia Ekonomiczna, 2000. – 121 s. : il

Bibliogr.

Ref. z konferencji, Kraków, 2000 r.

16. WSZYSTKO o funduszach powierniczych / Alan Lavine. – Warszawa : WIG-Press, 1996. – 159 s. – (Biblioteka Inwestora)
Bibliogr. s. 139.
17. ZAGRANICZNE a polskie fundusze inwestycyjne : pierwsze starcie / Sebastian Buczek, Anna Grygiel. – Warszawa : Szkoła Główna Handlowa. Oficyna Wydawnicza, 2006. – 155 s. : il.
Bibliogr. s. 151-155.

b. Artykuły

1. CORAZ więcej przekonanych / Grażyna Garlińska // Nowe Życie Gosp. – 2007, nr 7, s. 24
2. CZAS na fundusze / Sławomir Antkiewicz // Gaz. Bank. – 2004, nr 43, s. 28-30
3. CZYM kuszą fundusze? / Piotr Stasiak // Polityka. – 2006, nr 11, s. 84-93
4. DOBRE, ale nieznane / Anna Witkowska // Gaz. Bank. – 2006, nr 8, s. 26-27
5. DOBRE sposoby na pewne zyski / Anna Borys, Andrzej Stec // Puls Biznesu. – 2007, nr 227, s. 18-19
6. DUŻY zysk, małe ryzyko / Miłosz Węglewski // Newsweek Polska. – 2006, nr 14, s. 50-51
Fundusze inwestycyjne z polisą od utraty kapitału.
7. DYSTRYBUTOR nasz Pan / Marcin Jedliński // Gaz. Bank. – 2004, nr 4, s. 15-16
Towarzystwa funduszy inwestycyjnych.
8. FABRYKI pieniędzy : zamiast być ciułaczem, zostań milionerem! / Krzysztof Trębski // Wprost. – 2006, nr 4, s. 48-53
9. FUNDUSZE inwestycyjne : raport / oprac. Marcin Jedliński // Gaz. Bank. – 2004, nr 26, s. 16-22
10. FUNDUSZE naiwnych : niezależne fundusze inwestycyjne obdzierają ze skóry swoich klientów / Aleksander Piński // Wprost. – 2007, nr 16, s. 50-52
11. FUNDUSZE pieniężne : zyski wyższe niż na lokacie bankowej : jak lokować nadwyżki finansowe / Maciej Bednarek // Gaz. Prawna. – 2007, nr 41, s. 8-9
12. FUNDUSZE przed szansą / Anna Witkowska // Gaz. Bank. – 2006, nr 51, s. 28-29

13. FUNDUSZE straciły oddech / Miłosz Węglewski // *Newsweek Polska*. – 2008, nr 2, s. 56-57
14. GLOBALNI drapieżnicy : nowy świat wielkich finansów / Benjamin Masse-Stamberger // *Forum*. – 2006, nr 7, s. 22-24
15. GROSZ do grosza / Marek Rabij // *Newsweek Polska*. – 2006, nr 48, dod. Fundusze Inwestycyjne, s. 30-31
16. INWESTORZY na rozdrożu / Katarzyna Siwek // *Newsweek Polska*. – 2007, nr 44, dod. s. 2, 4, 6
17. JEDNOSTKI dla milionów / Miłosz Węglewski // *Newsweek Polska*. – 2007, nr 26, dod. Fundusze Inwestycyjne, s. 2-5
18. JESIEŃ fundusze niesie / Piotr Stasiak // *Polityka*. – 2006, nr 40, s. 96-101
19. NAJLEPIJ w funduszach / Anna Witkowska // *Gaz. Bank*. – 2007, nr 13, s. 23-24
20. NAJLEPSI z najlepszych / Ewa Bednarz // *Newsweek Polska*. – 2006, nr 48, dod. Fundusze Inwestycyjne, s. 12-13
21. NIEPOGODA dla obligacji / Marcin Jedliński // *Gaz. Bank*. – 2004, nr 18, s. 12-14
22. OFERTY banków – fundusze inwestycyjne : pieniądze świata – historia i współczesność / Elżbieta Ostrowska // *Pien. i Więź*. – 2003, nr 4, s. 235-237
23. POLSKI rynek funduszy inwestycyjnych / Sławomir Antkiewicz // *Pien. i Więź*. – 2003, nr 2, s. 54-60
24. PORA na dietę / Miłosz Węglewski // *Newsweek Polska*. – 2007, nr 35, s. 50-51
25. PORTFEL pod ochroną / Paweł Zielewski // *Newsweek Polska*. – 2008, nr 1, dod. s. 8-9
26. POSZUKIWACZE zysków / Miłosz Węglewski // *Newsweek Polska*. – 2006, nr 15, s. 70-73
27. PROCENTY dla zachęty / Piotr Stasiak // *Polityka*. – 2008, nr 11, s. 88-92
28. RANKING funduszy // *Newsweek Polska*. – 2006, nr 48, dod. Fundusze Inwestycyjne, s. 8-10
29. REWOLUCJA bankowa / Witold M. Orłowski // *Wprost*. – 2007, nr 43, s. 60, 62, 64
30. SIŁA krachu : polscy ciułacze stracili na giełdzie 20 miliardów złotych? / Michał Zieliński // *Wprost*. – 2006, nr 25, s. 50-52
31. TOWARZYSTWA funduszy inwestycyjnych mają ofertę dla ostrożnych i ryzykantów : abc funduszy inwestycyjnych / Maciej Bednarek // *Gaz. Prawna*. – 2006, nr 207, dod. Biznes+, s. D2

32. TRUDNIEJ o zyski / Katarzyna Siwek, Paweł Satalecki // *Newsweek Polska*. – 2008, nr 17, dod. Poradnik Oszczędzania, s. 8-10
33. UCIECZKA od podatku / Natalia Chudzyńska // *Newsweek Polska*. – 2007, nr 44, dod. s. 12-13
34. W POSZUKIWANIU utraconych zysków / Piotr Stasiak // *Polityka*. – 2008, nr 13, s. 90-96
35. ZARABIAĆ na ryzyku / Iwona Frączek // *Gaz. Bank.* – 2004, nr 16, s. 26-27
36. ZYSKI dla ostrożnych / Piotr Stasiak // *Polityka*. – 2007, nr 13, s. 82-91

VI. Kredyty

a. Pozycje zwarte

1. BANK depozytowo-kredytowy : praca zbiorowa / pod red. Bohdana Konińskiego, Alojzego Z. Nowaka; [współaut. publ. Marian Górski i in.]. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, 2004. – 269 s.
Bibliogr. s. 268-[270].
2. DETERMINANTY oszczędzania w Polsce : praca zbiorowa / pod red. Barbary Liberdy. – Warszawa : CASE – Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych, 1999. – 106 s. : il. – (Raporty CASE / Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych; nr 28)
Bibliogr. przy pracach.
3. JAK przewyżczać trudne kredyty / Wojciech Grabczan. – Warszawa : Twigger, 1994. – 251 s. : il. – (Biblioteka Bankowca)
Bibliogr. s. 251.
4. KALKULACJA ceny pieniądza w lokatach, pożyczkach i kredytach : zasady, przykłady i tablice procentowe / Witold Bień, Andrzej Bień. – Wyd. 4. – Warszawa : Centrum Doradztwa i Informacji Difin, 2006. – 225 s.
5. KAPITAŁ dla małej firmy : kredyt, leasing, fundusz gwarancyjny / Stanisław Skowroński. – Warszawa : „Infor”, 1998. – 203 s.
6. KREDYTY i gwarancje bankowe / Izabela Heropolitańska, Elżbieta Borowska. – Wyd. 4 zaktual. i rozsz. – Warszawa : Poltext : Twigger, 1995. – 248 s. – (Twigger)
Bibliogr. s. 347-[349].
7. KREDYTY i gwarancje bankowe / Zbigniew Dobosiewicz. – Warszawa : Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 2007. – 137 s.
Bibliogr. s. [139].

8. KREDYTY i zabezpieczenia / Zbigniew Dobosiewicz. – Wyd. 2. – Warszawa : Wyższa Szkoła Menedżerska. Oficyna Wydawnicza, 2006. – 143 s. : il.
Bibliogr. s. [145-146].
9. KREDYTY : poradnik dla praktyków / pod red. Andrzeja Rymka. T. 1-2. – Warszawa : „Twigger”, 1993. – 2 t. (307; 301 s.). – (Biblioteka Bankowca)
10. OCENA zdolności kredytowej i ryzyka kredytowego : poradnik bankowca / Marian Nowak. – Poznań : Wydaw. Bankowego Ośrodka Doradztwa i Edukacji, 2002. – 405 s.
Bibliogr. s. 405-[406].
11. PORADNIK kredytobiorcy / Maciej Derejczyk, Andrzej Kudłaszyk. – Bydgoszcz : Oficyna Wydawnicza Ośrodka Postępu Organizacyjnego, 2000. – 382 s. – (Biblioteka Menedżera i Służby Pracowniczej (1996); z. 167)
12. RYZYKO kredytowe w systemie bankowym / Krzysztof Janasz; Uniwersytet Szczeciński. – Szczecin : Wydaw. Naukowe US, 2004. – 297 s.
Bibliogr. s. 281-292.
13. TAJEMNICE mikrofinansowania / Witold Sz wajkowski. – Warszawa : „CeDeWu”, 2002. – 123 s. : il.
Bibliogr.
14. WARTOŚĆ pieniądza w czasie : kredyt, koszt, zysk / Kazimierz Czopek. – Kraków : „Abrys”, 1999. – 60 s.
Bibliogr. s. 60.
15. ZEWNĘTRZNE źródła finansowania własnej firmy : pożyczki, linie kredytowe oraz lokalne fundusze doręczeniowe / [Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie]. – Warszawa : WUP, 2003. – 37 s.

b. Artykuły

1. ABC kredytów bankowych / Łukasz Sobiech // G a z . P r a w n a . – 2007, nr 135, dod. Prawo i Życie, s. A7-A8
2. CZY człowiek może zbankrutować? : ofiary kredytu / Adam Grzeszek // P o l i t y k a . – 2003, nr 27, s. 3-6, 8, 10
3. GOSPODARSTWA domowe na rynku depozytowo-kredytowym / Ewa Mazurek-Krasodomska // P i e n . i W i ę ż . – 2006, nr 4, s. 35-44
4. DOLCE vita na raty / Miłosz Węglewski // N e w s w e e k P o l s k a . – 2007, nr 38, s. 46-49
5. DOMEK z kart : życie na kredycie / Piotr Stasiak // P o l i t y k a . – 2003, nr 18, s. 24-27

6. DROŻSZE nie zawsze jest drogie : konta osobiste, kredyty odnawialne / Monika Krześniak // *Gaz. Prawna.* – 2006, nr 116, dod. Niezbędnik, s. B3
7. FABRYKI kredytów – świat : banki oczekują, że dzięki fabrykom kredytów uzyskają znaczne oszczędności / Michał Wydra // *Gaz. Bank.* – 2006, nr 4, s. 20-21
8. HOMO creditus : kredytowy boom stworzył nowy ład / Krzysztof Trębski // *Wprost.* – 2008, nr 1, s. 54-57
9. JAK finansować działalność : oszczędności, kredyt, pożyczki, leasing // *Gaz. Prawna.* – 2006, nr 176, dod. Abc Firmy Rodzinnej, s. B6-B8
10. KAŻDY bank ma to co wypada mieć / Anna Lach // *Gaz. Bank.* – 2003, nr 31, s. 16-17
11. KLIENT z debetem / Karolina Włodarska, Michał Rusinek // *Rzeczpospolita.* – 2004, nr 261, s. C4
12. KREDYT czy leasing? / Dorota Ostrowska // *Gaz. Bank.* – 2007, nr 27, s. 16-18
13. KREDYT, historia i przyszłość / Robert Karczmarek // *Odra.* – 2007, nr 2, s. 52-56
14. KREDYT na karcie nie musi być drogi / Paweł Majtkowski // *Gaz. Prawna.* – 2008, nr 125, dod. Mój Portfel, s. B3-B4
15. KREDYT na pokuszenie / Miłosz Węglewski // *Newsweek Polska.* – 2006, nr 41, s. 46-47
16. KULTURA życia na kredyt / Bernard Afeltowicz; rozm. przepr. Łukasz Wilkowicz // *Gaz. Bank.* – 2004, nr 8, s. 14-15
17. LEKCJA z kryzysu kredytowego / Martin Wolf // *Gaz. Prawna.* – 2008, nr 33, dod. Financial Times, s. B1
18. MIKROKREDYT z makronadzieją : bez dywidendy / Muhammad Yunus; rozm. przepr. Namacha Tatu // *Forum.* – 2008, nr 16, s. 22-23
19. MIKROKREDYTY – panaceum na ubóstwo? / Julia Stysiak // *Prz. Powsz.* – 2007, nr 1, s. 112-113
20. NA DŁUGU / Marcin Kołodziejczyk // *Polityka.* – 2006, nr 27, s. 4-10
21. NA PIĘKNE słówka / Piotr Stasiak // *Polityka.* – 2008, nr 20, s. 48-50
22. NA POCZĄTKU była lokata... / Paweł Zielewski // *Puls Biznesu.* – 2006, nr 245, dod. s. 5-9
23. NADSZEDŁ kredytowy boom / Eliza Więclaw // *Rzeczpospolita.* – 2006, nr 29, s. B1
24. NIE przepłacaj za kredyt : banki obniżają ceny kredytów i wrywają sobie klientów / Monika Krześniak // *Gaz. Prawna.* – 2006, nr 63, s. 4-5

25. PO POŻYCZKĘ do Internetu zamiast do banku : konkurencja dla banków / Michał Fura, Adam Smakosz // *Gaz. Prawna.* – 2008, nr 55, s. 4-5
26. PRAWO o lichwie pieniężnej – historia i współczesność / Cecylia Leszczyńska, Łucja Lisiecka // *Bank i Kredyt.* – 2006, nr 3, s. 78-85
27. PUŁAPKI kredytowego boomu / Władysław Baka // *Dziś.* – 2006, nr 3, s. 8-10
28. REALNY koszt kredytu / Andrzej Karpio // *Wiek XXI.* – 2004, nr 3, s. 69-87
29. RZECZPOSPOLITA Polska w upadłości / Krzysztof Mazur // *Najwyż. Czas.* – 2002, nr 35, s. VI-VIII
30. SEZON na kredyt / Krzysztof Szczepaniak // *Przekrój.* – 2006, nr 38, s. 56-58
31. UPADŁOŚĆ konsumentka. – Cz. 1-2 / Andrzej Roter, Łukasz Mężyk // *Gaz. Bank.* – 2006, nr 15, s. 9-12; nr 16, s. 12-14
32. USURA znaczy lichwa / Krzysztof Wieczorek // *Najwyż. Czas.* – 2003, nr 25/26, s. XXXIX-XLI
33. UWAGA na pułapki w kartach kredytowych / Monika Krześniak // *Gaz. Prawna.* – 2007, nr 135, dod. Prawo i Życie, s. A3-A4
34. W PĘTLI kredytów / Andrzej Dyszel, Idalia Mirecka // *Przeгляд.* – 2004, nr 51, s. 57-59
35. W SKÓRZE właściciela – alternatywa dla banków / Ewa Rytko // *Gaz. Bank.* – 2007, nr 28, s. 14-15
36. WEŻ kredyt w sieci / Miłosz Węglewski // *Newsweek Polska.* – 2006, nr 28, s. 76-77
37. WIELKIE pożyczanie / Piotr Stasiak // *Polityka.* – 2007, nr 44, s. 92-94, 96, 98
38. WRZUC monetę / Piotr Stasiak // *Polityka.* – 2008, nr 1, s. 38-39
39. WZROST, ale bez kredytów / Stefan Kurowski; rozm. przepr. Piotr Bączek // *Głos.* – 2004, nr 2, s. 4-5
40. Z KAŻTA do konta / Andrzej Lubawski // *Polityka.* – 2006, nr 50, dod. s. 8-13
41. ZADŁUŻONE życie / Piotr Stasiak // *Polityka.* – 2008, nr 21, s. 32-34, 36-37
42. ZAMIEŃ, jeśli wpadłeś w pułapkę : jak najkorzystniej zmienić kredyt / Zbigniew Biskupski // *Gaz. Prawna.* – 2006, nr 200, dod. Prawo i Życie, s. A15-A16
43. ZESTAWIENIE ofert depozytowych i kredytowych dla klientów indywidualnych // *Gaz. Bank.* – 2007, nr 3, s. 43-47

44. ŻYCIE na procent / Miłosz Węglewski // *Newsweek Polska*. – 2007, nr 12, s. 42-45

VII. Lokata

a. Pozycje zwarte

1. BUDOWA portfela lokat : podstawy teoretyczne / Michał Kolupa, Joanna Plebaniak. – Warszawa : Polskie Wydaw. Ekonomiczne, 2000. – 145 s. : il.
Bibliogr.
2. INWESTOWANIE w Internecie / Alpesh B. Patel; przekł. i oprac. Krzysztof Środa i Paweł Dąbrowski. – Warszawa : WIG-Press, 2000. – 278 s. : il.
Bibliogr.
3. MOJE pieniądze 2000 : jak oszczędzać, w co inwestować, jak płacić i nie płacić podatków / [aut. Aleksandra Biały i in.; Rzeczpospolita]. – Warszawa : „Presspublica”, 2000. – 316 s. : il., 1 mapa
Wykaz aktów prawnych.
4. ŚWIATOWE strumienie kapitałowe / Józef Rutkowski. – Szczecin : Wydaw. Naukowe US, 1992. – 195 s. – (Rozprawy i Studia / Uniwersytet Szczeciński; t. 126)
Bibliogr. s. 188-193.
5. WARTOŚĆ pieniądza : lokaty, kredyty, wierzycelności, papiery wartościowe / Marek Wojciech Dalba. – Warszawa : Gogolewski & Partner, 1995. – 171 s.
Bibliogr. s. [173].

b. Artykuły

1. CZAS łowów / Wojciech Michałowski, Małgorzata Mysiałkiewicz // *Gaz. Bank.* – 2008, nr 15, s. 26-28
2. DO GOŁEJ skóry : banki drogo pożyczają i marnie płacą za lokaty / Paweł Tarnowski // *Polityka*. – 2002, nr 1, s. 58-59
3. GOTÓWKA lubi, gdy się o nią dba / Anna Śmigas // *Puls Biznesu*. – 2006, nr 111, dod. Bank dla Przedsiębiorcy, s. IV
4. IM WIĘCEJ wkładają, tym więcej chcieliby wyjąć : zaawansowane produkty przynoszą wyższe zyski / Grzegorz Nawacki // *Puls Biznesu*. – 2006, nr 185, dod. Private Banking, s. VI-VII
5. KONTA oszczędnościowe już prześcignęły lokaty : ranking Gazety Prawnej i Expandera / Monika Krześniak // *Gaz. Prawna*. – 2007, nr 142, s. 4

6. LOKATA to bezpieczna i zyskowna inwestycja / Mateusz Ostrowski // *Gaz. Prawna*. – 2008, nr 130, dod. Mój Portfel, s. B1, B3
7. LOKATA z wyższym oprocentowaniem / Monika Krześniak // *Gaz. Prawna*. – 2007, nr 78, dod. Prawo i Życie, s. A4
8. LOKATY // *Gaz. Bank.* – 2007, nr 29, s. 43-47
9. NIE liczyliśmy na taki sukces Max Lokaty / Rafał Juszcak; rozm. przepr. Marcin Piasecki, Jacek Iskra // *Dziennik* (Wyd. 2). – 2008, nr 42, dod. *The Wall Street Journal*. Polska, s. 7
10. ZA WYŻSZE składki banków zapłacą ich klienci / Piotr Trocha // *Gaz. Prawna*. – 2007, nr 138, s. 14
11. ZAMOŻNOŚĆ w liczbach : poziom życia, oszczędności, lokaty, zadłużenia Polaków / Macieja Falkowska // *Res Pub. Nowa*. – 2000, nr 10, s. 12-17

VIII. Pieniądz w życiu codziennym

a. Pozycje zwarte

1. ABC budżetu domowego czyli Jak zadbać o osobistą kondycję finansową / Jacek Grodecki; [Górnośląskie Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych]. – Rybnik : „Jotka”, 2002. – 49 s. : il.
2. BÓG i pieniądze / Fernard Braün. – Warszawa : „Verbinum”, 2002. – 63 s.
3. BÓG, ty i twoje pieniądze : zapis programu radiowego pn. „Today with Derek Prince” / Derek Prince. – Lublin : Instytut Derka Prince’a : „Petros”, 1992. – 47 s.
4. DOMOWE złoto / Steve W. Price. – Warszawa : InterNet Services Corporation of Poland, 2003. – 123 s. : il.
5. EDUKACJA ekonomiczna dzieci : z badań nad rozumieniem wartości pieniądza i obliczeniami pieniężnymi / Małgorzata Kupisiewicz. – Warszawa : Wydaw. Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, 2004. – 319 s. : il.
Bibliogr. s. 273-278.
6. FINANSE rodzinne : jak tworzyć i realizować finansowe plany rodziny / Aleksander Kisil. – Warszawa : „Klub dla Ciebie”, 2000. – 128 s. : il.
7. JAK chronić swoje pieniądze / Grzegorz Pisarski. – Warszawa : „Verum”, 1994. – 36 s. – (Jak Życ z Wolnym Rynkiem)
8. JAK kontrolować swoje finanse / Sylvia S. Lim. – Gliwice : Wydawnictwo Helion, 2006. – 105 s. – (Onepress Quick)
9. JAK kształtuje się u dzieci rozumienie wartości pieniądza : metody diagnostyczne, ich cechy psychometryczne oraz wskazówki do interpretacji

- wyników badań / Małgorzata Kupisiewicz. – Warszawa : Wydaw. Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, 2004. – 51 s. : il.
Bibliogr. s. 51.
10. MY i nasze pieniądze : studium postaw wobec pieniądza / Jarosław Górniak. – Kraków : „Aureus”, 2000. – 340 s. : il.
Bibliogr.
11. OD CIUŁACZA do bogacza czyli Jak lokować oszczędności / Tomasz Adamiec. – Poznań : Dom Wydawniczy „Rebis”, 1996. – 125 s.
12. OSZCZĘDZANIE i inwestowanie indywidualne w Polsce / red. nauk. Janina Harasim; Polskie Towarzystwo Ekonomiczne. Oddział w Katowicach. – Katowice : Polskie Towarzystwo Ekonomiczne. Oddział, 2007. – 139 s. : il.
Bibliogr. przy pracach.
13. OSZCZĘDZANIE indywidualne w Polsce : produkty różnych pośredników i ich atrakcyjność / Dorota Korenik. – Wrocław : Wydaw. Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego, 2003. – 344 s. : il.
Bibliogr.
14. PIENIĄDZ wolny od inflacji i odsetek : jak stworzyć środek wymiany służący nam wszystkim i chroniący Ziemię? / Margrit Kennedy we współpracy z Declanem Kennedym. – Kraków : „Zielone Brygady”, 2004. – 148 s. – (Biblioteka „Zielonych Brygad”; nr 39)
Bibliogr. s. 125-127.
15. PIENIĄDZE nie spadają z nieba : jak uczyć dziecko obchodzenia się z pieniędzmi / Karin Arndt. – Warszawa : „Klub dla Ciebie”, 2001. – 205 s. – (Poradnik Rodzica)
Bibliogr.
16. PIENIĄDZE w procesie wychowywania dzieci / Stanisław Rogala. – Opole : Wydaw. UO, 1996. – 100 s. – (Studia i Monografie / Uniwersytet Opolski; nr 238)
Bibliogr. s. 83-85.
17. PORADNIK inwestora : jak efektywnie pomnożyć własny kapitał / Adam Kowalczyk. – Słupsk : „Multipro”, 1997. – 53 s.
18. PRAKTYCZNE porady finansowe : jak efektywnie zadbać o swoje finanse osobiste / Tomasz Bar. – Wyd. 2. – Gliwice : Internetowe Wydawnictwo „Złote Myśli” – Netina, 2007. – 186 s.
Bibliogr. s. 181-186.
19. ROZRZUTNOŚĆ i skąpstwo w tradycji kulturowej i rzeczywistości / moderatorzy J. Tazbir, A.K. Banach. – Kraków : „Historia Iagiellonica”, 2005. – 160 s. : il.
Bibliogr. s. 49.

20. TWOJE podejście do pieniędzy : czy zachowujesz się tak, jak wszyscy inni? / [Bernice Kanner]. – Gliwice : Wydawnictwo Helion, 2006. – 162 s. – (Onepress Quick)
21. ZARZĄDZANIE finansami osobistymi – droga do zysków i satysfakcji : I Seminarium Studenckiego Koła Naukowego Zarządzania i Przedsiębiorczości / [red. nauk. z. Bogusław Radziszewski]. – Kielce : Politechnika Świętokrzyska, 2003. – 83 s. : il.
Bibliogr. przy pracach.
22. ZROZUMIEĆ oszczędzanie : VII Kongres Ekonomistów Polskich : styczeń 2001 : sesja I / Barbara Liberda. – Warszawa : Polskie Towarzystwo Ekonomiczne. Zarząd Krajowy, 2001. – 22 s. – (Czy ekonomia nadejda z wyjaśnieniem rzeczywistości?; z. 13)
Bibliogr. s. 22.

b. Artykuły

1. ALFABET zarabiania : ABC inwestowania : podstawowe terminy i pojęcia // Puls Biznesu. – 2006, nr 75, dod. s. V
2. BUDUJEMY portfel / Ewa Bednarz // Newsweek Polska. – 2007, nr 9, dod. s. 4-10
3. CO ROBIĆ z pieniędzmi? / Adam Grzeszak // Polityka. – 1999, nr 50, dod. s. 11-14, 16-17
Formy zagospodarowania oszczędności.
4. DECYZJE gospodarstw domowych na rynku usług finansowych / Beata Świecka // Firma i Rynek. – 2005, nr 2[1], s. 63-68
5. DECYZJE gospodarstw domowych na rynku usług finansowych / Beata Świecka // Firma i Rynek. – 2006, nr 1, s. 57-62
6. DORADCA w krainie kredytów / Milena Rachid Chehab // Przekrój. – 2007, nr 39, s. 60-63
7. DZIECKO też klient / Małgorzata Alicja Dudek // Gaz. Bank. – 2008, nr 22, s. 10-13
8. FORMY gromadzenia oszczędności przez gospodarstwa domowe / Bogumiła Swat // Fin. i Bank. – 2003, nr 11, s. 262-276
9. GDZIE najlepiej oszczędzać na IKE : bank, ubezpieczyciel, biuro maklerskie, fundusz inwestycyjny / Edyta Dobrowolska // Gaz. Prawna. – 2006, nr 180, dod. Prawo i Życie, s. A13-A15
10. GDZIE warto przenieść pieniądze z szuflady : na niewielkich kwotach też można zarobić / Stanisław Koczot // Gaz. Prawna. – 2006, nr 60, dod. Prawo i Życie, s. A2-A3

11. GOSPODARSTWA domowe na rynku depozytowo-kredytowym / Ewa Mazurek-Krasodomska // *P i e n . i W i ę ź .* – 2006, nr 4, s. 35-44
12. IDEALNA oferta dla tych, którzy chcą zarobić, ale boją się zaryzykować : fundusze ochrony kapitału / Tomasz Kruk // *G a z . P r a w n a .* – 2007, nr 233, dod. Akademia Inwestora, s. C1
13. IMPERATYW oszczędzania / Eugeniusz Śmiłowski // *G a z . B a n k .* – 2004, nr 3, s. 14-15
14. INWESTYCJE bez ryzyka utraty kapitału : zalety produktów strukturyzowanych / Marcin Kobus // *G a z . P r a w n a .* – 2006, nr 159, s. 8
15. JAK korzystnie oszczędzać poprzez indywidualne konto emerytalne / Marianna Olszewska // *G a z . P r a w n a .* – 2008, nr 23, dod. Nowe Prawo 2008, s. D5-D6
16. JAK oszczędzać, odkładając regularnie / Marianna Olszewska // *G a z . P r a w n a .* – 2008, nr 23, dod. Nowe Prawo 2008, s. D4
17. JAK wybrać fundusz // *P r z e k r ó j .* – 2006, nr 46, s. 58-61
18. JUŻ 7 procent na bankowej lokacie / Paweł Majtkowski // *G a z . P r a w n a .* – 2008, nr 23, dod. Nowe Prawo 2008, s. D2
19. KIESZONKOWE – gotówką i kartą / Adam W. Staśkiewicz // *G a z . W y b o r .* – Poznań. – 2006, nr 56, s. 9
20. KONTA oszczędnościowe już prześcignęły lokaty : ranking Gazety Prawnej i Expandera / Monika Krześniak // *G a z . P r a w n a .* – 2007, nr 142, s. 4
21. KORZYSTNE dla długo oszczędzających : inwestowanie z polisą ubezpieczeniową / Marcin Jaworski // *G a z . P r a w n a .* – 2006, nr 224, dod. Prawo i Życie, s. A12-A14
22. OSCYLATOR warszawski : prawie tysiąc poszkodowanych i straty sięgające miliarda złotych / Aleksander Piński, Jan Piński // *W p r o s t .* – 2007, nr 28, s. 38-41
23. OSZCZĘDNOŚĆ to wstęp do inwestowania / Ewa Bednarz // *G a z . P r a w n a .* – 2007, nr 189, dod. Prawo i Życie, s. A2
24. OSZCZĘDZAJ w planie – będzie taniej / Maciej Samcik // *G a z . W y b o r .* – 2003, nr 105, s. 30-31
25. PANCERZ na bessę : jak nie tracić na giełdzie / Aleksander Piński // *W p r o s t .* – 2007, nr 30, s. 40-42, 44, 46
26. PIENIĄDZE trochę ważne : kieszonkowe 2008 / Michał Kuźmiński, Przemysław Wilczyński // *T y g . P o w s z .* – 2008, nr 22, s. 22-23
27. PIENIĄDZE w procesie wychowania w rodzinie – badania nad dziecięcymi umiejętnościami dysponowania kieszonkowym / Małgorzata Kupisiewicz // *K w a r t . P e d a g .* – 2003, nr 3, s. 147-172

28. PIENIĄDZE zmusz do pracy. Niech na ciebie zarabiają : w co inwestować, by pomnażać zyski firmy / Grzegorz Nawacki // *Puls Biznesu*. – 2006, nr 111, dod. Bank dla Przedsiębiorcy, s. V, VIII
29. PO CO komu pieniądze? : co każdy ciułaćz wiedzieć powinien i z czego musi zdawać sobie sprawę / Tomasz Publicewicz, Paweł Zielewski // *Puls Biznesu*. – 2006, nr 182, dod. Fundusze Inwestycyjne, s. IV
30. POLACY mają coraz więcej oszczędności : sondaż PBS DGA na zlecenie GP i Open Finance / Maciej Bednarek // *Gaz. Prawna*. – 2007, nr 185, s. 2-5
31. POLACY polubili fundusze inwestycyjne : towarzystwa funduszy inwestycyjnych zarządzają już 85 mld zł naszych oszczędności / Maciej Bednarek // *Gaz. Prawna*. – 2006, nr 207, dod. Biznes+, s. D1
32. POLSKIE gospodarstwa domowe na rynku oszczędności / Ewa Wójcik // *Bank i Kredyt*. – 2007, nr 7, s. 55-66
33. PORTFELE inwestycyjne 2007 : jak zarobić na hossie : finanse osobiste : sposoby lokowania oszczędności / Monika Krześniak, Paweł Czuryło // *Gaz. Prawna*. – 2007, nr 19, s. 4-5
34. PREMIĘ gwarancyjną zapewni wymiana okien : 1,5 miliona właścicieli książeczek mieszkaniowych czeka na ich likwidację / Ewa Grączewska-Ivanova // *Gaz. Prawna*. – 2007, nr 137, s. 2-3
35. PROPOZYCJA dla tych, którzy nie mają czasu i nie chcą sami zarządzać : fundusze aktywnej alokacji / Tomasz Miziołek // *Gaz. Prawna*. – 2007, nr 233, dod. Akademia Inwestora, s. C6
36. RYZYKO wpisane jest w każdą inwestycję : zasady inwestowania w funduszach / Maciej Bednarek // *Gaz. Prawna*. – 2007, nr 78, dod. Akademia Inwestora, s. D1, D3
37. TO NIE musi być ryzykowne : lokowanie pieniędzy w fundusze inwestycyjne / Maciej Bednarek // *Gaz. Prawna*. – 2006, nr 180, dod. Prawo i Życie, s. A11
38. TRUDNO oszczędzać, gdy się wiąże koniec z końcem : Polacy i pieniądze : sondaż Gazety Prawnej, Open Finance, PBS DGA i Radia PiN / Wirginia Aksztejn, Adam Manikowski // *Gaz. Prawna*. – 2006, nr 182, s. 4-5
39. WYBIERZ, jak chcesz zyskać : koszty, sposoby i metody inwestowania / Grzegorz Nawacki // *Puls Biznesu*. – 2006, nr 182, dod. Fundusze Inwestycyjne, s. VI
40. ZATRZYMAĆ odpływ / Krzysztof Druszcz // *Gaz. Bank*. – 2003, nr 30, s. 25-26

Spadek wartości depozytów bankowych w Polsce.

Strony www:

- <http://pl.wikipedia.org/wiki/Pieni%C4%85dz> – pieniądź – historia, rodzaje, funkcje
- http://pl.wikipedia.org/wiki/Pieni%C4%85dz_elektroniczny – pieniądź elektroniczny
- <http://portalwiedzy.onet.pl/34526,,,,pieniadz,haslo.html> – pieniądź
- <http://www.neoinfo.pl/ekonomia/pieniadz.html> – pieniądź
- http://www.pieniadz.biz/wprowadzenie_cd.php
- <http://www.cf.egospodarka.pl/> – finanse
- <http://www.nbportal.pl/pl/np/bloki/pieniadz/> – portal NBP
- <http://www.tf.pl/view.php?art=12974> – pieniądź
- <http://www.pieniadz.natanela.com/>
- http://kartyonline.pl/arty.php?id=109&_Pieni%C4%85dz_elektroniczny_-_proby_zdefiniowania_i_sklassyfikowania
- <http://oszczedzanie.interia.pl/pieniadze/abc/news?inf=327386>

B I B L I O G R A F I E O S O B O W E

Bronisław Geremek
(1932-2008)

Bronisław Geremek – ur. 6.03.1932 r. – zm. 13.07.2008 r. – polityk, historyk średniowiecza. Urodził się w Warszawie w rodzinie rabina. Podczas wojny jako dziecko przebywał w warszawskim getcie. Ukończył studia na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego (1954), uzyskał tytuł doktora (1960). Podjął pracę w Instytucie Historii PAN (1955). Był na stypendiach naukowych w Paryżu (lata 60.) i w USA (lata 70.). Kierował Pracownią Historii Kultury Średniowiecznej PAN. Zwolniono go z pracy z przyczyn politycznych w 1985 roku; w marcu 1989 roku ponownie przyjęto.

Był członkiem PZPR (1950-1968), sekretarzem organizacji partyjnej w Instytucie Historii PAN. Po inwazji na Czechosłowację wystąpił z PZPR. W szeregach opozycji demokratycznej wykładał w Towarzystwie Kursów Naukowych (1978-1981). Pełnił rolę eksperta przy Międzyzakładowym Komitecie Strajkowym w Stoczni Gdańskiej (sierpień 1980), później doradzał przewodniczącemu

NZSS „Solidarność” Lechowi Wałęsie. Należał do „architektów” i uczestników obrad „okrągłego stołu”. Po 1989 roku był posłem na Sejm (1989-2001), przewodniczył Komisji Konstytucyjnej (do 1991), Komisji Spraw Zagranicznych, Obywatelskiemu Komitetowi Parlamentarnemu (OKP – do 1990), Klubowi Parlamentarnemu Unii Demokratycznej (od 1991), później Klubowi Parlamentarnemu Unii Wolności (1994-1997). Stał na czele Unii Wolności (2000-2001). Po porażce wyborczej zrezygnował z funkcji.

W rządzie Jerzego Buzka objął tekę ministra spraw zagranicznych (1997-2000). Był członkiem Narodowej Rady Integracji Europejskiej (od 2002), posłem do Parlamentu Europejskiego (od lipca 2004).

Należał do przeciwników dekomunizacji i lustracji. Był zwolennikiem sojuszu postkomunistów z lewicą z obozu Solidarności. Mimo wielokrotnych wyróżnień, opinii politycznego stratega, niekwestionowanej roli jaką odegrał w przemianach, w Polsce nie cieszył się powszechną popularnością. Większe uznanie zyskał w gremiach zagranicznych, co znalazło wyraz w licznych funkcjach, przyznawanych nagrodach i doktoratach honorowych uczelni z całego świata. Działalność pisarska i naukowa pozostały w cieniu aktywności politycznej na forum krajowym i międzynarodowym.

Napisał m.in.: „Ludzie, towary, pieniądze (1968 – współautor); „Ludzie marginesu w średniowiecznym Paryżu XIV-XV wiek” (1971); „Litość i szubienica: dzieje nędzy i miłosierdzia” (1989); „Świat *opery żebraczej*: obraz włóczęgów i nędzarzy w literaturze europejskiej XV-XVIII wieku” (1989).

a. Pozycje zwarte

1. ROK 1989 – Bronisław Geremek opowiada, Jacek Żakowski pyta. – Warszawa : „Plejada”; „Dom Słowa Polskiego”, 1990. – 380 s.
2. SZANSA i zagrożenie : polityka i dyplomacja w rodzinnej Europie / Bronisław Geremek; rozmawia Dorota Maciejewska. – Warszawa : Wydawnictwo Studio Emka : Prymasowskie Wydawnictwo Gaudentinum, 2004. – 118 s. : il. – (Odnawianie Starego Kontynentu)
Bibliogr. wybranych prac B. Geremka s. 116-118.
3. WSPÓLNE pasje / Georges Duby, Bronisław Geremek; rozm. przepr. Philippe Sainteny; przeł. z fr. Elżbieta Teresa Sadowska. – Warszawa : Wydaw. Naukowe PWN, 1995. – 154 s.
Bibliogr. s. 154-[156].

b. Artykuły

1. ARCHITEKT sprawy polskiej / Filip Gawryś // *Rzeczpospolita*. – 2002, nr 253, s. A12

2. BACH pomaga : Bronisław Geremek w europarlamencie / Leopold Unger // *Gaz. Wybor.* – 2008, nr 169, dod. Duży Format nr 28, s. 21
3. BRONEK, mój brat / Zofia Żukowska; rozm. przepr. Aleksandra Klich // *Gaz. Wybor.* – 2008, nr 169, dod. Duży Format nr 28, s. 5
4. BRONISŁAW Geremek nie żyje / Mikołaj Wójcik // *Dziennik* (Wyd. 2). – 2008, nr 163, s. 1-3
5. BRONISŁAW Geremek – polityk niespełniony / Marek Migalski // *Rzeczpospolita* (W3). – 2008, nr 171, s. A14-A15
6. BRONKU, tego nie robi się przyjaciółom : przemówienie Adama Michnika nad grobem Bronisława Geremka // *Gaz. Wybor.* – 2008, nr 170, s. 1-2
7. BYŁ jednym z najważniejszych / Lech Kaczyński // *Gaz. Wybor.* – 2008, nr 170, s. 6
Przemówienie wygłoszone nad grobem Bronisława Geremka.
8. CHUDY chłopak w czterech swetrach : Bronisław Geremek ucieka z getta / Piotr Bojarski, Włodzimierz Nowak // *Gaz. Wybor.* – 2008, nr 169, dod. Duży Format nr 28, s. 2-4
9. CZŁOWIEK uwierzy we wszystko : Bronisław Geremek w „utworze” SB / Hanna Krall // *Gaz. Wybor.* – 2008, nr 169, dod. Duży Format nr 28, s. 14-15
10. CZŁOWIEK w więzieniu / Bronisław Geremek. – Fragm. książki „Dziennik z internowania” // *Gaz. Wybor.* – 2008, nr 164, s. 10
11. CZŁOWIEK z fajką / Aleksandra Pawlicka // *Przekrój.* – 2008, nr 29, s. 10-13
12. DEMOKRACI koncesjonowani : Niemców nie obchodzi mandat europolsa Geremka, zależy im, aby Polską rządili ulegli im politycy / Piotr Cywiński // *Wprost.* – 2007, nr 20, s. 90-91
13. DEMOKRACJA według europejskiego salonu / Bronisław Wildstein // *Rzeczpospolita* (W3). – 2007, nr 105, s. A10
14. DYPLOMATA mądry przed szkodą / Andrzej Brzeziecki // *Tyg. Powsz.* – 2008, nr 29, s. 14
15. DYSKRETNY powrót PRL-u / Marian Miszalski // *Najwyższy Czas!* – 2008, nr 31/32, s. LIX-LX
16. DZIEJE historyka : człowiek roku '99 / Jerzy Sławomir Mac // *Wprost.* – 2000, nr 2, s. 22-24
17. EUROPA broni Geremka / Konrad Niklewicz, Dominik Uhlig. – Korespondencja z Brukseli // *Gaz. Wybor.* – 2007, nr 98, s. 6
Dot. odmowy złożenia deklaracji lustracyjnej.
18. EUROPA składa hołd, Kościół dziękuje / Tadeusz Goćłowski // *Gaz. Wybor.* – 2008, nr 170, s. 4-5

Homilia wygłoszona podczas Mszy żałobnej za Bronisława Geremka.

19. HISTORYK i polityk / Jerzy Wyrozumski // *Alma Mater.* – 2005, nr 72, s. 20-22

Laudacja wygłoszona z okazji nadania Bronisławowi Geremkowi tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Jagiellońskiego.

20. HISTORYK odrzuconych / Jerzy Kłoczowski // *Gaz. Wybor.* – 2002, nr 58, s. 10-12
21. INNY Bronek : Bronisław Geremek na uniwersytecie / Henryk Samsownik; rozm. przepr. Rafał Kalukin // *Gaz. Wybor.* – 2008, nr 169, dod. Duży Format nr 28, s. 8-9
22. JAK zostałem ekspertem Lecha / Bronisław Geremek; oprac. Wojciech Adamiecki // *Gaz. Wybor.* – 2008, nr 169, dod. Duży Format nr 28, s. 10-11
23. MINISTER racji stanu / Jarosław Giziński // *Wprost.* – 1999, nr 17, s. 22-24
24. MOSKWA w Brukseli : część naszych elit traktuje Unię Europejską jak polski rząd na uchodźstwie / Rafał Pleśniak // *Wprost.* – 2007, nr 19, s. 30-31

Dot. odmowy złożenia deklaracji lustracyjnej.

25. MÓJ wielki brat / Jerzy Lewart; rozm. przepr. Waldemar Piasecki. – Korespondencja z Nowego Jorku // *Przeгляд.* – 2008, nr 30, s. 14-16
26. MUSIAŁEM być nieposłuszny / Bronisław Geremek; rozm. przepr. Piotr Pacewicz, Marcin Wojciechowski // *Gaz. Wybor.* – 2007, nr 116, s. 16-17
27. MUSIAŁEM się zmienić / Bronisław Geremek; rozm. przepr. Paweł Sienicki, Piotr Zaremba // *Nowe Państwo.* – 2001, nr 36, s. 18-20
28. NARZĘDZIE dyplomacji / Jacek Żakowski // *Gaz. Wybor.* – 1998, nr 285, s. 21-22

Ministerstwo Spraw Zagranicznych pod kierownictwem Bronisława Geremka.

29. NIE udzielono głosu żadnemu Polakowi / Bogdan Pęk; rozm. przepr. Małgorzata Goss // *Nasz Dziennik* (Wyd. 3). – 2007, nr 104, s. 6
30. O BRONKU, czyli o Polsce / Tadeusz Mazowiecki // *Gaz. Wybor.* – 2008, nr 170, s. 4

Przemówienie wygłoszone podczas pogrzebu Bronisława Geremka.

31. O PRZEKRACZANIU granic / Gesine Schwan // *Gaz. Wybor.* – 2000, nr 247, s. 21-22
32. PANTEON czeka na Profesora / Piotr Zaremba // *Dziennik* (Wyd. 2). – 2008, nr 168, s. 12-13

33. POCHWALA rozumu gorącego / Adam Michnik // *Gaz. Wybor.* – 2004, nr 116, s. 16-17
Laudacja na cześć laureata nagrody Człowiek Roku.
34. POLSKA marka : człowiek roku '99 / Jarosław Giziński // *Wprost.* – 2000, nr 2, s. 19-21
35. POŻEGNANIE stratega : Bogusław Geremek 1932-2008 / Łukasz Perzyna // *Tyg. Solid.* – 2008, nr 30, s. 18-19
36. PROFESOR / Jacek Żakowski // *Polityka.* – 2008, nr 29, s. 6
37. PROFESOR na schodach / Jacek Żakowski // *Polska Głos Wielkop.* – 2008, nr 168, s. 28
38. PROFESOR niedopasowany / Jarosław Kurski // *Gaz. Wybor.* – 2002, nr 55, s. 13-14
39. PROFESOR niedopasowany / Jarosław Kurski. – Skróć // *Gaz. Wybor.* – 2008, nr 163, s. 2-3
40. PROFESOR to nie obelga / Bronisław Geremek; rozm. przepr. Andrzej Brzeziecki, Jarosław Makowski // *Tyg. Powsz.* – 2003, nr 35, s. 5
41. PROGRAM o uwodzeniu : z punktu widzenia newsowego dziennikarza profesor Geremek był utrapieniem / Ewa Milewicz // *Gaz. Wybor.* – 2008, nr 169, dod. Duży Format nr 28, s. 13
42. PRZECIWNICY „Ostatniej szansy” : stosunek Bronisława Geremka i Adama Michnika do akcji podjętej przez Centrum Szymona Wiesenthala musi budzić zdumienie / Dawid Warszawski // *Rzeczpospolita.* – 2004, nr 141, s. A9
43. PRZYJAŹŃ krępowała mu ruchy : Bronisław Geremek doradza Wałęsie / Henryk Wujec; rozm. przepr. Rafał Kalukin // *Gaz. Wybor.* – 2008, nr 169, dod. Duży Format nr 28, s. 16-17
44. ROK tygrysiich skoków : Bronisław Geremek walczy o władzę / Jacek Żakowski // *Gaz. Wybor.* – 2008, nr 169, dod. Duży Format nr 28, s. 20
45. SCHODY do nieba / Marian Filar // *Tyg. Powsz.* – 2008, nr 29, s. 16
46. SOBIEPAN Geremek / Jacek Bartyzel // *Najwyższy Czas!* – 2007, nr 19, s. X-XI
47. SOLIDARNOŚĆ bez cudzystowu / Jan Skórzyński // *Tyg. Powsz.* – 2008, nr 29, s. 12-13
48. SYMBOL demokratycznej opozycji / Piotr Semka // *Rzeczpospolita (W3).* – 2008, nr 163, s. A6-A7
49. SZANTAŻOWANIE pamięcią / Michał Szułyński // *Rzeczpospolita (W3).* – 2008, nr 177, s. A14-A15
50. TRĘDOWACI PRL-u / Jacek Żakowski // *Gaz. Wybor.* – 2008, nr 169, dod. Duży Format nr 28, s. 19

- Okoliczności publikacji tekstu Bronisława Geremka w miesięczniku „Powściągliwość i Praca” na temat stanu wojennego.
51. W ROLI głównej profesor Geremek / Piotr Semka // *R z e c z p o s p o l i t a* (W3). – 2007, nr 99, s. A10
Dot. odmowy złożenia deklaracji lustracyjnej.
 52. WIERNY swej Ojczyźnie / Eli Zborowski; rozm. przepr. Waldemar Pia-secki. – Korespondencja z Nowego Jorku // *P r z e g l ą d .* – 2008, nr 30, s. 12-13

Janusz Pajewski
5 rocznica śmierci

Janusz Pajewski – ur. 5.05.1907 r. – zm. 10.12.2003 r. – historyk, pedagog, organizator nauki polskiej. Urodził się w Warszawie w rodzinie patriotycznej, szczególnie przywiązanej do tradycji powstań narodowych. Maturę zdał w 1925 roku. Studiował historię na Uniwersytecie Warszawskim pod kierunkiem Oskara Haleckiego. Uzyskał tytuł doktora (1929), a rozprawę habilitacyjną obronił w 1933 roku. W Warszawie prowadził wykłady z historii: na uniwersytecie (1933-1939), w Wyższej Szkole Dziennikarstwa (1938-1939), a od 1939 roku także w Wyższej Szkole Nauk Politycznych.

Okres okupacji spędził w rodzinnym mieście. Pracował w Biurze Informacji i Propagandy Armii Krajowej (od końca 1939), pisał artykuły do prasy podziemnej. Po powołaniu Sekcji Zagranicznej przy Delegaturze Rządu na Kraj został kierownikiem Wydziału Środkowoeuropejskiego (do rozwiązania sekcji w 1945). Działał również w organizacji Unia, ideologicznie i personalnie związanej z Odrodzeniem, przedwojenną masową organizacją młodzieży katolickiej. Brał udział w tajnym nauczaniu, prowadził wykłady dla słuchaczy Szkoły Nauk Politycznych.

Po wojnie przeniósł się do Poznania, gdzie objął Katedrę Historii Powszechniej (1946). W czasie pracy na poznańskiej uczelni nadano mu tytuł profesora (1951). Był członkiem (z wyboru) Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego (1958-1962) i licznych towarzystw naukowych, polskich i zagranicznych, doktorem honorowym Uniwersytetu w Strasburgu (1976) i Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (1977). Za działalność naukową i pedagogiczną otrzymał wiele odznaczeń, wyróżnień i nagród, m.in. papieski Krzyż Wielki Orderu Świętego Sylwestra i nagrodę w dziedzinie historii przyznaną przez Fundację Naukową im. Alfreda Jurzykowskiego (Nowy Jork 1988).

W zakresie zainteresowań profesora znajdowały się m.in. stosunki polsko-węgierskie, problematyka niemiecka, II Rzeczpospolita, I wojna światowa. Prowadzone przez niego wykłady zawsze gromadziły liczne grono słuchaczy, a z przystępnie napisanych książek korzystają kolejne pokolenia studentów, historyków i miłośników historii.

Najważniejsze prace to: „Mitteleuropa: studia z dziejów imperializmu niemieckiego w dobie pierwszej wojny światowej” (1959); „Buńczuk i koncerz: z dziejów wojen polsko-tureckich” (1960); „Historia powszechna 1871-1918” (1967); „Wokół sprawy polskiej” (1970); „Odbudowa państwa polskiego 1914-1918” (1978); „Pierwsza wojna światowa 1914-1918” (1991); „Poza wczoraj: wspomnienia” (1992); „Budowa Drugiej Rzeczypospolitej 1918-1926” (1995).

a. Pozycje zwarte

1. JANUSZ Pajewski : uroczystość nadania doktoratu honoris causa UAM, 24 X 1977 / Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. – Poznań : Wydaw. Naukowe UAM, 1979. – 28 s. – (Doktorzy Honoris Causa; nr 2)
2. POZA wczoraj : wspomnienia / Janusz Pajewski. – Poznań : „Book Service”, 1992. – 303 s. : il.
3. PROFESOR – rzecz o Januszu Pajewskim / Waldemar Łazuga. – Poznań : Instytut Historii UAM – Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 1997. – 100 s.
Bibliogr. prac J. Pajewskiego s. 87-[101], prace doktorskie przygot. pod kier. nauk. J. Pajewskiego s. 83-85.

b. Artykuły

1. CZŁOWIEK, który pisał sercem / Łukasz Kaźmierczak // P r z e w . K a - t o l . – 2004, nr 1, s. 23
2. CHARYZMATYCZNY nauczyciel : 95 lat prof. Janusza Pajewskiego / MAJ // G a z . P o z n . – 2002, nr 105, s. 3
3. DYPLOM od premiera / Magdalena Cieślak // G a z . P o z n . – 2002, nr 289, s. 6
4. [DZIEWIĘĆDZIESIĄT pięć] 95 lat w skali ludzkiego życia, w skali historii / Tomasz Jasiński // Ż y c i e U n i w . – 2002, nr 5/6, s. 8
5. IN MEMORIAM profesor Janusz Pajewski / Waldemar Łazuga // P r o - b l e m y H u m a n i s t y k i . – 2003/2004, nr 8/9, s. 13-15
6. HISTORYK trzech stuleci : prof. Janusz Pajewski 1907-2003 / Maria Nowak // G a z . P o z n . – 2003, nr 290, s. 11
7. JANUSZ Pajewski – człowiek i uczoney : w setną rocznicę urodzin / Krzysztof Marchlewicz // P r z . Z a c h . – 2007, nr 3, s. 289-292

8. JANUSZ Pajewski 5 V 1907 - 10 XII 2003 / Waldemar Łazuga // *Prz. Zach.* – 2004, nr 4, s. 259-262
9. JANUSZ Pajewski (1907-2003) / Dariusz Matelski // *Studia z dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej.* – 2005, t. 40, s. 351-353
10. JANUSZ Pajewski (1907-2003) / Henryk Olszewski // *Kwartalnik Historyczny.* – 2004, nr 4, s. 175-178
11. JANUSZ Pajewski (1907-2003) : in memoriam / Piotr Wandycz // *Zesz. Hist.* – 2004, nr 147, s. 216-219
12. JUBILEUSZ 90-lecia urodzin Profesora Janusza Pajewskiego : Poznań, 5 maja 1997 r. / Krzysztof Marchlewicz // *Dzieje Najnow.* – 1997, nr 3, s. 261-262
13. HISTORIA, literatura i... / Janusz Pajewski; rozm. przepr. Andrzej Sikorski // *IKS.* – 2000, nr 5, s. 8-9
14. JUBILEUSZ Profesora Janusza Pajewskiego / Dariusz Matelski // *Stud. Hist.* – 1997, z. 4, s. 623-625
15. JUBILEUSZ Profesora Janusza Pajewskiego / Dariusz Matelski // *Pozn. Rocz. Arch.-Hist.* – 1998, r. 5, s. 221-224
16. JUBILEUSZ profesora Janusza Pajewskiego / Maciej Serwański // *Kron. Wielkop.* – 1997, nr 4, s. 176-178
17. JUBILEUSZ Profesora Janusza Pajewskiego, 6 maja 2002 / Dariusz Matelski // *Stud. Hist.* – 2002, z. 3/4, s. 345-348
18. NIE było nas, była Polska, nie będzie nas, będzie Polska / Antoni Czubiński // *Życie Uniw.* – 2002, nr 5/6, s. 8-12
19. PALMAE Universitatis Studiorum Posnaniensis : jubileusz Profesora Janusza Pajewskiego // *Pozn. Rocz. Arch.-Hist.* – 1998, t. 5, s. 221-224
20. PROFESOR dr hab. Janusz Pajewski (1907-2003) / Andrzej Sikorski // *IKS.* – 2004, nr 1, s. 57
21. PROF. dr hab. Janusz Pajewski (1907-2003) / Janusz Faryś // *Dzieje Najnow.* – 2004, nr 3, s. 273-276
22. PROFESOR Janusz Pajewski / Tomasz Schramm // *Maz. Stud. Hum.* – 2002, nr 2, s. 9-13
23. PROFESOR Janusz Pajewski / Waldemar Łazuga // *Welcome to Poznań.* – 2004, nr 4, s. 26
24. PROFESOR Janusz Pajewski – nestor polskich historyków / Marian Leczyk // *Dzieje Najnow.* – 1997, nr 4, s. 207-210
25. PROFESOR Janusz Pajewski – świadek i badacz dziejów / Wojciech Szczepański // *Nowe Spr. Polit.* – 2002, nr 10, s. 59-63

26. PROFESOR Janusz Pajewski : wspomnienie / Witold Mazurczak // G a z .
W y b o r . – P o z n a ń . – 2003, nr 292, s. 10
27. PROFESOR Janusz Pajewski : wspomnienie (1907-2003) / Andrzej Sikorski // G a z .
W y b o r . – P o z n a ń . – 2004, nr 131, s. 13
28. PROFESOROWI Januszowi Pajewskiemu w rocznicę dziewięćdziesiątych
urodzin / Jadwiga Kiwerska // P r z .
Z a c h . – 1997, nr 3, s. 259-261
29. PRZEŻYŁEM trzy stulecia / Tomasz Dymaczewski // D z i e n .
P o z n . – 1997, nr 104, s. 18
30. ZMARŁ prof. Janusz Pajewski / MAJ // G a z .
J a r . – 2003, nr 288, s. 5
31. ZMARŁ prof. Janusz Pajewski / MAJ // Z i e m .
K a l i s . – 2003, nr 288, s.
5
32. ZMARŁ profesor Janusz Pajewski (1907-2003) / I e n // G ł o s
W i e l k o p . – 2003, nr 288, s. 1
33. ŻEGNAMY Profesora Janusza Pajewskiego (1907-2003) / Ewa Staniewicz
// Ż y c i e
U n i w . – 2003, nr 12, s. 2

III. MATERIAŁY METODYCZNE

Paweł Mordal

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

NA POWSTAŃCZYCH SZLAKACH

„Ojczyzna to ziemia i groby. Narody tracąc pamięć, tracą życie” – słowa te najlepiej odzwierciedlają odwieczną prawdę podkreślającą związki ważnych dla naszego narodu wydarzeń historycznych z kształtowaniem i utrwalaniem jego narodowej tożsamości.

Powstanie Wielkopolskie należy do grona najważniejszych wydarzeń w historii Polski. Szczególne miejsce odgrywa ono w świadomości mieszkańców Wielkopolski, którzy tym właśnie czynem zbrojnym, nie po raz pierwszy zresztą, udowodnili swoją przynależność do narodu polskiego i zdecydowali o oswobodzeniu tej części ziem byłego zaboru pruskiego.

Wbrew obiegu opinii, ukształtowanej na podstawie często powtarzanych błędnych twierdzeń, Powstanie Wielkopolskie 1918/1919, ani nie było jedynym zrywem niepodległościowym na terenie Wielkopolski, ani też nie było jedynym zwycięskim powstaniem. Wielkopolanie chwyтали za broń wielokrotnie. Tak było np. w czasach insurekcji kościuszkowskiej, czy też w poprzedzającym przybycie armii napoleońskiej, zwycięskim powstaniu 1806 r. Tak było także podczas wielkopolskiej Wiosny Ludów. Celowo nie wspominam tutaj o ich licznych udziałach w innych znaczących wydarzeniach, jak choćby Powstaniu Styczniowym i związanych z tym ofiarach.

Przypadająca w bieżącym roku 90. rocznica zwycięskiego powstania wielkopolskiego 1918-1919 powoduje zwiększone zainteresowanie przeszłością naszego regionu i wydarzeniami tamtych lat. Wprawdzie znaczny upływ czasu spowodował, że nie ma już wśród nas żadnego z uczestników powstania (ostatni – por. Jan Rzepa – zmarł w wieku 105 lat w 2004 r.), jednak z uwagi na powszechność udziału mieszkańców Wielkopolski w tym zrywie niepodległościowym, poprzez pamięć o ojcach, dziadkach, wujach, słowem jeszcze niedawno będących pomiędzy nami krewnych, żyje ono w pamięci wielu rodzin naszego regionu. Fakt odniesionego wówczas sukcesu, częstokroć okupionego ofiarą krwi, który zdecydował o włączeniu oswobodzonej prowincji do odrodzonego po latach niewoli Państwa Polskiego, napawa dumą. Chodziło przecież o region, w którym przed tysiącem laty kształtowała się nasza państwowość.

Z tego m.in. powodu warto postarać się, aby pomimo braku bezpośrednich uczestników wydarzeń z przełomu 1918 i 1919 r. tradycja tego Powstania Wielkopolskiego zakorzeniła się i utrwaliła w świadomości najmłodszych pokoleń Wielkopolan. Mogą w tym pomóc drobne ćwiczenia, które oswoją młodych uczestników z poważną materią historyczną.

Cele:

- poznanie faktów z historii powstania wielkopolskiego
- poznanie miejscowości i obiektów związanych z walkami powstańczymi
- przybliżenie postaci związanych z wydarzeniami roku 1918 i 1919 w Wielkopolsce
- poszukanie śladów powstania (muzea, pomniki, tablice pamiątkowe, groby itp.)
- umocnienie poczucia więzi z przeszłością swojej małej ojczyzny

Uczestnicy zajęć: dzieci i młodzież gimnazjalna (ok. 20 osób)

Miejsce zajęć: biblioteka, świetlica

Czas trwania zajęć: 60 minut.

Metody i techniki: pogadanka, dyskusja, pokaz

Formy pracy: indywidualna, w parach

Pomoce dydaktyczne: ilustracje/zdjęcia, mapy, wybrane elementy umundurowania (czapka, rozetka, odznaki i odznaczenia)

Zakres edukacji: historyczna, regionalna

Ćwiczenie 1

„Obserwujemy” wybuch powstania

Do Poznania przybywa z wizytą znany pianista i polityk Ignacy Jan Paderewski. Zatrzymuje się w hotelu Bazar, gdzie przemawia do uczestników wiecu, który odbywa się na obecnym placu Wolności w Poznaniu. Zjechali oni do stolicy Wielkopolski z wielu miejscowości. Kiedy rozchodzą się ze strony niemieckich bojówek padają pierwsze strzały. Wybuchają starcia, które przekształcają się w otwarte walki.

Przygotuj komunikat o wybuchu powstania i przebiegu pierwszych walk

Może to zrobić każdy z uczestników spotkania na podstawie posiadanej wiedzy, a następnie odczytać pozostałym.

Ćwiczenie 2

Jak rozprzestrzeniło się Powstanie?

Na mapie Poznania lub Wielkopolski poszukaj miejsca lub miejscowości związane z walkami powstańczymi. Mogą to być zarówno miejsca w najbliższej okolicy, znane uczestnikom zajęć, jak i inne z terenu całej Wielkopolski.

Sprawdzając nabyte wiadomości można spróbować połączyć np. nazwę określonej miejscowości umieszczoną w jednej grupie z nazwą jednego z powstańczych frontów (zachodni, północny, południowy).

Można także uszeregować nazwy miejscowości według dat ich wyzwolenia przez powstańców, poczynając od najwcześniejszej.

Innym sposobem wykorzystania nabytej w ten sposób wiedzy jest przypisanie konkretnym datom określonego koloru i pokolorowanie kserokopii mapy administracyjnej Wielkopolski kolorami, odpowiadającymi dniom wyzwolenia poszczególnych miast i gmin.

Ćwiczenie 3

Rozpoznawanie pomników

Na terenie Wielkopolski wydarzenia Powstania Wielkopolskiego 1918/1919 upamiętnia szereg pomników i tablic. Po zapoznaniu się z ich wyglądem i związanymi z nimi wydarzeniami możemy spróbować nauczyć się rozpoznawać ważniejsze (ciekawsze) z nich.

W tym celu przygotowujemy kserokopie zdjęć pomników Powstania i Powstańców z terenu Wielkopolski, a na odrębnych kartkach nazwy miejscowości, w których się znajdują. Następnie próbujemy dopasować konkretną miejscowość i odpowiadający jej wizerunek pomnika.

Trudniejszym wariantem tego ćwiczenia jest pocięcie odpowiednio dużych zdjęć na różnej wielkości kawałki. Po ich wymieszaniu można układać je jak puzzle.

Ćwiczenie 4

Wybitni uczestnicy Powstania

Zapoznajemy się z życiorysami przywódców i najbardziej znanych uczestników powstańczych wydarzeń takich, jak np. Stanisław Taczak, Józef Dowbór Muśnicki, Ignacy Jan Paderewski, Wojciech Korfanty, Franciszek Ratajczak.

Możemy także spróbować odnaleźć miejsca i sposoby ich upamiętnienia (tablice, pomniki, miejsca spoczynku, ulice).

Ćwiczenie 5

Moi przodkowie w Powstaniu

Spróbujmy poznać losy naszych dziadków lub ich znajomych, którzy byli uczestnikami Powstania Wielkopolskiego 1918/19. Sprawdźmy, jaka wiedza na ich temat zachowała się w pamięci naszych rodziców, czy w rodzinnym archiwum są jakieś zdjęcia, może stare legitymacje lub inne pamiątki. Spróbujmy podzielić się tą wiedzą ze swoimi rówieśnikami.

Bibliografia:

1. MIEJSCA pamięci Powstania Wielkopolskiego / oprac. Paweł Anders. – Wyd. 2 zm. – Poznań : Wydaw. Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, 2003. – 175 s. : fot. kolor., mapy, pl. – (Biblioteka „Kroniki Wielkopolski”)
2. MOGIŁY powstańców wielkopolskich poległych i zmarłych w czasie walk powstańczych 1918/1919 : (stan badań nad grobownictwem Powstania Wielkopolskiego 1918/1919 na koniec 2002 roku) / [red. Zdzisław Kościński, Zenon Wartel] ; Towarzystwo Pamięci Powstania Wielkopolskiego 1918/1919. Zarząd Główny. – Poznań : Towarzystwo Pamięci Powstania Wielkopolskiego 1918/1919 ; Opalenica : Opalgraf, 2002. – 98 s.
3. POWSTANIE Wielkopolskie / pod red. Jacka Macyszyna ; aut. Stefan Barłóg [i in.]. – Warszawa : Dom Wydawniczy Bellona, cop. 2006. – 135, s. : il.
4. POWSTANIE wielkopolskie : 1918-1919 : bibliografia w wyborze / [oprac. Beata Nowak]. – Poznań : WBP, 1988. – 106 s. – (Pomocnicze Materiały Bibliograficzne / Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Poznaniu)
5. POWSTANIE Wielkopolskie 1918-1919 / Zdzisław Grot, Antoni Czubiński ; do dr. podał Ryszard Wryk. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2006. – 168 s. : il.
6. POWSTANIE Wielkopolskie 1918-1919 : geneza, charakter, znaczenie / Antoni Czubiński. – Wyd. 3 popr. i uzupeł. – Poznań : „Kurpisz”, cop. 2002. – 360 s., [34] s. tabl. : il., mapy
7. SŁOWNIK biograficzny powstańców wielkopolskich 1918-1919 / red. nauk. Antoni Czubiński, Bogusław Polak ; aut. haseł Bartkowiak Zygmunt [i in.]. – Poznań : Wydaw. Poznańskie, 2002. – 427 s. : il.

IV. MATERIAŁY REGIONALNE

A. PRZEGLĄD NOWOŚCI REGIONALNYCH

BIBLIOGRAFIA wydawnictw ciągłych w gminie Przygodzice w latach 1990-2007 / oprac. Waldemar Błażniak. – Przygodzice: Towarzystwo Miłośników Przygodzic, 2008. – 97 s.

Bibliografia zawartości czasopism wydanych na terenie gminy.

BŁASZCZYK Iwona

Konserwacja zabytków ruchomych w Poznaniu w latach 1990-2007 / red. Agata Wawraszek. – Poznań: Wydaw. Miejskie, 2008. – 188 s. : fot., il.

Obiekty sakralne i świeckie: budynki, pomniki, cmentarze, fontanny i in. Relacja na temat prac konserwatorskich.

BORAS Zygmunt

Historia gminy Komorniki / fot. Leszek Książkiewicz, Roman Opala. – Komorniki: Urząd Gminy Komorniki, 2008. – 164 s., 24 s. tabl. : fot., il.

Monografia historyczna podpoznańskiej gminy Komorniki.

DRAMAT w czterech ścianach : pomoc, prewencja, informacja / Prezydent Miasta Gniezna, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej przy współud. Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Poznaniu; red. Agnieszka Anna Horoszcak. – Gniezno, 2007. – 118 s. : fot., wykr.

Materiały z Wojewódzkiej Konferencji organizowanej w ramach Projektu „A sąsiedzi nic nie widzieli. Razem bezpieczniej” Rządowego Programu Ograniczania Przemocności i Aspołecznych Zachowań MSWiA, Gniezno, 27 listopada 2007.

FORMANOWICZ Mieczysław

Życie i praca : ksiądz Leon Formanowicz [1878-1942] kanonik katedry prymasowskiej w Gnieźnie : szkic biograficzny. – Warszawa: Arando, 2007. – 36 s. : il.

GARSTECKI Bogdan

Słownictwo Połajewa i okolic / Gminny Ośrodek Kultury w Połajewie. – Połajewo; Trzcianka: Firma Arcan Elżbieta Rutkowska, Lucjan Rutkowski, 2007. – 52 s.

Słownik wyrazów gwarowych oraz nazw topograficznych Połajewa i okolic.

GOSTYŃSKI Witold

Za rogatkami Poznania : przewodnik turystyczny / fot. Zbigniew Szmidt. – Poznań: Wydaw. Miejskie, 2008. – 77 s. : fot.

Trasy turystyczne 24. wycieczek po okolicach Poznania.

HOFFMANN Erich

Złotów oczami Ericha Hoffmanna : ludzie, fakty, anegdota / oprac. Joachim Zdrenka; tłum. Magdalena Tadych. – Złotów: [Muzeum Ziemi Złotowskiej], 2007. – 235 s. : fot., il., portr. – (Biblioteka Muzeum Ziemi Złotowskiej; t. 2)

Złotów w okresie międzywojennym we wspomnieniach niemieckiego dziennikarza i pisarza.

HONOROWI Obywatele Miasta Poznania. Zasłużeni Dla Miasta Poznania 1990-2007 / tekst Andrzej Król; oprac. i red. Danuta Książkiewicz-Bartkowiak; oprac. graf. Joanna Pakuła. – Poznań: Wydaw. Miejskie, 2008. – 134 s. : fot., portr.

Biogramy osób i wizytówki instytucji – laureatów tytułów honorowych w poszczególnych latach. Tytuł okładki „Honorowi i Zasłużeni”.

IWASZKIEWICZ Michał, MASTYŃSKI Jerzy, ANDRZEJEWSKI Wojciech
Rybołówstwo i rybactwo w Wielkopolsce od początku średniowiecza do 1939 roku / Polskie Towarzystwo Rybackie; Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie. – Szreniawa: Wydaw. „Media-Expo” Sp. z o.o. w Poznaniu, 2007. – 79 s. : fot., il., tab.

Publikacja historyczna na temat wszelkich aspektów rybactwa i rybołówstwa w Wielkopolsce głównie w okresie międzywojennym.

JAKÓBCZYK Witold

Krocząc gościńcem wytyczonym przez Karola Marcinkowskiego / wstęp i dobór tekstów Lech Trzeciakowski; Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. – Poznań: PTPN, 2007. – 168 s. : il. – (Klasyki Nauki Poznańskiej; t. 11)

Wybór tekstów i bibliografia prac poznańskiego historyka, profesora Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu (1909-1986).

JAROS Radosław

Pomniki przyrody w Poznaniu : przewodnik. – Poznań: Urząd Miasta Poznania. Wydział Ochrony Środowiska, 2007. – 60 s. : fot., pl.

Opis i lokalizacja pomników przyrody – drzew i głązów narzutowych na terenie miasta.

JĘDRZEJEWSKI Dariusz

Poznań : [przewodnik turystyczny] / red. Hanna Osiecka-Samsonowicz, Joanna Siemińska; oprac. graf. Piotr Ciężkowski, Grzegorz Wilk. – Warszawa: Hachette Livre Polska Sp. z o.o., 2007. – 191 s. : fot. – (Miasta Dla Ciekawych)

JUBILEUSZ 15-lecia Towarzystwa Miłośników Przygodzic 1993-2008 / zespół red. Edmund Radziszewski, Waldemar Błażniak, Robert Kaczmarek; fot. Wacław Urbankiewicz [i in.]. – Przygodzice: Komitet Jubileuszowy Towarzystwa Miłośników Przygodzic, 2008. – 30 s. : fot.

Kalendarium działalności oraz omówienie publikacji towarzystwa.

KACZYŃSKA Izabela, KACZYŃSKI Tomasz

Szlakiem Piastowskim : [przewodnik turystyczny]. – Warszawa: Sport i Turystyka – Muza SA, 2008. – 407 s. : fot., il., pl.

Najciekawsze miejsca, zabytki archeologiczne i obiekty sakralne w poszczególnych miejscowościach położonych na szlaku.

KASPRZAK Krzysztof, RASZKA Beata

Park Krajobrazowy Promno. – Poznań: Wydaw. WBPiCAK, 2008. – 341 s. : fot., il., pl. – (Wielkopolska Biblioteka Krajoznawcza; nr 37)

Przewodnik turystyczno-krajoznawczy po najmniejszym parku krajobrazowym w Wielkopolsce.

KOZIEROWSKI Stanisław

Dzieje Gostynia w średnich wiekach : odczyt wygłoszony na posiedzeniu Koła Obywatelskiego na Gostyń i okolicę dnia 16 kwietnia 1913 r. : odbitka z „Miesięcznika Kościelnego” z 4 ilustracjami / red. Robert Czub. – Gostyń: Muzeum w Gostyniu, Towarzystwo Miłośników Gostyńskiej Fary, Urząd Miejski w Gostyniu, [2007]. – [36] s. : il., portr.

Przedruk. Oryg.: Nakładem X Jackowskiego z Gostynia, czcionkami Drukarni Nakładowej „Praca” s.z.o.p., 1913

Zawiera m.in. biogram autora, księdza Stanisława Kozierowskiego oraz krótki artykuł nt. gostyńskiej fary.

KRAWCZYK Stefan

Monografia historyczna wsi Sośnica / konsultacja historyczna Marek Jaeger. – [Dobrzyca]: Zespół Pałacowo-Parkowy w Dobrzycy, [2008]. – 88 s. : fot., il.

Najważniejsze wydarzenia w dziejach miejscowości w opracowaniu sołtysa wsi Sośnica.

KSIĘGOZBIÓR Gimnazjum im. Anny Jagiellonki w zbiorach Książnicy Pedagogicznej im. Alfonsa Parczewskiego w Kaliszu : katalog / red. Bogumiła Celler. – Kalisz: Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2008. – 172 s. : il. – (Katalogi i Bibliografie; nr 13)

Katalog międzywojennych zbiorów kaliskiego gimnazjum (obecnie Liceum Ogólnokształcącego im. M. Kopernika).

KSIĘGOZBIÓR Kaliskiego Towarzystwa Lekarskiego w zbiorach Książnicy Pedagogicznej im. Alfonsa Parczewskiego w Kaliszu : katalog / oprac. Henryka Karolewska. – Kalisz: Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2007. – 114 s. : il. – (Katalogi i Bibliografie; nr 12)

Katalog pozycji zwartych i czasopism uzupełniony informacjami na temat sygnatur, oprawy i proveniencji omawianych zbiorów.

KUKAWSKI Lesław

Konie 15. Pułku Ułanów Poznańskich : (konie, rzędy, uprzęże i pojazdy konne). – Poznań: Towarzystwo Byłych Żołnierzy i Przyjaciół 15. Pułku Ułanów Poznańskich, 2007. – 60 s. : fot. – . (Zeszyty Historyczne Towarzystwa b. Żołnierzy i Przyjaciół 15. Pułku Ułanów Poznańskich; 9)

M.in. historia hodowli i handlu końmi dla potrzeb wojska w Wielkopolsce w latach 1918-1939.

ŁUCZAK Jacek

Wielkopolska : przewodnik turystyczny / fot. Karol Budziński. – Wyd. nowe, popr. – Poznań: Oficyna Wydaw. GP Gościański Prętnicki, 2007. – 410 s. : fot., il., mapy, pl.

Wznowienie popularnego przewodnika po regionie.

MATUSIAK Roman

Medale kaliskie 1807-2007 : [katalog]. – Wyd. 2 popr. i uzup. – Kalisz: Edytor, 2007. – 221 s. : il.

Rozszerzone wydanie katalogu „Medale kaliskie 1858-2002” przygotowane na jubileusz 30-lecia Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego Oddział w Kaliszu.

MATYASZCZYK Dorota

Poznań : Trakt Królewsko – Cesarski : przewodnik turystyczny / fot. Anna Jabłońska. – Poznań: Wydaw. Miejskie, 2007. – 74 s. : fot., portr.

Publikacja także w wersji angielskiej i niemieckiej.

MAZURKIEWICZ Sebastian

Mieszyna czyli Targowa Górka / fot. Robert Klimczak [i in.]. – Targowa Górka: Urząd Miasta i Gminy Nekla, 2008. – 92 s. : fot., il., portr.

Historia miejscowości od początków osadnictwa w okresie paleolitu do 2008 roku. M.in. sylwetki właścicieli.

NAZEWNICTWO geograficzne Poznania : zbiór studiów / red. nauk. Zygmunt Zagórski. – Poznań: Wydaw. Naukowe UAM, 2008. – 707 s. : fot., pl.

Wyniki badań naukowych dotyczących współczesnego, historycznego i potocznego nazewnictwa części miasta, budowli, ulic i ciągów komunikacyjnych oraz nazw terenowych,

OCHRONA środowiska w województwie wielkopolskim w latach 2005-2006 [Dokument elektroniczny]. – Poznań: Urząd Statystyczny w Poznaniu, 2008. – 1 płyta CD. – (Analizy Statystyczne)

OŚRODEK Kultury Leśnej w Gołuchowie : informator / tekst Barbara Czołnik; oprac. graf. Urszula Namiota; fot. Alicja Antonowicz [i in.]. – Gołuchów: OKL, [b.r.]. – 59 s. : fot., il., mapa

Historia i działalność Ośrodka od 1986 roku. Omówienie walorów kulturowych i przyrodniczych obiektów muzealnych, walorów przyrodniczych parku-boretum oraz oferta turystyczna i edukacyjna.

POMIĘDZY Ostrzeszowskimi Wzgórzami a Prosną : folder promujący walory naturalne i kulturowe obszaru wdrażania strategii Ostrzeszowskiej Lokalnej Grupy Działania / tekst Mirosława Rzepecka; red. Wiesław Przybyła; tłum. Wanda Malińska-Więcek; oprac. graf. Stanisław Kulawiak. – Ostrzeszów: Oficyna Wydaw. Kulawiak, 2008. – 64 s. : fot., il., portr.

Tekst także w jęz. angielskim

POWIAT krotoszyński : [informator] / Starostwo Powiatowe w Krotoszynie; fot. Marcin Pawlik. – Krotoszyn: SP, 2007. – 16 s. : fot.

RADZISZEWSKI Michał

Krzyże, kapliczki i figury świętych : obiekty kultu religii chrześcijańskiej w gminie Przygodzice [pow. Ostrów Wlkp.]. – Przygodzice: Towarzystwo Miłośników Przygodzic, 2008. – 53 s. : fot., mapy

Lokalizacja, fotografie i opisy obiektów.

SKARBY Muzeum Archeologicznego : katalog wystawy / fot. Jacek Jur; tłum. Dorota Bursa, Agnieszka Krzyżaniak; red. Jarmila Kaczmarek, Agnieszka Krzyżaniak. – Poznań: MA, 2007. – 95 s. : fot.

Wystawa zorganizowana z okazji 150-lecia Muzeum Archeologicznego w Poznaniu. Tekst także w jęz. angielskim.

SMOLAK Marek

Czesław Znamierowski : w poszukiwaniu sprawnego państwa. – Poznań: Wydaw. Poznańskie, 2007. – 153 s. : il., portr. – (Magistri Nostri : profesorowie Wydziału Prawa Poznańskiego Uniwersytetu)

Biografia, dokonania naukowe i bibliografia prac profesora Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu.

SOBCZAK Jerzy

Księga zjaw i duchów wielkopolskich : czyli przewodnik po nawiedzanych zamkach, pałacach i dworach oraz innych miejscach tajemnych. – Poznań: Zysk i S-ka, [b.r.]. – 344 s.

Publikacja historyczno-krajoznawcza. Dot. m.in. osób.

SPORT w KOLD : [informator]. – Duszynki: Stowarzyszenie KOLD [Kuślin – Opalenica – Lwówek – Duszynki, 2007]. – 15 s. : fot.

Szkolne i gminne kluby sportowe w gminach Kuślin, Opalenica, Lwówek i Duszynki oraz Koło PTTK w Duszynkach.

STRAŻEWICZ Wacław Jan

Poznańskie badania nad roślinami leczniczymi / wstęp i dobór tekstów Jan Kozłowski. – Poznań: Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, 2007. – 120 s. : il. – (Klasyki Nauki Poznańskiej; t. 10)

Wybór tekstów profesora Uniwersytetu Poznańskiego, założyciela Instytutu Roślin i Przetworów Zielarskich w Poznaniu (1889-1950).

STRUKTURA wynagrodzeń według zawodów w województwie wielkopolskim w latach 2001-2006 r. [Dokument elektroniczny]. – Poznań: Urząd Statystyczny w Poznaniu, 2008. – 1 płyta CD. – (Informacje i Opracowania Statystyczne)

[STULECIE] 100-lecie Kaliskiego Pluszu 1907-2007 : [album] / pod red. Seweryna Kapały. – Kalisz: Fabryka Wyrobów Runowych „Runotex” S.A., 2007. – 90 s. : il.

Bogato ilustrowana publikacja jubileuszowa wydana w 100-lecie Fabryki WYROBÓW RUNOWYCH „Runotex” w Kaliszu.

SWARZĘDZ i okolice : [album] / fot. Henryk Błachnio; wstęp i red. Jerzy Sobczak; oprac. graf. Anna Woźniak, Henryk Woźniak; tłum. Barbara Kocowska. – Poznań: Agencja Wydaw.-Reklamowa „Debiuty” Dorota i Jan Waligórowie s.c., 2008. – 96 s. : fot.

Tekst także w jęz. angielskim i niemieckim

Swarzędz na kolorowych fotografiach. Publikacja wydana z okazji jubileuszu miasta.

SZLAKIEM Powstania Wielkopolskiego / tekst Paweł Anders. – [Wyd. 2]. – Poznań: Wydaw. WBPiCAK, 2008. – 46 s. : fot., pl. – (Zwiedzamy Wielkopolskę)

Trasy turystyczne po miejscowościach poszczególnych frontów Powstania Wielkopolskiego.

ŚWIATŁY Jacek

Granowiec, Krzyżno [właśc. Krzyżne] : szkic monograficzny. – Opole: Jacek Światły, 2008. – 94 s. : fot., portr.

Historia miejscowości i parafii Granowiec i Krzyżne w powiecie ostrowskim.

ŚWIĘTA GÓRA : cztery pory roku : [album] / fot. Franciszek Kiklica; oprac. M. Gloriosa Drzymała. – Gostyń: Kongregacja Oratorium św. Filipa Neri, [2008]. – [148] s. : fot.

Zbiór kolorowych fotografii zespołu klasztornego Kongregacji Oratorium św. Filipa Neri w Gostyniu opatrzonej cytatami z Biblii i innych dzieł.

TU ZACZĘŁY SIĘ dzieje... : Jan Paweł II , Poznań, 20 czerwca 1983 : [album] / tekst Marek Jędraszewski; red. Stanisław Grzesiek [i in.]. – Poznań: Kuria Metropolitalna, Bonami, 2008. – 175 s. : fot., portr.

Przygotowania, przebieg i formy upamiętnienia wizyty papieża Jana Pawła II w Poznaniu w 1983 roku.

TUBIELEWICZ Jolanta

Powiat wrzesiński : od rzemiosła do przemysłu / fot. Dawid Trybuś; tłum. Magdalena Szarkiewicz, Lucyna Tate. – Bydgoszcz: Agencja Reklamowo-Wydaw. „Promocja Polska”, 2007. – 56 s. : il.

TUREK Laureta

Śladami serdecznie dobrego człowieka : fotobiografia błogosławionego Edmunda Bojanowskiego / fot. Mariusz Obałka. – Wrocław: Zgromadzenie Sióstr Służebniczek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanej (Służebniczki Śląskie), 2007. – 111 s. : il.

Wielkopolski działacz społeczny i katolicki XIX wieku.

WĘDZKI Andrzej

Przechadzki po Wielkopolsce. – Poznań: Wydaw. Poznańskie, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2007. – 455 s. : fot., il., portr.

Wybór opracowań historycznych na temat dziejów Wielkopolski wschodniej poprzedzone biografią i bibliografią prac poznańskiego historyka.

WIELKOPOLSKA : miejsca pielgrzymkowe w Wielkopolsce / tekst Anna Plenzler; fot. Andrzej Łącki. – Poznań: Wielkopolska Organizacja Turystyczna, 2007. – 28 s. : fot., pl.

Miejsca kultu religijnego: sanktuaria pańskie, maryjne i święte oraz zabytki sakralne.

WIELKOPOLSKA : przewodnik / tekst Anna Plenzler; fot. Piotr Skórnicki; tłum. Ireneusz Paternoga. – Olszanica: Bosz, 2008. – 284 s. : fot., pl.

Szlaki tematyczne, zabytki, przyroda, informacje praktyczne dla turystów i plany miast regionu wielkopolskiego.

WIELKOPOLSKA : szlak zabytków techniki w Wielkopolsce / tekst Anna Plenzler; fot. Zbigniew Szmidt. – Poznań: Wielkopolska Organizacja Turystyczna, 2007. – 24 s. : fot., pl.

Trasy turystyczne szlakami dziedzictwa przemysłowego po Poznaniu i Wielkopolsce.

WIELKOPOLSKA i Kujawy / red. prow. Tomasz Kaliński; treść turyst. Paweł Zalewski; aut. opisów Patryk Grabski [i in.]; National Geographic. – Warszawa: G+J RBA, 2007. – 112 s. : fot., mapy. – (Polska, Przewodnik Turystyczny National Geographic)

WILŻAK Tomasz, ŻURAWLEW Przemysław

Przyroda powiatu pleszewskiego / Starostwo Powiatowe w Pleszewie. – Pleszew: SP, 2008. – 146 s. : fot.

Charakterystyka fizjograficzna, flora, fauna i problemy ochrony przyrody.

WYSIEDLENIA ludności polskiej z Wielkopolski do Generalnego Gubernatorstwa 1939-1941 / Wielkopolskie Muzeum Walk Niepodległościowych. Muzeum Martyrologii Wielkopolan – Fort VII w Poznaniu; tekst Maria Rutowska. – Poznań: WMWN, [2007]. – [8] s. : fot.

Informator towarzyszący wystawie.

WYSTAWA Więźniowie Fortu VII w więzieniach i obozach III Rzeszy – zmarli i zaginieli : [informator] / Wielkopolskie Muzeum Walk Niepodległościowych. Muzeum Martyrologii Wielkopolan – Fort VII; red. tekstów Barbara Fabiańska. – Poznań: WMWN, 2008. – 16 s. : fot.

Dot. głównie więzień i obozów koncentracyjnych na terenie Niemiec.

Z JEZUSEM i Maryją przez pokolenia na piastowskiej ziemi : album radośnych spotkań pierwszego pełnego uczestnictwa w ofierze Eucharystycznej Pierwszej Komunii Świętej / oprac. Władysław Sobański. – Węglewo: Władysław Sobański, 2008. – 139 s. : fot., portr.

Wybór fotografii z uroczystości w parafii Węglewo, pow. Poznań w latach 1935-2008. M.in. wykazy dzieci i księży katechetów uwidocznionych na zdjęciach w poszczególnych latach.

ZMYŚLONY Andrzej

Podróże niezmyślane / spisała Aneta Kolańczyk. – Kalisz: Edytor, 2008. – 80 s. : fot.

Wspomnienia twórcy kabaretowego i działacza kulturalnego z Kalisza.

ŻELKOWSKI Marek

Powiat wągrowiecki : od rzemiosła do przemysłu / fot. Dawid Trybuś. – Bydgoszcz: Agencja Reklamowo-Wydaw. „Promocja Polska”, 2007. – 40 s. : il.

ŻELKOWSKI Marek

Poznań i powiat poznański : od rzemiosła do przemysłu / fot. Dawid Trybuś, Piotr Skórnicki; tłum. Lucyna Tate. – Bydgoszcz: Agencja Reklamowo-Wydaw. „Promocja Polska”, 2007. – 207 s. : il.

B. IMPREZY KULTURALNE W BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH WOJ. WIELKOPOLSKIEGO

(czerwiec–sierpień 2008)

W czerwcu biblioteki wielkopolskie organizowały imprezy z okazji Międzynarodowego Dnia Dziecka i Ogólnopolskiego Tygodnia Czytania Dzieciom. Podczas wakacji dzieci i młodzież mogły skorzystać z licznych i różnorodnych zajęć oferowanych przez biblioteki i filie biblioteczne.

Odbyło się też wiele spotkań Dyskusyjnych Klubów Książki, którym patronuje WPiCAK. Trwają również obchody Roku Zbigniewa Herberta.

Czerwiec

Baranów (pow. Kępno)

- Wystawa fotografii poszczególnych etapów projektu „Teatr to My” firmowanego przez Fundację Wrota Wielkopolski w ramach programu Młodzież w działaniu (również w lipcu)

Bojanowo (pow. Rawicz)

- Galeria Jednego Obrazu: „Powrót”, Z. Muszyński

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Cykl spotkań „Wakacje w bibliotece” – przygotowywanie potraw, zajęcia z papieroplastyki, gry i zabawy, zagadki i skojarzenia, dobre maniere, czyli nauka savoir-vivre na co dzień, głośne czytanie, zajęcia plastyczne, kalambusy (czerwiec-lipiec)

Bralin (pow. Kępno)

- Wakacyjne wędrówki w bibliotece, część 1 – cykl wystaw regionalnych, które miały być inspiracją do wakacyjnych wędrówek. Kolejne ekspozycje przedstawiały szlaki turystyczne przebiegające przez teren gminy Bralin: dwa nieoznakowane szlaki regionalne, tradycyjnie przemierzane „Śląski” (południowy) i „Czeska Droga” oraz wyznaczony Niebieski (część 2 – w lipcu, część 3 – w sierpniu)

Chodzież

- „Dziecko” – wystawa fotograficzna
- Udział w Chodzieskich Targach Gospodarczych – prezentacja biblioteki

Ciążeń (pow. Słupca)

- Rajd rowerowy pod hasłem „Poznajemy piękno Nadwarciańskiego Parku Krajobrazowego” – z konkursem i ogniskiem

Gostyń

- Podsumownia konkursu plastycznego i wystawa pokonkursowa „Urok miejsc znanych i nieznanych”
- Wystawa „Wielkopolscy regionaliści”

Jaraczewo (pow. Jarocin)

- Teatrzyk kukielkowy dla 5 i 6-latków „Kubuś Puchatek i brykający Tygrysek”
- Spotkanie autorskie z poetą Krzysztofem Świątkowskim
- Teatr Animacji z Krakowa – spektakl „Pan Twardowski”

Jarocin

- Spektakle dla dzieci z okazji Dnia Dziecka – Studio Małych Form Teatralnych w Krakowie wystawiło dwa spektakle: „Czerwonego Kapturka” i „Pana Twardowskiego”
- Warsztaty plastyczno-literackie „Zaczarowany świat Pana Kleksa” (Filia dla Dzieci)
- Tydzień Kultury Regionalnej – w Bibliotece Głównej odbyły się trzy spotkania adresowane do gimnazjalistów:
 - ~ z Jackiem Kowalskim – rysownikiem komiksu „Lustro czasu”
 - ~ z Bogdanem Osuchem – regionalnym rzeźbiarzem
 - ~ z Barbarą Michalak – hafciarką snutków golińskich

Kalisz

- „Jak powstało moje miasto” – pogadanka dla przedszkolaków (Filia nr 1, Oddział dla dzieci)
- Pogadanka na temat życia i twórczości Janusza Korczaka oraz głośne czytanie fragmentów „Króla Maciusia Pierwszego” (Filia nr 2)
- Konkursy:
 - ~ „Strofy znad Prosnyc” – XIV Konkurs Recytatorski (Filia nr 2)
 - ~ „Czy znasz te baśnie?” – konkurs literacki (Filia nr 2)
 - ~ „Moje ulubione kwiaty” – konkurs dla osób niepełnosprawnych (Filia nr 3)
 - ~ „Dzieci ze wszystkich stron świata” – konkurs plastyczny (Filia nr 5, Oddział dla dzieci)
- Wystawy:
 - ~ „Uśmiech dziecka” – wystawa dziecięcych prac plastycznych (Filia nr 1, Oddział dla dzieci)

- ~ „Moje ulubione miejsce w Kaliszu” – wystawa prac plastycznych dzieci z Niepublicznego Przedszkola im. Marii Konopnickiej (Filia nr 1, Oddział dla dzieci)
- ~ „Mój najpiękniejszy Kalisz” – wystawa fotograficzna (Filia nr 5) (również w lipcu)
- ~ „Kalisia” i „Kalisia Nowa” – 15 lat o Kaliszu i regionie (Filia nr 9)

Kępno

Powiatowa Biblioteka Publiczna

- Spotkanie z Nelsonem Irobi z Nigerii – doktorem ekonomii z Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. W spotkaniu uczestniczyła młodzież ze szkół ponadgimnazjalnych. Spotkanie miało na celu zachęcenie młodzieży do nauki języków obcych
- Szkolenie pt. „Rozliczanie projektów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki”. Organizator: Kaliski Inkubator Przedsiębiorczości
- IX edycja Konkursu Laureatów 2008. Wśród nagrodzonych w tegorocznej edycji znalazły się osoby ze średnią ocen minimum 5.0 oraz laureaci olimpiad i konkursów przedmiotowych reprezentujący szkoły ponadgimnazjalne prowadzone przez powiat kępiński w roku szkolnym 2007/2008
- Szkolenie dla opiekunów wycieczek zorganizowane przez Związek Harcerstwa Polskiego. W spotkaniu uczestniczyła młodzież z powiatu kępińskiego. Spotkanie miało na celu przygotowanie młodzieży do opieki nad dziećmi podczas kolonii oraz wycieczek

Samorządowa Biblioteka Publiczna

- VIII Konkurs Fotograficzny Ziemia Kępińska w Obiektynie – rozstrzygnięcie i wystawa pokonkursowa

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- Spotkanie autorskie dla dzieci z Agatą Widzowską-Pasiak w ramach obchodów 60-lecia Biblioteki Publicznej w Kiszku
- Poplenerowa wystawa fotografii pn. „Zielony Kadr na 60 lat”

Kościan

Gminna Biblioteka Publiczna

- Wakacje z książką – „Z którym bohaterem książkowym chciałbyś spędzić wakacje?” – konkurs plastyczny dla uczniów kl. I-III
- „Z jaką książką na wakacje?” – spotkanie Klubu Dyskusyjnego (Filia w Racocie)

Miejska Biblioteka Publiczna

- Wystawy:
 - ~ „Literaci południowo-zachodniej Wielkopolski”. Wystawa pod patronatem Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich

- ~ Kilka słów o Sowie. Twórczość Izabeli Sowy
- ~ „Kto przy Obrze temu dobrze” – Kościan, nasza mała ojczyzna
- ~ „Papcio Chmiel” – twórczość Henryka Jerzego Chmielewskiego w 85 rocznicę urodzin pisarza
- Klub Przyjaciół Trąbka Bombka – wycieczka do Szkółki Leśnej w Racocie; Uroczyste zakończenie trzeciego roku działalności Klubu „Trąbka Bombka” – wręczenie dyplomów i drobnych upominków oraz montaż słowno-muzyczny w wykonaniu przedszkolaków („Orzeszki”) z Przedszkola nr 3 pod kierunkiem Agaty Woźniak i Oli Bartkowiak
- „Czy śmieci to problem?” – pogadanka
- „Przyjaciele Kubusia Puchatka” – z cyklu Czwartki z przedszkolakami
- „Jan Paweł II – z Wadowic do Watykanu” – prelekcja
- Rozstrzygnięcie XX Konkursu Literackiego Młodych Piór pt. „Znani ludzie mojego miasta i regionu” (część artystyczna w wykonaniu uczniów Państwowej Szkoły Muzycznej pod kierunkiem Katarzyny Swinarskiej)
- Rozstrzygnięcie konkursu wiedzy „Jestem Polakiem, jestem Europejczykiem”
- Spektakl „Tymoteusz Rym Cim Ci” Jana Wilkowskiego w wykonaniu przedszkolank: Beaty Zielonki i Beaty Jankowskiej oraz bibliotekarek; Joanny Frąckowiak, Renaty Przybylskiej i Justyny Gęślak
- „Folklor kościański – przysięwki ludowe” – przedstawienie przedszkolaków z Samorządowego Przedszkola nr 1 im. Wandy Chotomskiej dla dzieci z Samorządowego Przedszkola nr 4

Koźmin (pow. Krotoszyn)

- XIII edycja konkursu wiedzy o ziemi koźmińskiej. Tematem konkursu było „Powstanie Wielkopolskie na Ziemi Koźmińskiej 1918-1919” oraz „Wiosna Ludów na Ziemi Koźmińskiej”

Krobia (pow. Gostyń)

- Wystawa „Jak pięknie jest na ziemi”

Krotoszyn

- Wystawa rysunków Dariusza Gajewskiego
- Wystawa prac ręcznych (serwetek) Sabiny Urbaniak
- VII Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom (Oddział dla dzieci i młodzieży):
 - ~ Spotkanie ze strażakami z Komendy Powiatowej Straży Pożarnej, którzy zaprezentowali dzieciom bajki i wiersze nt. bezpieczeństwa
 - ~ Piknik z książką; wyjazd do leśnej Chaty Piaski – czytanie bajek i wierszy o tematyce ekologiczno-przyrodniczej połączone z grami i zabawami na świeżym powietrzu. Prezentacja gaszenia pożaru w lesie oraz pokaz sprzętu do prac leśnych. Impreza dla dzieci z udziałem leśników

- ~ Czytający skwerek – całodzienne czytanie bajek i wierszy połączone z grami, zabawami i quizami na świeżym powietrzu
- ~ Spotkanie autorskie z Izabellą Klebańską, autorką książek dla dzieci
- ~ Dzieci dzieciom: „Leśne spotkanie” – warsztaty literacko-plastyczne

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- „Urodziny Koziołka Matołka” – impreza czytelnicza dla dzieci, w programie m.in. „Olimpiada Gier Bajkowych”, przyjęcie urodzinowe z tortem, głośne czytanie
- Origami modułowe – zajęcia plastyczne dla dorosłych (Filia Pawłowice)
- Spotkania regionalne:
 - ~ „Zioła – zdrowie przyniesione z pól i łąk”
 - ~ „Godojcie po naszymu” (Izba Regionalna w Pawłowicach)
- „Z rodzinnego albumu” – wystawa fotografii (Izba Regionalna w Pawłowicach)

Leszno

Wystawy:

„Galeria Recto Verso” i Lochy”:

- „Kościółki drewniane” – obrazy i rysunki Joanny Kamińskiej (również w lipcu)

„Galeria za Regałami”:

- „Pan Cogito – w 10. rocznicę śmierci Zbigniewa Herberta” – książki, artykuły prasowe, filatelistyka
- „Twórca i dzieło” – plakaty z kolekcji Jacka Jaroszyka
- „Na leszczyńskim niebie – 50 lat szybowcowych mistrzostw świata” - fotografie, plakaty, koperty i znaczki okolicznościowe, książki i informatory (również w lipcu)
- „Jan Amos Komeński, *Orbis sensualium pictus*” – z cyklu „Blżej dzieła”

Imprezy:

- Prezentacja książki *Gmina Lipno*, z udziałem jej autora Stanisława Jędrasia
- *Doktor Dolittle i przyjaciele* – spektakl teatralny dla dzieci i rodziców w wykonaniu aktorów ART-RE Studia Małych Form Teatralnych, Scenografii i Reżyserii z Krakowa
- *Internet a prawo autorskie* – warsztaty szkoleniowe dla bibliotekarzy z udziałem Tomasza Naganowskiego
- Marsz nieprotestacyjny ulicami Leszna z okazji Bookcrossingu – Święta Wolnych Książek, podczas którego dzieci i młodzież rozdawała mieszkańcom książki

Luboń (pow. Poznań)

- Dzień Kultury w ramach obchodów Dni Lubonia:
 - ~ „O byczku, który lubił kwiaty” – spektakl dla dzieci w wykonaniu Studia Teatralnego BLUM
 - ~ „Wandalia Chotomistyczne – czyli rzecz o twórczości w życiu Wandy Chotomskiej” – spotkanie autorskie z Wandą Chotomską
 - ~ Muzyczna dedykacja w wykonaniu zespołu Karin and the Handsome Bend w składzie: Karin Kwaśnik – solistka, Janusz Musielak – gitara, Stanisław Kaczmarek – gitara
 - ~ „Zakłęte dębowe motywy... nasze spacerowanie po Rogalinie” – wernisaż fotografii. Wystawa członków forum www.fotograficzni.pl: Jacek Beym, Ewa Ceglarek, Dariusz Ceglarek, Artur Chudziński, Elizeusz Cieślak, Grzegorz Dudek, Jarosław Janowski, Marek Kiedrowski, Agnieszka Konięczna, Paweł Królikiewicz, Marek Kulik, Dorota Jajszczyk
 - ~ Wieczór piosenki aktorskiej – Marian Opania
 - ~ Wędrówka literackimi ścieżkami – spacer po Luboniu pod opieką przewodników PTTK Oddział Luboń
- Zajęcia z kynoterapii (dogoterapii) prowadzone przez Grażynę Jujkę z Fundacji Kynoterapeutycznej „SEKRET GAI” (4 razy w czerwcu)
- Spotkanie w Klubie Ludzi Niewidomych i Słabo Widzących „Promyk”
- „Kolorowe malowanie” – działania plastyczne dla dzieci, pod kierunkiem plastyka Anny Przybylskiej oraz wernisaż prac
- „Sztuka fotografii” – warsztaty fotograficzne z Mirosławem Skrzypkowskim

Nowy Tomyśl

- Z cyklu „Twórca i jego dzieło”: Spotkania autorskie z Pawłem Beręsewiczem – autorem książek dla dzieci i młodzieży (także: BPMiG we Lwówku)
- „Uśmiechnij się” – impreza promująca miasto zorganizowana we współpracy z Wydziałem Promocji Urzędu Miejskiego i Biurem Promocji Kultury z Gdańska
- Koncert zespołu kameralnego AMICI CANTI z Buku pod dyrekcją Leszka Górki
- „Uśmiechnij się” – wystawa uśmiechów z autografem narysowanych przez znane osobistości ze świata polityki, kultury i sportu

Oborniki

- „Między... a między...” – wieczór poetycko-muzyczny Marii Kromolickiej
- Konkurs plastyczny „Oborniki w ramionach rzek” i wystawa pokonkursowa
- Konkurs na wiersz o Obornikach z okazji Dni Obornik

- Wełna i Warta w obiektywie Doroty Ćwiklińskiej – wystawa fotografii
- Oborniki w fotografii Wilhelma Brauera – wystawa zdjęć z okresu międzywojennego i wojennego (również w lipcu i sierpniu)

Opatówek (pow. Kalisz)

- Spotkanie z Anną Hołubowicz-Gadkowską – uczestniczką powstania warszawskiego

Orchowo (pow. Słupca)

- Studio Teatralne z Krakowa – przedstawienie dla dzieci z klas 0-I
- Konkurs Sprawnych Rąk w Sztuce Origami

Osiek n/Notecią (pow. Piła)

- Spotkanie z Barbarą Gawryluk, pisarką dla dzieci, dziennikarką w ramach IX Piłskich Dni Literatury dla Dzieci i Młodzieży

Ostrowite (pow. Słupca)

- Konkurs plastyczny „Samochód policyjny”
- Pokonkursowa wystawa fotografii „Nasze Ostrowite”

Piła

- VII Tydzień Głośnego Czytania Dzieciom, codzienne czytanie dzieciom przez specjalnych gości i przyjaciół biblioteki, zajęcia interaktywne, warsztaty plastyczne i literackie, „Teatralna przygoda z Andersenem”, „Uśmiech dziecka”, festyn dla dzieci przebywających w Szpitalu Specjalistycznym w Pile (Biblioteka Główna i 9 filii bibliotecznych)
- IX Piłskie Dni Literatury dla Dzieci i Młodzieży:
 - ~ Ogólnopolska Konferencja „Zaczarowanie słowem. O literaturze dla młodszych i nieco starszych”, goście specjaliści: dr prof. hab. Joanna Papużyńska-Beksiak, Eliza Piotrowska, Elżbieta Krygowska-Butlewska, Jerzy Utkin (salon Biura Wystaw Artystycznych)
 - ~ „Moja książeczka”, „Przyjaźń, dobro i marzenia”, podsumowanie konkursów plastycznego i recytatorskiego
 - ~ „Dzieci świata”, wystawa fotograficzna Piotra Krysiaka, prezentująca zdjęcia powstałe podczas jego podróży po Indiach (2006), Wietnamie, Kambodży, Tajlandii i Laosie (2007) (Oddział dla dzieci)
- Przystanek Piła i okolice: „Jak dokumentować swoje miasto?” – warsztaty dziennikarskie prowadzone przez Agnieszkę Świdorską (Głos Wielkopolski) i Przemka Grabińskiego (Radio Eska), sondy uliczne, wyprawy reporterskie (również w lipcu i sierpniu)
- Rodzinne popołudnia z Misiem – zajęcia interaktywne z książką dla dzieci do lat 6 i rodziców (Oddział dla dzieci)

Pleszew

- Biblioteczny Salonik Kulturalny „W poszukiwaniu śladów przeszłości – Pleszew i okolice”, z cyklu: Pleszew – historia miasta i jego mieszkańców. Spotkanie z krajoznawcą Pawłem Andersem i regionalistami z powiatu pleszewskiego
- Wystawa: Walory turystyczno-krajoznawcze powiatu pleszewskiego

Przemęt (pow. Wolsztyn)

- Przedstawienie pt. „Jest już lato, co ty na to...” (Bucz)
- „Portret Ani Shirley” – konkurs plastyczny (Mochy); wystawa prac w lipcu
- Tam warto pojechać – wystawa książek (Kaszczor)

Rawicz

- Przedstawienie „Szafa Babuni” wykonane przez uczniów kl. IV i VI ze Szkoły Podstawowej nr 6
- „Co krok to smok, a po kroku mamy już po kółeczkowym smoku” – warsztaty plastyczne w ramach cyklu spotkań „Co miesiąc się spotkamy...” dla przedszkolaków z Przedszkola nr 6 kl. 0
- Galeria Jednego Obrazu:
 - ~ „Noc” – L. Bagińska
 - ~ „Margaretki” – D. Wiatrowski

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie z pisarzem Krzysztofem Świątkowskim

Rychtal (pow. Kępno)

- Wystawa Renaty Zagajczyk „Świat kwiatów” – spotkanie z autorką

Śmigiel (pow. Kościan)

- Piknik podsumowujący warsztaty „Cztery pory roku w literaturze”

Śmiłowo (pow. Piła)

- Spotkanie z Joanną Papuzińską-Beksiak w ramach IX Piłskich Dni Literatury dla Dzieci i Młodzieży

Święciechowa (pow. Leszno)

- „Dzienniczek lektur”, „Wzorowy czytelnik” – zakończenie konkursów dla dzieci

Trzcianka

- Dni Trzcianki:
 - ~ Jak Oni piszą? – Lato z pisarzami w bibliotece – spotkania literackie z pisarzami

- ~ Warsztaty literacko-plastyczne ph. „Miasto z mojej perspektywy” – prowadziła Małgorzata Brzozowska-Nowak (artysta-grafik) z Poznania
- ~ Przedstawienie teatralne aktorów ze Studia Teatralnego ART-RE z Krakowa pt. „Zaczarowany Młynek”
- ~ Zajęcia edukacyjne dla młodzieży w ramach obchodów Tygodnia Ochrony Środowiska Naturalnego pt. „Walory przyrodnicze doliny Noteci” – poprowadził Marek Maluśkiewicz (PTOP „Salamandra”)
- ~ Spotkanie z Aleksandrą Daukszewicz, autorką książki „Mam marzenie” w ramach Tygodnia Integracji Społecznej „Uśmiechnij się i pomóż”

Trzcинica (pow. Kępno)

- W ramach realizacji projektu „Książka to ważna sprawa” – spotkanie czytelnicze połączone ze spotkaniem autorskim z elbląską bajkopisarką Wiolettą Piasecką
- Otwarcie wystawy haftu płaskiego zatytułowanej „Wszystko co nas otacza”. Autorką 40-stu wystawionych prac jest Barbara Drygała, która w maju tego roku zdobyła I miejsce w kategorii „Haft” w wojewódzkim konkursie „Aneks Twórczości Artystycznej” organizowanym w Namysłowie (Filia w Laskach)

Turek

- Warsztaty literackie dla uczniów gimnazjów i szkół średnich – prowadzenie Makary Górzyński (również w lipcu i sierpniu)
- Wędrujące spotkania z autorami książek dla dzieci:
 - ~ Spotkanie z Grzegorzem Kasdepke (spotkania odbyły się również w bibliotekach w Przykonie i Władysławowie)
 - ~ Spotkanie z Wandą Chotomską (spotkania odbyły się również w bibliotekach w Przykonie, Władysławowie i Tuliszkowie)
 - ~ Rozstrzygnięcie międzypowiatowego konkursu plastycznego ph. „W kolorowym świecie książki”, połączone ze spotkaniem z Joanną Zagner-Kołat, ilustratorką książek dla dzieci
- Program 50+:
 - ~ „Generał Jan Henryk Dąbrowski i Józef Wybicki – Wielkopoleanie z wyboru” – wykład Marka Rezlera
 - ~ „Kochajmy ogrody” – warsztaty z elementami biblioterapii; prowadzenie Anna Sabińo z WBPiCAK w Poznaniu
- Studium Wiedzy o Regionie Wielkopolska:
 - ~ „Wielkopolska dzisiaj. Wybitni Wielkopoleanie” – wykład Marka Rezlera
 - ~ Podsumowanie V edycji Studium Wiedzy o Regionie:
 - Wybitni turkowie – wykład Marka Rezlera

- Rozstrzygnięcie konkursu na najciekawiej wykonaną mapę powiatu tureckiego
- „W kolorowym świecie książki” – pokonkursowa wystawa międzypowiatowego konkursu plastycznego zorganizowanego w ramach „Wędrujących spotkań z autorami książek dla dzieci”

Ujście (pow. Piła)

- „Jesteśmy wierni temu dziedzictwu” – wystawa fotograficzna w 595. rocznicę nadania praw miastu Ujście
- „Jesteśmy po to by kochać” – spektakl słowno-muzyczny, piosenki Marleny Dietrich w wykonaniu Miry Kieniewicz-Kopcińskiej

Włoszakowice (pow. Leszno)

- „Cyprian Kamil Norwid” – turniej poetycki dla dzieci (Filia Bukówiec Górny)

Zagórów (pow. Sępólno)

- Prelekcja dla członków Stowarzyszenia na Rzecz Witaszyc z okazji rocznicy likwidacji kolejki wąskotorowej pt. „Historia Zagórowa”

Zduny (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie autorskie z Barbarą Kosmowską oraz wystawa książek
- Koncert zespołu wokalnego pod dyrekcją Adama Szczuraszka (Filia Baszków)
- „Kiedy się dziecko śmieje, śmieje się cały świat” – konkurs pięknego czytania dla gimnazjalistów
- „Lucy Maud Montgomery i Ania Shirley w Bibliotece Publicznej” – konkurs plastyczny na afisz

Lipiec

Bojanowo (pow. Rawicz)

- Spotkanie autorskie z Andrzejem Golejewskim, aktorem teatralnym i filmowym
- „Zapałkowe konstrukcje” – wystawa prac Kamila Szablewskiego z Bojanowa

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Konkurs plastyczny „Nie przegap młodości – żyj w trzeźwości” (zorganizowany z Urzędem Miejskim i M-GOK)
- Konkurs fotograficzny „Osobliwości przyrodnicze w moim otoczeniu” (zorganizowany z M-GOK)

Chodzież

- „Podróże – przewodniki” – wystawa (również w sierpniu)
- „Nigdzie nie jest tak jak tu” – wystawa członków Stowarzyszenia „Na Górze” (również w sierpniu)

Ciążeń (pow. Słupca)

- „Myśli wielkich pisarzy życia tyżące” – wystawa najbardziej znanych cytatów autorów polskich i obcych

Czempiń (pow. Kościan)

- Podróż z wakacyjnym paszportem – Grecja, Włochy, Francja i Polska

Gostyń

- Wystawy:
 - ~ „Order uśmiechu”
 - ~ „Dotknąć chwilę” – wystawa fotograficzna Marty Michalak – stażystki w BPMiG (do końca sierpnia)
- Konkurs plastyczny „Ilustracje do książek kawalerów Orderu Uśmiechu (lipiec-sierpień)

Kalisz

- „Puszkolandia – życie aluminiowej puszki” – pokłosie III Międzyszkolnego Konkursu Ekologicznego „My w naszym regionie” zorganizowanego przez Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy (Filia nr 1)
- Wystawy:
 - ~ „Świat wokół nas” – wystawa prac plastycznych uczniów i absolwentów Gimnazjum nr 3 w Kaliszu
 - ~ „Najpiękniejsze miejsca w Wielkopolsce” (Filia nr 4)
 - ~ „Zostało już tylko słowo... 2008 – Rok Zbigniewa Herberta. W 10. rocznicę śmierci (Filia nr 9) (również w sierpniu)

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- Cykl konkursów wielotematycznych dla dzieci szkół podstawowych opartych na bazie e-learningowej „Wioski internetowej” (również w sierpniu)

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- „Moje miasto na przestrzeni wieków” – wystawa
- „Rok Zbigniewa Herberta” – wystawa

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna:

- Wystawy:

- ~ Wakacyjne podróże bez granic – wybór i prezentacja przewodników turystycznych w zbiorach Biblioteki (również w sierpniu)
- ~ Podróże dalekie i bliskie... Brazylia (ze zbiorów MBP) (również w sierpniu)
- ~ „Odlot z pytaniami” – wystawa prac przedszkolaków z Samorządowego Przedszkola nr 2 (również w sierpniu)
- Recenzja książek „Pewien wrześniowy poranek” i „Cień wrześniowego poranka”, Karen Kingsbury – spotkanie Klubu Miłośników Książki
- „Letnie czary, biblioteka i nie tylko Harry, czyli wakacje z literaturą, sztuką i zabawą” – poranek literacki (również w sierpniu)

Kotlin (pow. Jarocin)

- Warsztaty plastyczne – „Mam pomysł na...” – zajęcia z papieroplastyki z wykorzystaniem różnych materiałów
- „Zrób książkę do wiersza!” – wybierz jeden wiersz polskiego poety, zrób do niego okładkę i ilustracje. Wszystko zszyj, sklej lub binduj tak, by powstała Twoja własna książka
- „Každy zmaluje to co lubuje...” – konkursy plastyczne z wykorzystaniem różnych technik plastycznych
- „Tuwimowa Lokomotywa” – konkurs recytatorski (Filia w Sławoszewie)
- „Jaka to melodia” – konkurs muzyczny (Filia w Sławoszewie)
- „Kto to napisał” – zgadywanki literackie (Filia w Sławoszewie)

Krotoszyn

- Wystawa ph. „Dokąd z książką na wakacje” – przewodniki, foldery (Oddział dla dzieci i młodzieży)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- „Wakacyjne spotkanie z Koziołkiem Matołkiem” – w programie m.in.: głośne czytanie, prace plastyczne, gry i zabawy sprawnościowe oraz wycieczka dla dzieci (Filia Nowy Belęcin)

Leszno

- W ramach cyklu „Wielkopolska bez tajemnic” pt. „Uroda miejsc znanych i nieznanych – krajoznawcze wakacje w Bibliotece” została zorganizowana wycieczka autokarowa dla dzieci do Przemęckiego Parku Krajoobrazowego

Lipno (pow. Leszno)

- Wycieczka krajoznawcza dla dzieci do Lubinia, Soplicowa i Osiecznej

Margonin (pow. Chodzież)

- „Wakacyjny Dzień Dziecka z rodzicami” – festyn, teatrzyk w plenerze, gry i zabawy

Nowy Tomyśl

- Digital-art – wystawa grafik komputerowych Mariusza Frankowskiego (także w sierpniu)

Oborniki

- Oborniki w ramionach rzek – wystawa pokonkursowa (również w sierpniu)

Opatówek (pow. Kalisz)

- Bajkowa krasnalowa noc w bibliotece
- Rajd do miejsca, gdzie spotykają się rzeki Cienia i Pokrzywnica
- W przyjaźni z przyrodą – wizyta w lesie, poszukiwanie ciekawych roślin i ich oznaczanie
- Z bajkopisarzami na Wądołach – spotkanie z bajką na wzgórzach w okolicy Opatówka
- Znam moją miejscowość – spacer po Opatówku, poznawanie ciekawych miejsc i zabytków

Orchowo (pow. Słupca)

- Dni tematyczne poświęcone dinozaurom (również w sierpniu):
 - ~ Zajęcia wprowadzające dotyczące dziejów Ziemi
 - ~ Film „Dinozaury”, galeria zdjęć, gry
 - ~ Zajęcia plastyczne – lepienie dinozaurów z masy solnej i wspólne rysowanie dinozaura

Piła

- Wakacje z Wyobraźnią – niesamowite przygody z książką, zajęcia interaktywne, warsztaty literackie i plastyczne, konkursy (Biblioteka Główna i 9 filii bibliotecznych) (również w sierpniu)

Pleszew

- Wystawa „Nagroda Literacka NIKE 2008 – nominowani”

Przemęt (pow. Wolsztyn)

- Zapraszamy na wędrowkę po gminie Przemęt – wystawa plakatów (Kaszczor)

Rawicz

Hasło tegorocznych wakacji „Biblioteka miejscem, gdzie nikt się nie nudzi”

- Warsztaty plastyczne i manualne (również w sierpniu):
 - ~ Zamki z kartonów
 - ~ Wakacyjne ramki do zdjęć
 - ~ Notesy małe i duże w postaci zwierzątek
 - ~ Jeżyk z muchomorem – składany z wielu elementów

- ~ Torby na prezenty
- ~ Sami tworzymy plakat „Koc plażowy”
- ~ Pojemniki na wakacyjne skarby
- Wystawa „Literaci południowo-zachodniej Wielkopolski” (również w sierpniu)
- Galeria Jednego Obrazu (również w sierpniu):
 - ~ „Górska chata” – B. Kokot
 - ~ „Dary jesieni” – K. Formanowicz

Rozdrażew (pow. Krotoszyn)

- „Kultura, obyczaje, tradycja oraz muzyka Indian Ameryki Północnej” – impreza dla dzieci

Rychtal (pow. Kępno)

- Spotkanie edukacyjne dla mieszkańców gminy w zakresie profilaktyki nowotworowej

Strzałkowo (pow. Słupca)

- Wernisaż wystawy malarstwa pt. „Pejzaże” Macieja Fiszera, słupeckiego artysty

Trzcianka

- Biblioteczna akcja Lato 2008 ph. „Letnia Akademia Młodego Odkrywcy”:
 - ~ „Wielkie odkrycia geograficzne” – wystawa
 - ~ „O le! Hiszpański temperament” – zajęcia plastyczne i ruchowe, pokaz tańca flamenco
 - ~ „Grecja, kraina antycznych bogów” – ciekawostki mitologiczne
 - ~ „Kraj, w którym wieża Eiffla pnie się do góry” – zajęcia plastyczne, pokaz mody
 - ~ „Włoskie przysmaki jedzą wszyscy” – zajęcia plastyczne
 - ~ „Afryka dzika dawno odkryta” – zajęcia plastyczne
 - ~ „Północna Ameryka wita podróżnika” – zajęcia plastyczne i sprawnościowe
- „Senior potrafi” – kurs komputerowy dla początkujących

Turek

- „Wakacje w Bibliotece” (lipiec – sierpień):
 - ~ Zajęcia plastyczne (w każdy wtorek)
 - ~ Środy z komputerem
 - ~ Bajkowe czwartki
- Rozstrzygnięcie plastycznego „Konkursu Wakacyjnego”

- Wystawa: Wielkopolska w obiektywie – poznajemy najpiękniejsze zakątki naszego regionu (lipiec – sierpień)

Zduny (pow. Krotoszyn)

- Wernisaż wystawy obrazów Węgra Nagy Tomasa
- „Mamy marzenia. Mamy życzenia” – spotkanie z mieszkańcami DPS

Sierpień

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- „Zakończenie lata 2008” – podsumowanie konkursu plastycznego „Nie przegap młodości – żyj w trzeźwości” oraz półkolonii letnich, gry i konkursy sprawnościowe, widowisko przyrodnicze „Fakir i węże”

Ciążeń (pow. Słupca)

- Wystawa pod hasłem „Cudze chwalicie, swego nie znacie” poświęcona atrakcjom turystycznym Ciążenia i okolic

Czempiń (pow. Kościan)

- Wystawa prezentująca życie i twórczość Zbigniewa Herberta

Gostyń

- Konkurs ankiet „40 lat Orderu Uśmiechu”

Kalisz

- Wystawy:
 - ~ „Rzecz o Adamie Asnyku w 170. rocznicę urodzin”
 - ~ „Nad wodę i w góry, czyli książki polecane na wakacje” (Filia nr 1, Oddział dla dzieci)
 - ~ „Zabytki Kalisza” (Filia nr 4)
 - ~ „Tadeusz Kulisiewicz 13 XI 1899 – 18 VIII 1988 (Filia nr 9)

Kępno

Powiatowa Biblioteka Publiczna

- Plener malarski kępińskiego Dyskusyjnego Klubu Książki
- Spotkanie z artystą plastykiem Tomaszem Sivińskim oraz wystawa prac kameralnych zatytułowana „W sobie tylko wiadomym kierunku”

Kościan

Gminna Biblioteka Publiczna

- Poznajemy historię naszego regionu na podstawie legend i podań z różnych stron Wielkopolski – zajęcia z dziećmi

Miejska Biblioteka Publiczna

- Wyjazd turystyczny Klubu Miłośników Książki do Rydzyny

Kotlin (pow. Jarocin)

- Omnibus – quizeria odpowiedź na pytanie, podaj poprawną odpowiedź
- Jaka to melodia – quiz muzyczny
- „Z Pyzą przez Polską Krainę – konkurs plastyczny (Filia w Sławoszewie)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- „Z Koziółkiem Matołkiem podróże po literaturze” – cykl zajęć z dziećmi obejmujący m.in.: konkursy i zgaduj-zgadule, głośne czytanie, zajęcia plastyczne (również w filiach w Garzynie i Pawłowicach)
- „Wieńce dożynkowe”, „Z dziejów kościoła w Pawłowicach” – wystawy (Izba Regionalna w Pawłowicach)
- „Dożynki” – spotkanie integracyjne (Izba Regionalna w Pawłowicach)

Leszno

Wystawy:

„Galeria Recto Verso” i „Galeria za Regałami”:

- „Wielkopolska Press Photo 2007” – wystawa pokonkursowa
- Wystawa: Jan Jonston „Historia naturalis...” – z cyklu „Bliżej dzieła” (Filia nr 2)

Imprezy:

- „XI Turniej Poezji Biesiadnej” zorganizowany wraz ze Stowarzyszeniem Kupców Leszczyńskich, Restauracją & Kawiarnią „Stara Spizarnia”. Turniej ph. „Wiatraki” prowadził Sergiusz Sterna-Wachowiak. W turnieju udział wzięło 17 poetów z Leszna i powiatu, Poznania i Warszawy, natomiast 7 zaprezentowało swoje utwory poza nim. Głosami publiczności zwycięzcą została Krystyna Gryś. Czynna była też wystawa fotograficzna „Wiatraki w obiektywie Edwarda Baldysa”
- W ramach cyklu „Wielkopolska bez tajemnic” pt. „Uroda miejsc znanych i nieznanych – krajoznawcze wakacje w Bibliotece” została zorganizowana wycieczka autokarowa dla dorosłych po dworach, zamkach i pałacach ph. „Tu żyli ludzie...” cz. VII

Nowy Tomyśl

- Rozstrzygnięcie III Ogólnopolskiego Konkursu Literackiego „O Wiklinowy Laur” (współorganizatorzy: Nowotomyskie Towarzystwo Kulturalne, Komitet Organizacyjny Jarmarku Chmielo-Wikliniarskiego)

- Witamy w Wikli-NOWYM TOMYŚLU – spotkanie redaktorów prasy parafialnej z Archidiecezji Poznańskiej
- „To jest Nowy Tomyśl” – wystawa pastelii Romana Czeskiego

Ostrowite (pow. Słupca)

- Wystawa obrazów autorstwa Łukasza Gruszczyńskiego

Pleszew

- Podsumowanie konkursu dla dzieci – „Bez plecaka po Ziemi Pleszewskiej”
- Rozwiązanie konkursu „Wakacyjna lektura nie musi być ponura”

Przemęt (pow. Wolsztyn)

- Wycieczka rowerowa „W poszukiwaniu kanapy Napoleona”
- Trzecia „Książkowa Noc Odlotowa”

Święciechowa (pow. Leszno)

- „Portret mojego misia”, „Wyobraźnia stuletniej Ani” – konkursy plastyczne dla dzieci oraz wystawy wykonanych prac

Trzcianka

- Biblioteczna Akcja Lato 2008 ph. „Letnia Akademia Młodego Odkrywcy”:
 - ~ „Śladami podróżników” – wystawa
 - ~ „Witamy w wiosce indiańskiej” – zajęcia plastyczne
 - ~ „Pełni fantazji poznajemy kraje Azji” – zajęcia plastyczne i sztuka układania kwiatów
 - ~ „Rajskie Hawaje” – zajęcia plastyczne i nauka tańca hula
 - ~ „Ogród świata – Australia” – gry i zabawy
 - ~ „Podróże moich marzeń inspirowane literaturą” – zajęcia plastyczne
 - ~ Impreza plenerowa ph. „Pożegnanie wakacji” – występ grupy teatralnej DUDULA z Poznania pt. „Podróż dookoła świata”, gry, konkursy, zabawy, podsumowanie „Akcji Lato 2008”

Trzcينica (pow. Kępno)

- Otwarcie wystawy regionalnej pn. „Z dziejów Towarzystwa Śpiewu „Lutnia” w Trzcينicy. Wystawa składa się z kilku bloków tematycznych, które obejmują m.in. historię i działalność chóru, biografię Jana Audy – założyciela Towarzystwa Śpiewu

Ujście (pow. Piła)

- Święto Pieczonego Ziemniaka, piknik i występ kabaretu „Kozakieraszu”

Wijewo (pow. Leszno)

- „Poznajemy baśnie z różnych stron świata” – cykl imprez dla dzieci obejmujący m.in.: pogadanki, zajęcia plastyczne, głośne czytanie, konkursy, gry i zabawy

C. WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA I CENTRUM ANIMACJI KULTURY NA ŁAMACH PRASY

AUTOR na żądanie / IPU // *Nasz Dzień po Dniu*. – 2008, nr 24, s. 12

Spotkanie z Izabelą Sową w Dyskusyjnym Klubie Książki w Nowym Tomysłu, zorganizowane przy współpracy z WBPICAK.

BĘDĄ uczyć fotografii / (acz) // *Tyg. Nowy (Ziemia Chodzieska)*. – 2008, nr 34, s. B12

Informacja o dwuletnim kursie kwalifikacyjnym dla instruktorów fotografii organizowanym przez WBPICAK.

BIBLIOTEKA miejscem spotkań : forum i jubileusz : Złotów; powiat złotowski / J. Justyna // *Aktualności Lokalne*. – 2008, nr 21, s. 13

VI Forum Bibliotekarzy Powiatu Złotowskiego i obchody 60-lecia złotowskiej biblioteki z udziałem m.in. Domicylii Sierszchuły-Filipowskiej, pracownika WBPICAK.

BIBLIOTEKA w Witaszycach wyróżniona / (mb) // *Jarociński Przegląd Informacji*. – 2008, nr 5, s. 10

Wyróżnienie w konkursie „Filia skupia mieszkańców” ogłoszonym przez WBPICAK.

FOTOGRAFIE o dzieciach w bibliotece / MAZ // *Polska Głos Wielkop.* – 2008, nr 134, s. 12

VI Biennale Fotografii Artystycznej „Dziecko” – konkurs i wystawa zorganizowane przez WBPICAK w Poznaniu.

„KSIAŻKA to najlepszy przyjaciel człowieka a biblioteka to świątynia jego myśli” / Elżbieta Gruszczyńska, Teresa Fekner // *Gaz. Kiełczewska*. – 2008, nr 6, s. 5

Drugie miejsce dla biblioteki w Budziszlawie Kościelnym, filii kleczewskiej biblioteki, w konkursie „Filia skupia mieszkańców”, ogłoszonym przez WBPICAK.

LAUREAT marzy o morzu / Krzysztof Masłoń // R z e c z p o s p o l i t a . – 2008, nr 139, s. A27

M.in. wzmianka o tomie poetyckim Adama Wiedemanna „Pensum” wydanym przez WBPICAK w Poznaniu.

MIGAJA w bibliotece / J.W. // A B C . – 2008, nr 55, s. 10

Kursy języka migowego i biblioterapii organizowane przez WBPICAK w Poznaniu z udziałem m.in. bibliotekarek z Rawickiej Biblioteki Publicznej.

PISARKA Marta Fox w Szkaradowie : Jutrosin / (HD) // Ż y c i e R a w i c z a . – 2008, nr 27, s. 15

Spotkanie autorskie pod patronatem WBPICAK oraz Rawickiej Biblioteki Publicznej.

PRZEDE mną wieżowce Manhattanu... / Paweł Mackiewicz // N o w e K s i ą ż k i . – 2008, nr 6, s. 30-31

Recenzja tomu poezji Krzysztofa Śliwki „Dzajfa & Gibana” wydanego przez WBPICAK.

SEMINARIUM bibliotekarzy / J.N. // R a t u s z T r z c i a n e c k i . – 2008, nr 4, s. 8

Seminarium w trzcianeckiej bibliotece z udziałem Domicylii Sierszchuły-Filipowskiej, pracownika WBPICAK

SŁUCHAJCIE wieszczów / Agnieszka Przysiuda // P r z . P o w i a t o w y . – 2008, nr 45, s. 8

Ogólnopolski Konkurs Recytatorski im. Juliusza Słowackiego w Miłostawiu, z udziałem Jana Janusza Tycnera, instruktora WBPICAK, w jury konkursu.

SPOTKANIE w krainie baśni : w jutrosińskiej bibliotece gościła pisarka baśni i bajek dla dzieci Wioletta Piasecka / Kamila Malecha // W i a d o m o ś c i J u t r o s i ń s k i e . – 2008, nr 109, s. 9

Spotkanie odbyło się pod patronatem WBPICAK.

SPOTKANIE z pisarką : Wanda Chotomska w Pecnej / Barbara Czaińska // M e r k u r i u s z M o s i ń s k i . – 2008, nr 6, s. 12

Spotkanie było, poza nagrodą indywidualną, także podziękowaniem dla Leszka Wiatraka, kierownika filii, który został wyróżniony w konkursie, organizowanym przez WBPICAK, na najlepszą filię biblioteczną na wsi.

WIEDEMANN nagrodzony / RED, MAK // Gaz. Wybor. – Poznań. – 2008, nr 139, s. 7

Adam Wiedemann uhonorowany Nagrodą Literacką Gdynia za tom poezji „Pensum” wydany przez WBPICAK w Poznaniu.

WYRÓŻNIENIE za logo biblioteki / J.N. // Ratusz Trzcianecki. – 2008, nr 4, s. 6

Wyróżnienie dla Biblioteki Publicznej w Trzciance w konkursie plastycznym ogłoszonym przez WBPICAK.

WYŚPIEWALI nagrody / RJ // Polska Głos Wielkop. – 2008, nr 159 dod. Monitor Wielkop., nr 7, s. 7

Nagrody dla wielkopolskich zespołów ludowych nr 42. Ogólnopolskim Festiwalu Kapel Ludowych w Kaźmierzu Dolnym. W ramach działalności edukacyjnej WBPICAK przygotowaniem zespołów zajmował się Sławomir Pawliński, instruktor.

ZAGRALI pod ratuszem // Gaz. Pow. Ziem. Obornicka. – 2008, nr 20, s. 8

Połajewo, Poznań – VI Ogólnopolskie Konfrontacje Kapel Dudziarskich, którym towarzyszyły seminaria poświęcone dudziarzom i ich twórczości oraz konkurs instrumentów dudziarskich zorganizowane przez WBPICAK.

V. KRONIKA

A. Polskie nagrody i wyróżnienia

- **Nagrodę Literacką Gdynia** 2008 otrzymali: *Marian Pankowski* za „Ostatni zlot aniołów” (w kategorii powieści); *Adam Wiedemann* za tomik „Pensum” (w kategorii poezji) i *Piotr Maływiecki* za „Twarz Tuwima” (w kategorii eseistyki).
- **Nagrodę im. Arkadego Fiedlera „Bursztynowy Motyl”** 2008 otrzymał *Bogusław Michałek* za album „Polska ginąca”.
- **Nagrodę Poznańskiego Przeglądu Nowości Wydawniczych – Wiosna** 2008 otrzymali: *Roksana Jędrzejowska-Wróbel* i *Jona Jung* za książkę „Florka : z pamiętnika ryjówki” (Łódź : Literatura); *Marek Nowakowski* za książkę „Psie głowy” (Warszawa : Wydawnictwo Pruszyński i S-ka) i *Maciej Zaremba* za książkę „Polski hydraulik i inne opowiesci ze Szwecji” (Wrocław : Wydawnictwo Czarne).
- **Nagrodę im. Pawła Hertza** 2007 przyznano tłumaczkom: *Joannie Guze* oraz *Małgorzacie Łukasiewicz*.
- **Doktorat honoris causa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego** w 2008 roku przyznano *Władysławowi Bartoszewskiemu* za „konsekwentne świadectwo wartości inspirowane niezłomnym przekazem prawdy o najnowszych dziejach Polski, dotyczących w szczególności okupacji niemieckiej, Powstania Warszawskiego, pomocy udzielanej ludności żydowskiej oraz powojennej opozycji wobec totalitarnego systemu władzy”.
- **Nagrodę TVP Kultura** 2008 otrzymał *Jarosław Marek Rymkiewicz* za książkę „Wieszanie”.
- **Nagrodę im. Czesława Miłosza** w 2008 roku otrzymał *Adam Zagajewski*.
- **Nagrodę Dużego Donga** w 2008 roku otrzymali: *John Green* za książkę „Szukając Alaski”, *Joanna Olech* za „Pompon w rodzinie Fisiów”, *Janosch* za „A w Wigilię przyjdzie niedźwiedź”, *Anna Onichimowska* za „Dziesięć stron świata”, *Marcin Brykczyński* za „Czarno na białym i biało na czarnym”
- **Nagrodę Instytutu Książki Transatlantyk** 2008 otrzymała *Ksenia Starsielska*, autorka przekładów na język rosyjski i popularyzatorka naszej literatury w Rosji.

- **Nagrodę im. Janusza Zajdla** za 2007 rok otrzymali: *Jacek Dukaj* za „Lód” (w kategorii powieści) i *Wit Szostak* za „Miasto grobów. Uwertura” (w kategorii opowiadanie).

B. Międzynarodowe nagrody i wyróżnienia

- **Nagrodę Instytutu Cervantesa** za 2007 rok otrzymał *Tomasz Pindel* za przekład książki Jaime Bayly’ego „Noc jest dziewicą” (z języka hiszpańskiego na polski).
- **Nagrodę Principe de Asturias** (księcia Austrii) otrzymała kanadyjska pisarka *Margaret Atwood*, autorka m.in. „Opowieści podręcznej” i „Kobiety do zjedzenia”.
- **Nagrodę „Best of Booker”** (wyróżnienie przyznali internauci z okazji 40-lecia Nagrody Bookera wybierając najlepszą ich zdaniem pozycję spośród dotychczas nagrodzonych) otrzymał *Salman Rushdie* za książkę „Dzieci północy”.
- **Nagrodę Literacką im. Ricary Huch**, przyznawaną przez niemieckie miasto Darmstadt, za 2008 rok otrzymała *Hanna Krall*.

C. Z m a r l i

- **Ludwik Hass** (08.04.2008), historyk, badacz dziejów społecznych Polski XIX i XX wieku, znawca wolnomularstwa.
- **Stanisław Makowski** (21.04.2008), profesor Uniwersytetu Warszawskiego, badacz literatury polskiej, historyk literatury okresu romantyzmu, autor licznych opracowań i podręczników.
- **Anka Kowalska** (29.06.2008), autorka poezji i prozy, wieloletnia działaczka opozycji w czasach PRL-u.
- **Bronisław Geremek** (13.07.2008), polityk, historyk średniowiecza, minister spraw zagranicznych.
- **Gerard Górnicki** (31.07.2008), pisarz związany z Wielkopolską, piewca powstania wielkopolskiego.
- **Aleksander Sołżenicyn** (3.08.2008), pisarz i historyk, laureat Nagrody Nobla 1970, dysydent, więzień łagrów

- **Anna Świderkówna** (16.08.2008), pisarka, papirolog, znawczyni kultury antycznej i Biblii, historyk literatury, tłumaczka.